

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA

Lina KUNICKAITĖ

KAIMO TURIZMO PLĖTRA ŠIAULIŲ APSKRITYJE
Magistro darbas

Šiauliai, 2006

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA

KAIMO TURIZMO PLĖTRA ŠIAULIŲ APSKRITYJE

Magistro darbas
Socialiniai mokslai, vadyba (03 S)

Magistro darbo autorius Lina Kunickaitė

Vadovas Doc. dr. L. Žalys

Recenzentas.....

.....

SANTRAUKA

Lina Kunickaitė

Kaimo turizmo plėtra Šiaulių apskrityje.

Magistro darbas.

Magistro darbo „Kaimo turizmo plėtra Šiaulių apskrityje“ tikslas yra išanalizuoti Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų veiklą ir pateikti šių sodybų plėtros galimybes. Teorinėje magistro darbo dalyje bus aptartas kaimo turizmas kaip verslas, kokią vietą jis užima turizmo sistemoje. Apibendrinta užsienio šalių patirtis kaimo turizmo versle; išanalizuotos kaimo turizmo sodybų teikiamos paslaugos, verslo plėtojimo prielaidos Lietuvoje bei Šiaulių apskrityje. Pagal turinio (content) analizę duomenys išskirtos pagrindinės problemos kaip Turizmo įstatymo pakeitimo įtaka kaimo turizmui vystyti, paslaugų kokybė, investavimo ir kitos, su kuriomis susiduria kaimo turizmo versle dalyvaujantys asmenys. Anketinės apklausos analizės duomenimis, galima teigti, kad Šiaulių apskrityje teikiamos kaimo turizmo paslaugos atitinka poilsiautojų lūkesčius. Atlikta Šiaulių apskrities kaimo turizmo plėtros SWOT analizė padės išskirti neigiamus veiksnius, kuriuos pašalinus bus vykdoma efektyvi kaimo turizmo plėtra.

SUMMARY

Lina Kunickaitė

The development of country tourism in Šiauliai region.

Master's work.

The aim of master thesis “Country tourism in Šiauliai region” is to analyze the activity of Šiauliai region country tourism homesteads and to present the possibilities of these homesteads development. The theoretical part of master thesis will discuss country tourism as business and what place it takes in the tourism system. The experience of foreign countries in countries tourism is generalized; the services rendered by country tourism, business development assumptions in Lithuania and Šiauliai region are analyzed. According to contents analysis data, two the main problems as the influence of tourism law change for the country tourism development, the quality of services, investment and others, with which persons, taking part in country tourism business collide, were distinguished. According to questionnaire poll data, it may be stated that analysis of Šiauliai region country tourism development SWOT will help to distinguish negative factors, the elimination of which will allow efficient development of country tourism.

TURINYS

SUMMARY	2
ĮVADAS	7
1. KAIMO TURIZMO ANALIZĖ TEORINIŲ ASPEKTU	10
1.1. Turizmo ir kaimo turizmo sąvokos ir jų apibendrinimai	10
1.1.1. Turizmo samprata	10
1.1.2. Kaimo turizmo esmė ir vieta turizmo sistemoje	12
1.2. Kaimo turizmo raida	17
2. KAIMO TURIZMO BŪKLĖS LIETUVOJE TYRIMAS	20
2.1. Kaimo turizmo plėtros kliūtys ir perspektyvos Lietuvoje	20
2.2. Kaimo turizmo problemos analizuojamos Lietuvos dienraštyje “Verslo žinios”	22
2.3. Kaimo turizmo paslaugų	26
3. KAIMO TURIZMO ŠIAULIŲ APSKRITYJE BŪKLĖS TYRIMAS	34
3.1. Tyrimo metodologija ir organizavimas	34
3.2. Šiaulių apskrities situacijos įvertinimas kaimo turizmui	35
3.3. Šiaulių apskrities kaimo turizmo organizavimo įvertinimas	37
3.3.1. Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybos	37
3.3.2. Šiaulių apskrities sodybų paslaugų lyginamoji analizė	39
3.3. Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų šeiminių apklausos analizė	46
3.4. Šiaulių apskrities gyventojų apklausos analizė	58
3.5. SSGG (SWOT) analizė	68
3.6. Kaimo turizmo plėtros galimybės	70
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	73
LITERATŪRA	75
PRIEDAS	Klaida! Žymelė neapibrėžta.

ILIUSTRACIJOS

1.1 pav. Sąvokos „turizmas“ požymiai (parengta autorės L. Kunickaitės)	10
1.2 pav. Kaimo turizmo struktūra	13
1.3 pav. Kaimo turizmo, agroturizmo ir ūkių turizmo sąvokų santykis	14
1.4 pav. Turizmo formų ir kategorijų sąryšis	15
1.5 pav. Kaimo turizmo vieta turizmo formose ir kategorijose	15
2.1 pav. Straipsnių pasiskirstymas „VŽ“ pagal laikotarpį 2001 m. – 2006 m. I ketv.	21
2.2 pav. Poilsiautojų skaičius 2000 – 2005 m. kaimo turizmo sodybose	24
2.3 pav. Kaimo turizmo sodybų skaičius 2000 – 2005 m.	24
2.4 pav. Kaimo turizmo paslaugų rūšys	26
2.5 pav. Kaimo turizmo paslaugų sistemos modelis	27
3.1 pav. Kaimo turizmo sodybų pasiskirstymas Šiaulių apskrityje pagal rajonus	37
3.2 pav. Kaimo turizmo sodybos pagal tipą	39
3.3 pav. Sodybų įsikūrimo vietos	40
3.4 pav. Rajonų pasiskirstymas pagal gražų kraštovaizdį	40
3.5 pav. Kaimo turizmo sodybų skaičius pagal jos įrengimą	41
3.6 pav. Leidimas atsivežti naminius gyvūnėlius	42
3.7 pav. Teikiamos pramogos ir paslaugos kaimo turizmo sodybose	43
3.8 pav. Kalbos, kuriomis gali bendrauti šeimnininkai su savo poilsiautojais	45
3.9 pav. Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų šeimnininkų pasiskirstymas pagal lytį	45
3.10 pav. Kaimo turizmo sodybų šeimnininkų pasiskirstymas pagal amžių	46
3.11 pav. Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų šeimnininkų pasiskirstymas pagal išsilavinimą	47
3.12 pav. Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų šeimnininkų pasiskirstymas pagal pajamas	48
3.13 pav. Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų šeimnininkų pasiskirstymas pagal ūkinę veiklą	48
3.14 pav. Šeimos narių dalyvavimas kaimo turizmo versle	49
3.15 pav. Motyvai, nulėmę pasirinkimą verstis kaimo turizmu	49
3.16 pav. Kaimo turizmo sodybų šeimnininkų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą	50
3.17 pav. Kaimo turizmo sodybų šeimnininkų pasiskirstymas pagal nuosavybės formą	51
3.18 pav. Kaimo turizmo sodybose poilsiaujančių turistų pasiskirstymas	51

3.19 pav. Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybas lankantys turistai	52
3.20 pav. Turistų pasiskirstymas pagal laikotarpį	52
3.21 pav. Laiko tarpas, kuriam apsistoja turistai Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybose	53
3.22 pav. Kambarių skaičius kaimo turizmo sodybose	53
3.23 pav. Paslaugos pritraukiančios turistus į Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybas	54
3.24 pav. Kaimo turizmo sodybų šeimininkų domėjimasis konkurentais	55
3.25 pav. Kaimo turizmo suinteresuotumas šiuo verslu	56
3.26 pav. Kaimo turizmo sodybų savininkų dalyvavimas rengiamuose renginiuose, susijusiuose su kaimo turizmu	56
3.27 pav. Kaimo turizmo sodybas populiarinimo priemonės	56
3.28 pav. Respondentų pasirinkimas, kur leisti atostogas	57
3.29 pav. Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybose norinčių poilsiauti respondentų pasiskirstymas	58
3.30 pav. Respondentų nuomonė apie kaimo turizmo sodybų pakankamumą Šiaulių	59
3.31 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal poilsiavimą Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybose	59
3.32 pav. Kraštovaizdžio vertinimas kaimo turizmui plėtoti Šiaulių apskrityje	61
3.33 pav. Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų konkurencingumo įvertinimas	62
3.34 pav. Sodybos atitinkančios respondentų lūkesčius	63
3.35 pav. Veiksniai, įtakojantys apsisprendimą poilsiauti kaimo turizmo sodyboje	64
3.36 pav. Poilsiautojų grupės	64
3.37 pav. Kaina, kuri būtų priimtina ilsėtis kaimo turizmo sodyboje	65
3.38 pav. Priimtinausias maitinimo būdo kaimo turizmo sodyboje	66
3.39 pav. Priimtinausias laikotarpis ilsėtis kaimo turizmo sodyboje	67
3.40 pav. Informacijos apie kaimo turizmą pagal šaltinius	67
3.41 pav. Kaimo turizmo plėtros galimybių schema	71

LENTELĖS

2.1 lentelė 2001 m. – 2006 m. I ketv.. straipsnių „VŽ“ apie kaimo turizmą suvestinė	21
2.2 lentelė Potemių pasiskirstymas dienraštyje „Verslo žinios“ 2001 m. – 2006 m. I ketv.	23
2.3 lentelė Dienos valgiaraštis kaimo turizmo objektuose Lietuvoje ir Europoje	30
2.4 lentelė Pramogų kaime formos pagal sezoniškumą	31
3.1 lentelė Kaimo turizmo sodybos Šiaulių apskrityje (parengta Šiaulių Turizmo Informacinio Centro duomenimis)	37
3.2 lentelė Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų duomenys (parengta autorės L. Kunickaitės, remiantis informacija Internete, kataloguose, lankstinukuose ir pan.)	38
3.3 lentelė Paslaugų kiekis pagal sodybas	44
3.4 lentelė Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų šeimininkų bendravimas šiomis kalbomis	44
3.5 lentelė Šiaulių apskrities kaimo gyventojų pasiskirstymas pagal amžių	46
3.6 lentelė Informacija, dominanti Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų šeimininkus	55
3.7 lentelė Kaimo turizmo sodyboje atostogauti planuojančių respondentų pasiskirstymas pagal demografinius požymius	58
3.8 lentelė Respondentų pasiskirstymas pagal žinomą kaimo turizmo sodybų skaičių	58
3.9 lentelė Respondentų, atostogavusių kaimo turizmo sodybose, pasiskirstymas pagal demografinius požymius	60
3.10 lentelė Respondentų pasiskirstymas pagal priimtina akina lyginant su gaunamomis pajamomis	65
3.11 lentelė Kaimo turizmo plėtros Šiaulių apskrityje SSGG (SWOT) analizė	68

ĮVADAS

Lietuvos turizmo istorija praėjo tuos pačius vystymosi etapus, kaip ir kitų Europos šalių turizmas, tik periodų trukmė ir pradžios laikas buvo skirtingi. Per pastarąjį dešimtmetį Lietuvos turizmo sferoje įvyko dideli kiekybiniai bei kokybiniai pokyčiai. Stipriai pasikeitė turizmo paslaugų kokybės samprata. Šiuo laikotarpiu keitėsi turistų rinkos ir srautai, paslaugų struktūra, jų kokybė ir kaina, suintensyvėjo tarptautinis bei vietinis turizmas, ypač kaimo turizmas.

Norint Lietuvoje gerai organizuoti kaimo turizmo verslą, teikti kokybiškas ir nebrangias paslaugas, reikia nemažai investicijų ir tam tinkamai pasiruošti. Anksčiau turistas pats susirasdavo kaimo sodybą poilsiuoti, o dabar, didėjant informacijos srautui ir pasirinkimo galimybėms, veikiant rinkos ekonomikos dėsniams, jis laukia, kas pasiūlys paslaugas, kurios atitiktų jo poreikius ir galimybes.

Turizmas – tikslinga žmonių veikla, susijusi su kelione ir laikinu buvimu už nuolatinės gyvenamosios vietos ribų ne ilgiau kaip vienerius metus, jei ši veikla nėra mokymas ar mokamas darbas lankomoje vietoje. Tai viena iš rekreacijos formų, nes keliaudami žmonės poilsiuoja, sportuoja, bendrauja, pramogauja, atgauna dvasines ir fizines jėgas, gydosi ir pan. Standartų gausa skatina spręsti kaimo plėtros problemą susijusią su paslaugų specializacijos stoka. Sodybų savininkai turi įvertinti savo paslaugų galimybes, privalo pasirinkti tikslią rinką ir orientuotis į ją. Turizmas jungia beveik visas rekreacines veiklos rūšis, bet tuo pačiu apima ir verslą, kuris apima įvairias turizmo paslaugas – pramogas, transportą, apgyvendinimą, maitinimą, suvenyrus, turizmo įmones.

Kaimo turizmas ypač atsigavo po to, kai Lietuva tapo Europos sąjungos nare. Kaimo turizmas pradėtas plėtoti ir Lietuvoje, nors jis dar laikomas nauja verslo rūšimi. Šio verslo daugiausia imasi kaimo gyventojai, nes žemas pragyvenimo lygis verčia ieškoti būdu papildomoms pajamoms gauti. Kaimo turizmo verslas skatina nuolatinį kaimo gyventojų tobulėjimą bei socialinį aktyvumą. Negalima teigti, kad tai išspręs susiklosčiusią padėtį Lietuvos kaimuose, bet kaimo turizmas – svarbus veiksnys papildomoms pajamoms gauti, gamtos bei kultūros paveldo išsaugojimo priemonė. Tai pagrindžia šio magistro baigiamojo darbo temos **aktualumą ir naujumą**.

Praktinėje dalyje analizuojamos Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybos, atliksiu tyrimą, o pagal gautus tyrimo rezultatus pateiksiu Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų lyginamąją analizę, ir numatysiu plėtros perspektyvas, kuris būtų galima įgyvendinti praktikoje.

Kaimo turizmas traktuojamas labai įvairiai. Suprantamas jis kaip pasyvus arba aktyvus poilsis kaime, tačiau Turizmo įstatyme kaimo turizmas apibrėžiamas kaip apgyvendinimo paslauga. Šis apibrėžimas sukelia abejones kaimo turizmo paslaugų teikėjams, kurie pradeda rūpintis

apgyvendinimu, o ne poilsio organizavimu. Tame yra **problema**, kad tai trukdo formuoti paslaugų struktūrą bei kaimo turizmo verslo plėtros kryptis. Kadangi dauguma kaimo turizmo sodybų problemų yra susijusios su plėtra, tad mano **tyrimo problema** – kokios būtų kaimo turizmo sodybų Šiaulių apskrityje perspektyvos kaimo turizmo plėtrai.

Darbo tikslas – išanalizuoti kaimo turizmo būklę bei plėtrą Šiaulių apskrityje.

Darbo uždaviniai:

1. Iširti turizmo esmę bei nustatyti kaimo turizmo vietą turizmo sistemoje;
2. Apibendrinti užsienio šalių patirtį kaimo turizmo versle;
3. Išanalizuoti kaimo turizmo sodybų teikiamas paslaugas, verslo plėtojimo prielaidas Lietuvoje bei Šiaulių apskrityje;
4. Iširti kaimo turizmo plėtros galimybes Šiaulių apskrityje.

Hipotezės :

1. Sodybos pasirinkimą lemia kraštovaizdis ir teikiamos paslaugos;
2. Kaimo turizmo paslaugų kokybė atitinka jų kainą.

Tyrimo objektas – kaimo turizmas.

Tyrimo subjektas – Šiaulių apskritis.

Darbo metodai :

1. Mokslinės literatūros analizė;
2. Dokumentų turinio (content) analizė;
3. Lyginimas ir apibendrinimas;
4. SSGG analizė;
5. Anketinė apklausa;
6. Interviu.

Tyrimo metu būtų svarbu surinkti informaciją apie kaimo turizmo sodybų Šiaulių apskrityje teikiamas paslaugas, kaip vartotojai vertina kaimo turizmo sodybas, kiek laiko poilsiauja.

Praktinė **tyrimo reikšmė** būtų ta, kad pateiktos kaimo turizmo plėtros galimybės ir jų įgyvendinimas būtų panaudotos steigiant arba pertvarkant kaimo turizmo sodybas Šiaulių apskrityje.

Mano magistro darbo „Kaimo turizmo plėtra Šiaulių apskrityje“ tikslas yra išanalizuoti Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų veiklą ir pateikti šių sodybų plėtros galimybes. Teorinėje magistro darbo dalyje bus aptartas kaimo turizmas kaip verslas, kokią vietą jis užima turizmo sistemoje. Darbe supažindinama su turizmo raida užsienyje ir Lietuvoje, taip pat kaimo turizmo plėtros galimybėmis Šiaulių apskrityje.

Magistro darbas susideda iš įvado, 3 skyrių, išvadų ir rekomendacijų, literatūros sąrašo (108 šaltinių) ir 5 priedų. Darbo apimtis 79 puslapiai.

1. KAIMO TURIZMO ANALIZĖ TEORINIU ASPEKTU

1.1. Turizmo ir kaimo turizmo sąvokos ir jų apibendrinimai

Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, sparčiais tempais yra vystomas turizmas. Jis Lietuvoje yra palyginti naujas verslas. Turizmo vystymosi tendencijos pastebimos visose srityse, t.y. įvažiuojamajame, išvažiuojamajame, vietiniame ir kaimo turizme. Norint apibrėžti kaimo turizmo sąvoką, visų pirma reikėtų pradėti aiškinti sąvoką „turizmas“, nes kaimo turizmas yra viena iš turizmo verslo sričių.

1.1.1. Turizmo samprata

Žodis „turizmas“ yra kilęs iš lotynų kalbos žodžio *туру*, kuris reiškia keliavimą laisvalaikio iš vienos vietos į kitą. Tai viena efektyviausia žmogaus rekreacinių poreikių tenkinimo priemonė. Turizmo sąvoka kito per šimtmečius, todėl nebuvo pripažinto vieningo jos apibrėžimo.

Pagal 1954 m. priimtą Jungtinių Tautų Organizacijos nutarimą, turizmas apibūdinamas kaip „*aktyvus poilsis už savo nuolatinės gyvenamosios vietos ribų, padedantis gerinti sveikatą, fiziškai lavinti žmogų*“.

1980 m. Maniloje priimta pasaulio turizmo deklaracija skelbia: „*Turizmas suprantamas kaip veikla, turinti svarbią reikšmę tautų gyvenimui, nes tiesiogiai lemia socialinę, kultūrinę, švietimo bei ekonominę šalių gyvenimo sferas ir jų tarptautinius santykius*“.

„*Turizmas – tai viena iš aktyvaus poilsio rūšių, kelionės, siekiant susipažinti su vienais ar kitais rajonais, šalimis, kelionės dažnai derinamos su sportu.*“ – toks apibrėžimas buvo pateiktas 1981 m. Madride vykusioje PTO Pasaulinėje turizmo konferencijoje.

1989 m. Hagos turizmo deklaracijoje turizmas įvardijamas kaip „*laisvas žmonių judėjimas už jų nuolatinės gyvenamosios ir darbo vietos, taip pat paslaugų sfera, sukurta tenkinti poreikius, iškilusius šio judėjimo metu*“.

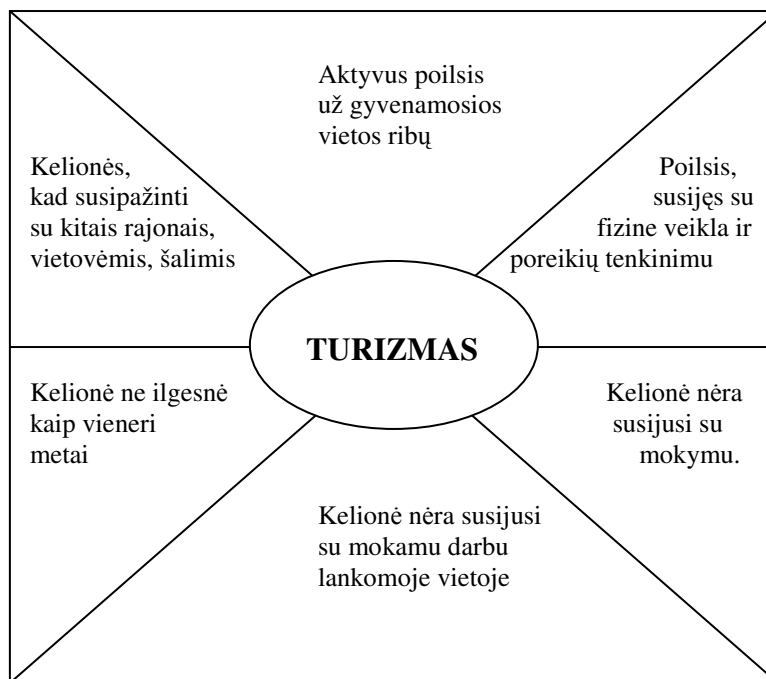
Kitokį turizmo apibūdinimą – „*turizmas – tai veikla asmenų, kurie keliauja po vietas, esančias už jiems įprastos aplinkos ribų, ne ilgiau vienerių metų poilsio, verslo ir kitais tikslais*“ – priėmė 1993 m. JTO Statistikos komisija. [40, p.26].

1998 m. kovo 19 d. priimtame Lietuvos Respublikos Turizmo įstatyme turizmas yra apibūdinamas kaip *tikslinga žmonių veikla, susijusi su kelione laikinu buvimu už nuolatinės*

gyvenamosios vietos ribų ne ilgiau kaip vienerius metus, jei ši veikla nėra mokymasis ar mokamas darbas lankomoje vietoje. [59].

Pagal Lietuvos Respublikos Turizmo įstatymą *asmuo, kuris pažintiniais, profesiniais, kultūriniais, rekreaciniais, religiniais, verslo, profilaktinio ugdymo ar kitais tikslais keliauja po šalį ar vyksta į užsienį ir apsistoja bent vienai nakvynei už savo nuolatinės gyvenamosios vietos ribų, yra turistas. Jis yra susijęs su turizmu, nes yra jo proceso dalyvis.*

Mokslinėje literatūroje pateikiama daug įvairių turizmo sampratos aiškinimų. Remiantis šiais aiškinimais 1.1 pav. pateikiama apibendrintos „turizmo“ sąvokos požymiai.

1.1pav. Sąvokos „turizmas“ požymiai (parengta autorės L. Kunickaitės)

Šis „turizmas“ sąvokos apibendrinimas, remiantis pateiktais kitais „turizmo“ apibrėžimais, atitinka būtent pasiūlytą Pasaulinės Turizmo Organizacijos (PTO) apibrėžimą:

Turizmas – visos kelionių, ekskursijų rūšys, kai asmuo palieka savo darbo ir gyvenamąją vietą ilgiau nei vieną parą ir trumpiau nei 12 mėnesių, ir kai išvykos tikslas nėra samdoma, apmokama veikla [40].

Kadangi yra nemažai „turizmas“ sąvokos apibrėžimų, tad pakankamai mokslinėje literatūroje analizuojama ir viena iš turizmo veiklos sričių, t.y. *kaimo turizmas*.

1.1.2. Kaimo turizmo esmė ir vieta turizmo sistemoje

Kaimo turizmas labai įvairiai vadinamas mokslinėje literatūroje: poilsiu kaime, atostogavimu kaime, kraštovaizdžio turizmu, agroturizmu, poilsiu agrarinėje aplinkoje. Lietuvos kaimuose turistai lankosi jau seniai, bet kaimo turizmo sąvoka šiuo metu dar tik formuojasi. Pasaulyje kaimo turizmas taip pat yra labai populiarus reiškinys, o Europoje jis suklestėjo jau 6 dešimtmetyje. Kad suvoktumėme kaimo turizmo svarbą ir naudą, jį tyrinėjo įvairių šalių kaimo turizmo tyrinėtojai, kurie pateikė ir keletą apibrėžimų.

Lenkijoje kaimo turizmo specialistai siūlo tokį apibrėžimą: „*Agroturistika (kaimo turizmas) – tai platus pasirinkimas paslaugų bei įrengimų, būdingų kaimui ir ūkiui, skirtų turistų poilsio ir laisvalaikio reikmių patenkinimui. Visa tai atlieka kaimo žmonės*“. Danijoje kaimo turizmas apibūdinamas kaip „*atvykstančių į kaimą poilsiautojų aptarnavimo paslaugos, teikiančios ūkininkams papildomų pajamų*“. Kanadoje kaimo turizmas apibrėžiamas kaip „*procesas, kuriuo siekiama pritraukti lankytojus į kaimo vietas ir padėti jiems išleisti pinigus tuose vietose*“ [18, p.13].

Sąvoka „kaimo turizmas“ taip pat neturi tikslaus vieno apibrėžimo, nes vienur kaimo turizmas tapatinamas su turizmu mažai apgyvendintoje teritorijoje, kitur akcentuojama veikla, siūloma kaime. Todėl kaimo turizmo specialistų užsienyje (Gannon, 1988; Jansen-Verbeke, 1990; Sharpley, 1997 ir kt.) ir Lietuvoje (Armanaitienė, Grecevičius, Urbis, Vainienė, 1999) kaimo turizmo priimtinausia samprata yra, kad ***tai yra turizmo rūšis, apimanti kelionę į kaimo vietas ir rekreacinę veiklą jose*** [102].

A. Armanaitienė kaimo turizmą aiškina taip, kad tai keliavimas į kaimo teritoriją ir apsigyvenimas kaimo sodyboje norint pailsėti ar pažinti kaimo gyvenimo būdą. Kaimo turizmas yra platesnė sąvoka nei „agroturizmas“, nei „poilsis kaime“. Poilsis kaime – tai yra tik viena iš kaimo turizmo veiklos sričių, o agroturizmas – viena iš kaimo turizmo rūšių. Taigi remiantis tuo, galima sakyti, kad „kaimo turizmo“ sąvoka yra platesnė, bet Lietuvoje kol kas dar nėra vieningo jo apibrėžimo.

I. Žalienė ir L. Žalys pabrėžia, kad kaimo turizmas – „kaimo vietovių žemių verslas“ [106, p.37].

Lietuvos Respublikos Turizmo įstatymas nurodo, kad „*kaimo turizmo paslauga yra apgyvendinimo paslauga, kai ... išnuomojama apgyvendinimui įrengta individuali gyvenamoji patalpa ... ir papildomai suteikiamos aktyvaus poilsio galimybės*“ [59]. Kaip Europos šalių pavyzdys rodo, kad ne įstatymai turėtų formuoti kaimo turizmo sampratą, kaip yra Lietuvoje, o rinka.

Populiarus kaimo turizmo apibūdinimas kaip kaimiško gyvenimo būdo, kaimiško maitinimo, kaimiškų pramogų visuma. Išanalizavus kaimo turizmo sąvokas, pastebime, kad kaimo turizmas yra ne tik apgyvendinimo, bet ir maitinimo, buitinių, poilsio, bendravimo paslaugų visuma, kurios teikiamos už urbanizuotos teritorijos ribų. Kadangi kaimo turizmas yra viena iš turizmo sričių, tai jis vertinamas taip pat kaip ekonominis, politinis, socialinis, kultūrinis bei ekologinis reiškinys. Pagal teikiamas kaimo turizmo paslaugas yra išskiriamos kaimo turizmo rūšys [15, p. 35]:

- agroturizmas,
- pramoginis;
- kultūrinis pažintinis;
- gamtinis pažintinis;
- profesinis;
- etninis turizmas;
- religinis.

Autoriai išskiria įvairias kaimo turizmo rūšis, tačiau nepateikta rekreacijos (poilsio) bei sportinio turizmo rūšis.

Tam, kad suvokti šias kaimo turizmo rūšis, svarbu suprasti kuo viena kaimo turizmo rūšis skiriasi nuo kitos. Remiantis „Kaimo turizmas“ leidiniu, darbe pateikiami trumpi šių rūšių apibūdinimai [15, p.36-37].

Agroturizmas – tai tokia kaimo turizmo rūšis, kai turistai atvyksta į kaimą susipažinti su tradicine ar šiuolaikine žemdirbyste arba atskirais jos elementais ir dalyvauti žemės ūkio gamybos procese.

Pramoginis kaimo turizmas – tai kelionė į kaimą norint linksmai ir ne rūpestingai praleisti laiką.

Kultūrinis pažintinis kaimo turizmas – kai norima susipažinti su kaimo teritorijoje esančiomis kultūrinėmis vertybėmis: koplytstulpiais, koplytėlėmis, įdomiomis sodybomis, dvarais ir t.t.

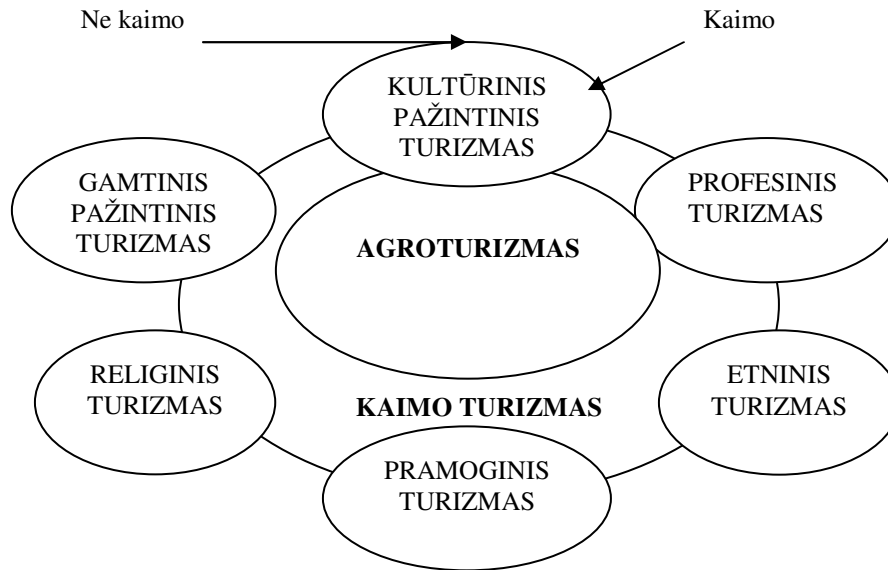
Gamtinis pažintinis kaimo turizmas – kai siekiama pabūti gamtoje (žvejoti, grybauti ir pan.), susipažinti su gamtos įdomybėmis – augalais, medžiais, gyvūnais, juos stebėti, fotografuoti.

Profesinis kaimo turizmas – tai kelionė, susijusi su profesiniais interesais kaime.

Etninis kaimo turizmas – kai turistai keliauja į kaimą aplankyti gimtųjų vietų, susipažinti su tėvų žeme.

Religinis kaimo turizmas – tai kelinė, kurių tikslas – atlikti kokias nors religines procedūras, misijas.

Kiekviena kaimo turizmo rūšis skiriasi savo tikslais, bet visos susijungdamos sudaro vieną visumą, kuri bendrai yra vadinama kaimo turizmu ir sudaro tam tikrą struktūrą, kuri pateikiama 1.2 pav.

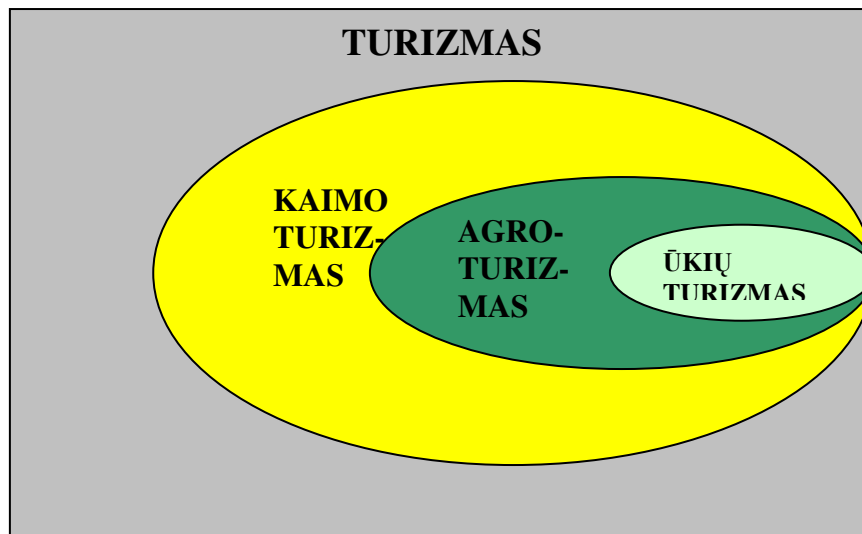
1.2 pav. Kaimo turizmo struktūra

Šaltinis: Armaitienė, A. ir kt. (1999).

Taigi apžvelgus ir išanalizavus šią struktūrą galima daryti išvadą, kad kaimo turizmo sistema susideda iš šių elementų:

- gamtos ištekliai, kultūros, architektūros ir istorijos įžymybės;
- paslaugų teikimo vieta – su visa gyvenimui ir rekreacijai reikalinga įranga;
- transporto priemonės, reikalingos keliavimui į pasirinktą vietą;
- informacija, klientui padedant pasirinkti poilsio formą ir vietą bei keliavimo būdą ir sodybos šeiminkus.

Tačiau I. Vainienė [102] straipsnyje iškelia klausimą: kaimo turizmas ar agroturizmas? Ilgą laiką kaimo turizmo ir agroturizmo sąvokos nebuvo atskirtos, nes kaimo turizmas įvairiose šalyse plėtėsi individualiai, turizmo tradicijos kaime klostėsi skirtingai. Todėl dėl šios priežasties kito agroturizmo samprata ir jo santykis su kaimo turizmu. Laikoma, kad *agroturizmas yra kaimo turizmo rūšis, glaudžiai susijusi su žemės ūkiu*. Kai kuriuose šaltiniuose aptinkamas ir kitas terminas – *ūkių turizmas*, kurį kaimo turizmo specialistai laiko agroturizmo porūšiu. 1.3 pav. pateikiamas kaimo turizmo, agroturizmo ir ūkių turizmo sąvokų santykis.

1.3 pav. Kaimo turizmo, agroturizmo ir ūkių turizmo sąvokų santykis
Šaltinis: Vainienė, I. (2002).

Išanalizavus kaimo turizmo santykį su agroturizmu bei ūkių turizmo, svarbu nustatyti kokią vietą kaimo turizmas užima turizmo sistemoje.

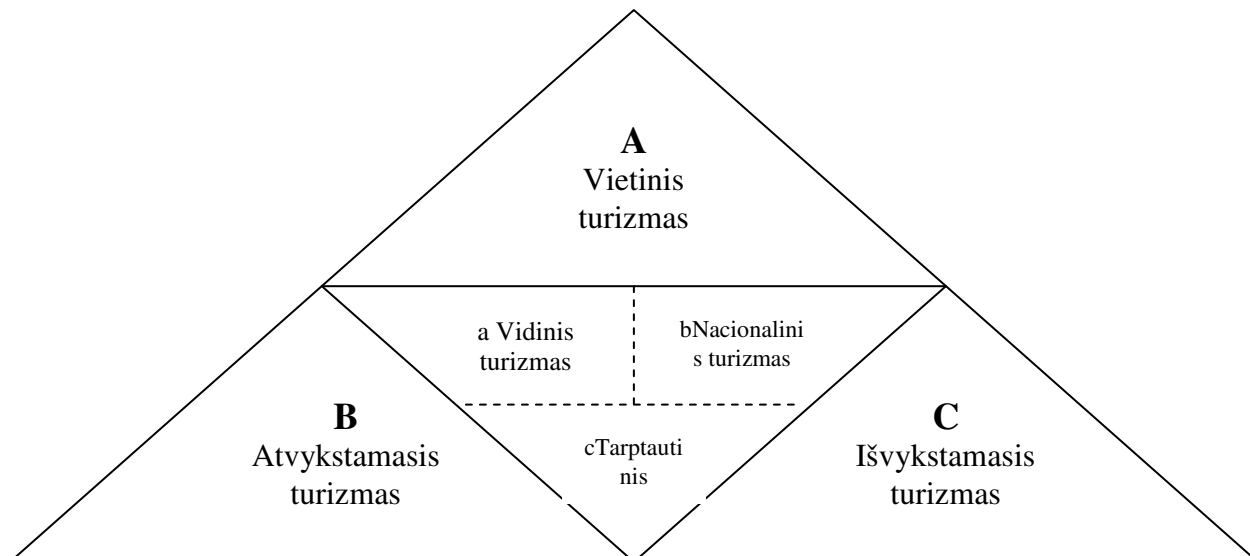
Šalies atžvilgiu apibrėžiamos trys turizmo formos [57]:

- Vietinis turizmas – apima šalies gyventojus, keliaujančius gyvenamoje šalyje;
- Atvykstamasis turizmas – apima kitos šalies gyventojus, keliaujančius priimančioje šalyje;
- Išvykstamasis turizmas – apima šalies gyventojus, keliaujančius kitoje šalyje.

Kombinuojant šias tris turizmo formas, apibrėžiamos trys turizmo kategorijos:

- A + B – vidinis turizmas;
- A + C – nacionalinis turizmas;
- B + C – tarptautinis turizmas.

1.4 pav. pateikiama schema, kuri vaizdžiai atspindi turizmo formų ir kategorijų sąryšį.

A, B, C – turizmo formos

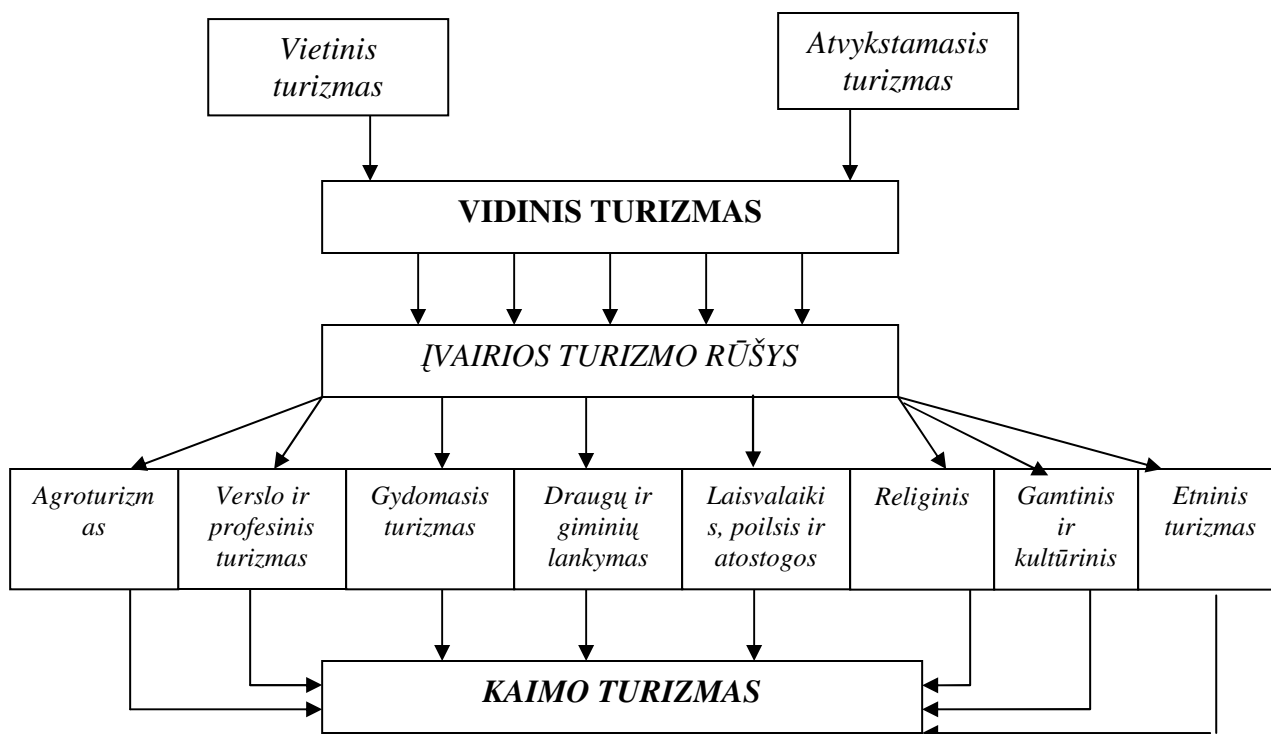
a, b, c – turizmo kategorijos

1.4 pav. Turizmo formų ir kategorijų sąryšis

Šaltinis: Lietuvos turizmo statistika 2004 (2005).

Сенин, В. С. (1999). *Организация международного туризма.*

Tam, kad išsiaiškinti, kokią vietą užima kaimo turizmas turizmo sistemoje, 1.5 pav. pateikiama sudaryta schema.

1.5 pav. Kaimo turizmo vieta turizmo formose ir kategorijose (parengta autorės L. Kunickaitės)

Apibendrinant aptartas kaimo turizmo ir jo rūšių sąvokas, galima daryti išvadą, kad kaimo turizmas atspindi kaimo aplinką, statinius joje, kultūrinius bei socialinius potencialus bei tos vietovės bendruomenę.

1.2. Kaimo turizmo raida

Turizmas, kaip reiškinys, kokį matome jį šiuolaikiniame pasaulyje, susiformavo neseniai. Prieš tapdamas pakankamai sudėtinga sistema turizmas praėjo ilgą plėtojimosi laikotarpį, kurį galima skirstyti į kelis periodus [1, p.36]. Kaimo turizmas nėra nauja turizmo forma nei Lietuvoje, nei kitose šalyse. Jis taip pat turi savo plėtojimosi istoriją. Bėgant laikui, vyko migracija iš kaimo į miestą ir atvirkščiai. Daugeliui žmonių kaimo turizmas buvo kaip atotrūkis nuo darbo ir kasdienybės, noras atgauti fizines jėgas bei dvasinę ramybę. Ypač pastaraisiais dešimtmečiais pastebimas domėjimasis kaimo turizmu. Žmonės ieškodami alternatyvos saulei ir paplūdimiui, renkasi privatumą, poilsį, ramybę, asmenines paslaugas, žmogiškus santykius. Taigi tokius žmones traukia gerai išsaugota, nesugadinta gamta, kraštovaizdžių įvairovė, archeologinio, istorinio ir kultūrinio paveldo vertybės, regiono architektūra, šokiai, dainos, tradicijos. Taip pat ieško ir aktyvaus poilsio kaip pasivaikščiojimas, jodinėjimas, vandens sportas.

Kaimo turizmas įvairiose šalyse prasidėtas plėtoti skirtingai: vienur jau 6 – amė dešimtmetyje, kitur tik 9 – amė dešimtmetyje. Didelį poveikį kaimo turizmui darė ir daro politinė šalies padėtis ir valdymo institucijų požiūris į kaimo turizmą. Jo plėtra kai kuriose šalyse įtakojo vietinės bei nacionalinės valdymo struktūros.

Europos Sąjungos mastu kaimo turizmas laikomas smulkiu verslu, kuris yra derinamas su tradicine žemės ūkio ar kita ekonomine veikla, tad ir atskiros šalys turi skirtingą patirtį plėtojant kaimo turizmo verslą.

Airijoje kaimo turizmo sėkmę lėmė kaimo gyventojų iniciatyvumas, sumaniai išnaudojant kraštovaizdį, puikiai išplėtojant kelių ir paslaugų infrastruktūrą taip pasiekiant aukštą paslaugų kokybės lygį. Airijoje turistai lankosi ištisus metus. „Turistą žavi savitas natūralus Airijos kraštovaizdis: pakelėse – dvimetinė nešienaujama žolė, lygumos su besiganančių karvių bandomis, jas keičia kalnai ir avys“ [61]. Kaimo turizmo sektorius Airijoje per pastaruosius penkerius metus smarkiai išsiplėtė, ir šalis tapo pajėgi konkuruoti su kitomis Europos šalimis. Kaimo turizmo plėtra buvo viena iš priemonių, kurios padidino Airijos kaimo gyventojų gerovę. Kaimo turizmas pradėtas plėtoti atkuriant senovinius ūkius su gyvenamosiomis patalpomis, įrengiant kempingus, siūlant nakvynę dengtuose vežimuose [55]. Airijos kaimo turizmo sodybų šeimininkai yra vaišingi, svetingi, nuolat domisi ar jų svečiam nieko

netrūksta, nuoširdžiai bendrauja, pasakodami apie savo ūkį, šeimą. Kiekvienas regionas siūlo savitas paslaugas bei pramogas: žvejybą jūroje, žvejybą nuo kranto, žvejų varžybas, pašokti tradicinį šokį „rilis“, kopti į kalnus, paragauti tradicinių airių patiekalų. Didelis dėmesys skiriamas Airijos turizmo reklamai žiniasklaidoje, kiekvienoje kaimo turizmo vietovėje leidžiami spalvoti žurnalai, kuriuose pateikiama informacija apie lankytinas vietas, renginius, nakvynės kainos, pramogos.

Didžiojoje Britanijoje organizuotas kaimo turizmas prasidėjo 1983 m. kaimo susivienijimams susibūrus į Atostogų ūkiuose biurą (Farm Holiday Bureau), kurį globojo Anglijos karališkoji žemės ūkio organizacija, Valstybinė žemės ūkio konsultavimo tarnyba, Anglijos turizmo valdyba ir ūkininkų savaitraštis. Didžiojoje Britanijoje valdžia rūpinasi regionuose kaimo turizmo plėtra, tyrimais, dalyvauja įvairiuose projektuose. Turizmas Didžiojoje Britanijoje labai populiarus. Kaimo turizmu šioje šalyje verčiasi apie 380 000 žmonių, kasmet gaudami apie 12 milijardų svarų sterlingų pajamų. Kaimo turizmas išstūmė tradicinį ūkininkavimą ir tapo naujuoju verslu. Fermeriams, pertvarkiusiems namus į viešbučius, parkus, tvenkinius pritaikę poilsiui ir pramogoms, buvo kaimo turizmo verslas pelningesnis ir reikalaujantis mažiau, nei karvučių auginimas. Tačiau dėl 2001 metais išplitusios snukio ir nagų epidemijos dauguma fermerių, išpjovę savo bandas, nebeatkūrino savo ūkių, o kaimo turizmu užsiimantiems fermeriams sumažėjo pelnas. Bet Didžiosios Britanijos pareigūnai ramino, kad kaimo turizmą propaguojantys keliautojai neturi nusiminti, nes jiems ši epidemija negresia, nes juk turistai nelakstys po pievas, kur ganosi gyvuliai, o kaip įprastai galės poilsiauti [94].

Austrijoje kaimo turizmą skatina bendradarbiavimas su tarptautinėmis organizacijomis, taip pat Vyriausybės finansuojamos programos. Nuo 1970 m. Australijos kaimo turizmas yra propaguojamas ir kitose šalyse. „Austrijoje kaimo turizmas – perspektyviausia žemės ūkio veiklos įvertinimo kryptis, turinti senas tradicijas. Kaimo turizmo tinklas egzistuoja 100 metų“ [55]. Pastaruoju metu turistams, norintiems pažinti Australijos kaimo gyvenimo būdą, siūlomos įvairios paslaugos ir veikla: atostogos ūkiuose, žygiai arkliais. Atostogos ūkiuose – tai ne tik apgyvendinimo paslaugos, bet visas paslaugų paketas. Kaimo turizmo paslaugų rūšys Austrijoje klasifikuojamos pagal tikslus, kuriuos iliustruoja pavadinimai: „Sveikatingumas“, „Kūdikiai bei vaikai“, „Neįgalieji“, „Vynininkystė“ ir kt. Kaimo turizmo paslaugų kokybė privilioja ir daug užsieniečių. Atostogos Australijos kaime turi oficialią nacionalinės paslaugų kokybės kontrolės sistemą, kurią kontroliuoja asociacija „Atostogos ūkininko sodyboje“ ir suteikia atitinkamus ženklus [8].

Lietuvos turizmo istorijoje yra vienas esminis periodas, išskiriantis iš kitų šalių – tai paskutinytis praėjusio šimtmečio dešimtmetis. Turizmo procesai, kurie vyko šiame laikotarpyje po Nepriklausomybės atgavimo, išgyveno skirtingą laikotarpį nei tie kurie vyko visoje Vakarų Europoje.

Tai kokybinių pokyčių ir persiorientavimo laikotarpis, kuris buvo būdingas visoms Rytų Europos šalims.

Tam tikra prasme **kaimo turizmas** veikė ir anksčiau, t.y. iki Nepriklausomybės atkūrimo, nes kaimo gyventojai vasarą priimdavo svečius iš Maskvos, Sankt Peterburgo ir net Sibiro. Poilsiauti Lietuvoje buvo laikoma prestižo reikalu [2].

Vienas Lietuvos turizmo istorijos ypatumas yra stipri kaimo turizmo Lietuvoje raidos įtaka bendrai Lietuvos turizmo istorijai. Lietuvoje, taip pat kaip ir kitose šalyse, kaimo turizmas pradėjo plėtotis nuo tada kai pradėjo kurtis didmiesčiai. Ypač kaimo turizmas suklestėjo septintajame-aštuntajame dešimtmetyje, kai Rusijos didmiesčių gyventojai ieškojo galimybių pailsėti nuo miesto gyvenimo Lietuvos kaimuose [40, p.41].

IŠVADOS: Išanalizavus turizmo apibrėžimus i juos apibendrinus, galima daryti išvadą, kad PTO pateikė vieną bendrą turizmo sampratą, kur *turizmas* yra visos kelionių, ekskursijų rūšys, kai asmuo palieka savo darbo ir gyvenamąją vietą ilgiau nei vieną parą ir trumpiau nei 12 mėnesių, ir kai išvykos tikslas nėra samdoma, apmokama veikla. Apibendrinant požiūrius į kaimo turizmo sąvokas, galima teigti, kad kaimo turizmas atspindi kaimo aplinką, statinius joje, kultūrinius bei socialinius potencialus bei tos vietovės bendruomenę. Kaimo turizmas populiarus daugelyje užsienio šalių, tik kiekviena šalis turi savo kaimo tradicijas, kaimo kultūrą bei skirtingą gamtinę aplinką.

2. KAIMO TURIZMO BŪKLĖS LIETUVOJE TYRIMAS

2.1. Kaimo turizmo plėtros kliūtys ir perspektyvos Lietuvoje

Kaimo turizmas įvardijamas kaip verslas – pilnas įvairių paslapčių, savitas ir vis labiau populiarėjantis. Šis verslas yra viena perspektyviausių alternatyvių veiklų kaime, kuris gali ūkiui duoti 30 – 40 % pajamų. Lietuva turi didelį gamtinį turizmo potencialą, kurį sudaro Pajūrio gamtinis kompleksas, vidaus vandens telkiniai – ežerai (2850 – didesni kaip 0,5 ha) ir upės (760 – ilgesnės kaip 10 km) bei miškai, 5 nacionaliniai ir 30 regioninių parkų, 254 valstybiniai draustiniai ir 101 savivaldybių draustinių, 410 gamtos paveldo objektų [62].

Kaimo plėtra turėtų būti pagrįsta bendruomenės, kuri gyvena šiame regione, susidomėjimu bei dalyvavimu, nes ji yra vientisos kaimo plėtros pagrindas:

- bendruomenės žmonės geriausiai žino su kokiomis problemomis bei poreikiais jie susiduria;
- jie valdo daugelį išteklių – žemę, pastatus, vietos gaminius, kuriais remiama plėtra;
- jų įgūdžiai, tradicijos, žinios bei energija yra pagrindiniai plėtros šaltiniai;
- jų atsidavimas yra gyvybiškai svarbus [163].

Kaimo turizmo plėtrą skatina keletas aplinkybių [20]:

- daugelio gyventojų sumažėjusios pajamos sumažina šeimų poilsio galimybes užsienio ar branguose Lietuvos poilsio namuose;
- sumažėjus gamybos apimtims Lietuvos pramonės įmonėse atsiranda poreikis ir galimybė šeimyniniam poilsui, kuriam nebuvo ir iki šiol nėra pritaikyti išlikę poilsio namai;
- padidėjus darbo intensyvumui privačiose įmonėse atsiranda poreikis tyliai ramiai pailsėti, nuoširdžiai bendraujant su aptarnaujančiais žmonėmis;
- vis didesnis dėmesys skiriamas sveikam gyvenimo būdui skatina turistus sveikai praleisti bent atostogas, kas neįmanoma urbanizuotose poilsio objektuose.

Vainienė I. [102] pateikia pokalbių ir diskusijų metu su Lietuvos kaimo turizmo verslininkais, specialistais ir valdininkais, užsienio šalių ekspertais metu iškeltas šias pagrindines kaimo turizmo plėtros problemas:

- Vis dar besiformuojanti kaimo turizmo samprata neigiamai veikia kaimo turizmo teisinę, politinę ir ekonominę aplinkas Lietuvoje.
- Kaimo turizmo paslaugų kokybės vertinimas ir vadyba nėra tobuli.

- Trūksta kaimo turizmo paslaugų specializacijos, kuri leidžia kurti paslaugas atitinkančias rinkos segmento poreikius.
- Kaimo turizmo apgyvendinimo paslaugų apimtys ribojimai trukdo šio verslo plėtrai ir užkerta kelią investicijoms kaime.
- Pateikiamos kaimo turizmo objektų kiekio augimo prognozės yra nepatikimos, todėl sunku planuoti šio verslo plėtrą.
- Šalies vyriausybė nepateikia jokios kaimo turizmo plėtros strategijos.

Nors Lietuvoje yra palanki geografinė padėtis, mažai urbanizuotas kraštovaizdis, ne didelės turizmo paslaugų kainos, tačiau silpnųjų pusių stabdančių kaimo turizmo plėtrą yra daugiau. Maskoliūnaitė D. išskiria šiuos veiksnius [62]:

- Stiprus klimato sezoniškumo poveikis;
- Nesuformuotas Lietuvos, kaip turizmui patrauklios šalies, įvaizdis;
- Nepritaikyti turizmui kultūros paveldo objektai;
- Nesutvarkyta turizmo objektų ženklavimo sistema;
- Nepakankama apgyvendinimo paslaugų tinklo plėtra ir pan.

Lyginant su visa turizmo rinka, kaimo turizmas užima nedidelę jos dalį. Pagal šiandienines Europos sąjungos tendencijas, kaimo turizmas yra vienas iš kertinių regiono vystymo elementų.

Kaimo turizmo plėtra teikia ekonominę, socialinę bei kultūrinę naudą. Kaimo turizmas ekonominiu požiūriu yra papildomas arba naujas pajamų šaltinis kaimo bendruomenėse. Taip sukuriama naujos darbo vietos su turizmu susijusiame versle (apgyvendinimas, maitinimas, prekyba, transportas ir pramogos), išsaugomos įsidarbinimo galimybės paslaugų sektoriuje (transporto, svetingumo, sveikatos apsaugos paslaugos, tradiciniai verslai ir amatai), atsiranda galimybė plėsti prekių ir paslaugų asortimentą, į vietovę pritraukiamos investicijos [62]. Socialiniu požiūriu kaimo plėtra sudaro galimybes žmonėms tarpusavyje bendrauti, naujos galimybės ir atrakcijos, kultūrinės ir pramogų galimybės ar sporto centrai, vietinių papročių, amatų ir kultūrinio identiteto atgijimas.

Lietuvoje yra galimybių pasinaudoti šiomis paramos priemonėmis [62]:

- ES struktūrinių fondų teikiama parama;
- valstybinio ir privataus sektoriaus investicijos;
- privatiems turizmo paslaugų teikėjams parama teikiama pagal Bendrojo programavimo dokumento priemones „Tiesioginė parama verslui“ ir „Kaimo vietovių pritaikymas ir plėtra“.

2.2. Kaimo turizmo problemos analizuojamos Lietuvos dienraštyje „Verslo žinios“

Nors kaimo turizmas šiandien klesti, tačiau vienos sodybos vegetuoja, o kitos labai populiarios. Lietuvos kaimo turizmo plėtrai išskyla vienokios ar kitokios problemos, apie kurias yra diskutuojama tiek tarp verslininkų, tiek rašoma Lietuvos žiniasklaidoje. Remiantis dienraščio „Verslo žinios“ (toliau darbe „Verslo žinios“ trumpinamos „VŽ“) straipsniais apie kaimo turizmą, buvo atlikta *dokumentų turinio (content) analizė*. Pagal **K. Kardelį**, dokumentai gali būti skirstomi pagal dėstymo formą (statistiniai ir verbaliniai) ir pagal bendrą reikšmę (oficialūs ir neoficialūs). Verbaliniai dokumentai aprašo socialinius reiškinius, procesus bei požymius teksto forma. Tai gali būti įvairūs laikraštiniai pranešimai, kurie reikalauja gilesnės analizės, nes ten esama daugiau papildomos informacijos, kuri neretai gali būti vertinga [51, p. 225].

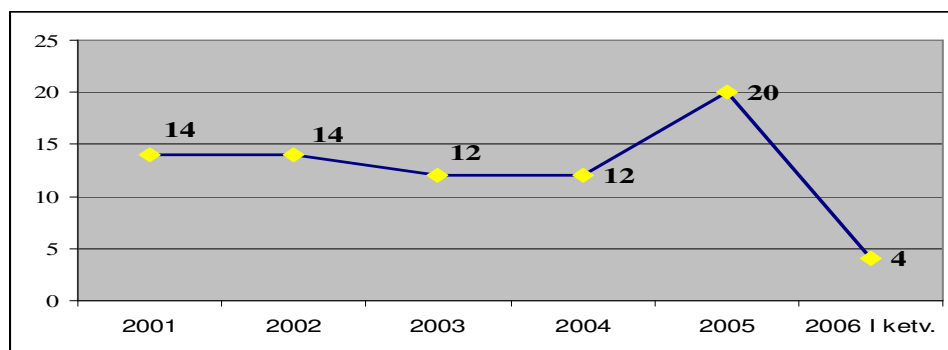
Tam kad atlikti *turinio analizę*, peržiūrėti pranešimai „VŽ“ 2001 m. – 2006 m. I ketv. laikotarpio, kad pagrįsti praktiškai iškeltas kaimo turizmo plėtros kliūtis ir galimybes. Iš viso per šį laikotarpį buvo išspausdinti 76 straipsniai apie kaimo turizmą. 2.1 lentelėje pateikiama šio laikotarpio „VŽ“ pranešimų *turinio analizės kiekybinis metodas* rezultatai.

2.1 lentelė

2001 m. – 2006 m. I ketv.. straipsnių „VŽ“ apie kaimo turizmą suvestinė

Metai	2001 m.	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m. I ketv.
Skaičius	14	14	12	12	20	4

Remiantis lentelės duomenimis sudarytas grafikas (2.1 pav.), kuris vaizdžiai atspindi kaimo turizmo temos populiarumo augimą.

2.1 pav. Straipsnių pasiskirstymas „VŽ“ pagal laikotarpį 2001 m. – 2006 m. I ketv.

Nuo 2001 m. iki 2004 m. apie kaimo turizmą buvo kalbama, rašoma ir diskutuojama. Analizuojamos galimybės kaip plėsti, kaip pritraukti užsieniečius, kaip gauti paramą naujai kaimo turizmo sodybai kurti, kaip gerinti paslaugų kokybę ir daug kitų klausimų, susijusių būtent su kaimo turizmu. Šiuo laikotarpiu straipsnių skaičius buvo tolygus, nuo 12 iki 14 straipsnių per metus. Tai tik parodo, kad žiniasklaidoje bent kartą per mėnesį skiriamas skyrelis ir kaimo turizmo temai. Tačiau 2005 m. straipsnių skaičius išaugo iki 20. Kaimo turizmo tema tampa aktualesne. Tai galėjo įtakoti įstojimas į Europos Sąjungą, nes Lietuvoje atsirado galimybė gauti paramą iš ES struktūrinių fondų kaimo sodyboms kurti, atsivėrė galimybės kuo daugiau pritraukti užsienio turistų poilsiauti ne tik Lietuvos kurortuose, bet ir Lietuvos kaimo turizmo sodybose, kurios siūlo ne tik gražų kraštovaizdį, bet ir pakankamai gausų paslaugų spektrą.

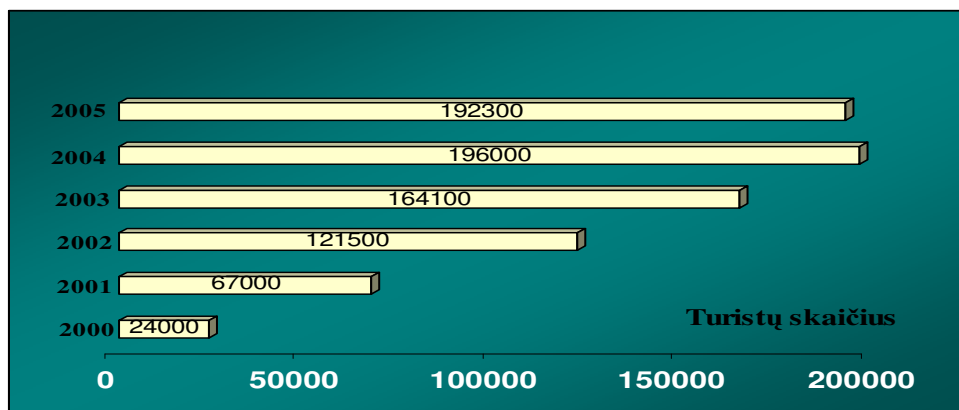
Turinio analizė kokybiniu metodu buvo visų pirma pradėta nuo straipsnių analizės, atrenkant straipsnius apie kaimo turizmą. Tada kiekvienas straipsnis analizuojamas ir ieškoma, kokia problema, susijusi su kaimo turizmu, analizuojama kiekviename straipsnyje atskirai. Atlikus turinio analizę kokybiniu metodu, sudaryta 2.2 lentelė, kurioje pateikiamos išskirtos potemes iš straipsnių apie kaimo turizmą dienraštyje „VŽ“. Remiantis šia lentele, galima daryti išvadą, kad kalbant kaimo turizmo tema yra ką pasakyti, apie ką diskutuoti, ir ką analizuoti.

Potemių pasiskirstymas dienraštyje „Verslo žinios“ 2001 m. – 2006 m. I ketv.

Potemės straipsniuose apie kaimo turizmą	Skaičius	Procentai
Kaimo turizmas - perspektyvus verslas	14	18
Turizmo įstatymo pakeitimų įtaka kaimo turizmo vystymui	7	9
Kaimo turizmo sodybų paslaugų kokybė	3	4
Pramogų bei paslaugų įvairovė	12	16
Specializuotos kaimo turizmo sodybos	3	4
Kaimo turizmo sodybų lankymo sezonai	8	11
Kaimo turizmo sodybos ženklas - gandrai	3	4
Kaimo turizmo sodybų skaičiaus augimas	9	12
Poilsiautojų skaičiaus kitimas kaimo turizmo sodybose	13	17
Informacijos gavimas apie kaimo turizmo sodybas	7	9
Oro sąlygų įtaka	6	8
Parama kaimo turizmo plėtrai	12	16
Kaimo turizmo reklama	4	5
Bendradarbiavimas	6	8
Pigus poilsis kaimo turizmo sodyboje	7	9
Konkurencija	4	5
Kaimo turizmo sodybų šeimininkai	7	9
Poilsiautojai iš užsienio	8	11
Gražus kraštovaizdis	10	13
Europos Sąjungos įtaka kaimo turizmui	6	8
Kaimo turizmas reikalauja didelių investicijų	10	13
Kaimo turizmo plėtojimui reikalingos žinios	5	7
Komfortas, prestižas	5	7
Nepageidaujami poilsiautojai kaimo turizmo sodybose	3	4
Kaimo turizmo svečių poreikiai	6	8
Poilsiautojai	2	3
Lietuvos kaimo turizmo asociacijos veikla	13	17
Kita	5	7

Daugiausia straipsniuose kalbama apie kaimo turizmą kaip perspektyviausią verslą. Sąlygos poilsiauti Lietuvoje gerėja, nors dar paslaugų kokybė neatitinka jų kainos. Tai rodo augantis kaimo turizmo sodybų skaičius bei kasmet didėjantis poilsiautojų skaičius kaimo turizmo sodybose. Kaimo turizmo asociacijos prezidentė Regina Sirusienė pateikia „Verslo žinioms“ statistinius duomenis poilsiautojų skaičių kaimo turizmo sodybose (žr. 2.2 pav.). Tokių straipsnių per 2001 m. – 2006 m. I ketv. buvo 13. O tai tik parodo, kad kaimo turizmas vystosi, vykdoma jo plėtra. Vystantis kitom turizmo rūšims, kartu populiarėja ir kaimo turizmas. Šis verslas reikalauja daug investicijų, bet

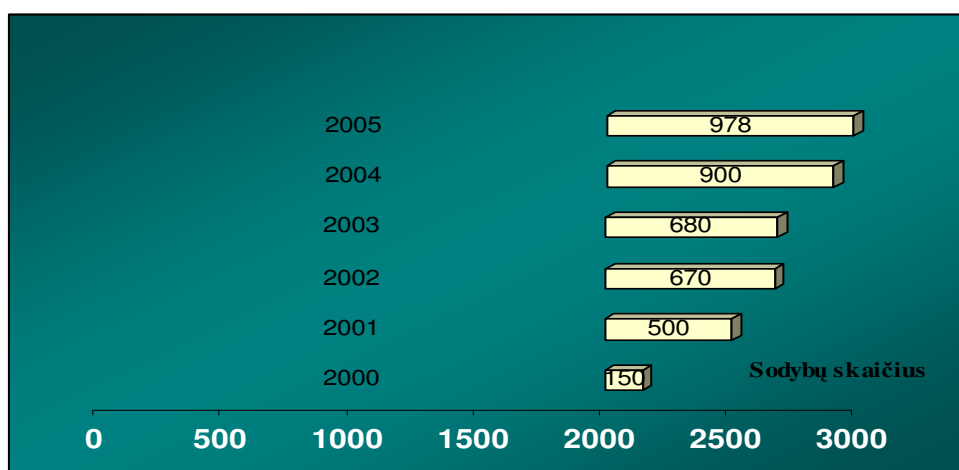
paslaugų įvairovė traukia svečius, o tai didina pajamas. Siekiant didesnių pajamų, kaimo turizmo sodybose įrengtos konferencijų bei pobūvių salės pritraukia didesnes grupes žmonių. Pasak kaimo turizmo savininkų, lengviausia būna su verslo grupėmis, kurios organizuoja konferencijas, nes tada gaunamas didesnis pelnas. Kad tiek Lietuvos poilsiautojai, tiek užsieniečiai pravertę pinigines, neužtenka pasiūlyti poilsį ant šieno ar pieno stiklinę. Poilsiautojai ieško tiek pramogų įvairovės, tiek unikalumo, tiek komforto. Kad visa tai įgyvendinti, reikalingos ne mažos investicijos.

2.2 pav. Poilsiautojų skaičius 2000 – 2005 m. kaimo turizmo sodybose

Šaltiniai: Iliustracija parengta, remiantis VŽ straipsniais [23, 24, 26, 49, 80, 87]

Remiantis šiuo paveikslėliu, galima teigti, kad kiekvienais metais turistų skaičius kaimo turizmo sodybose auga, nes auga ir kaimo turizmo sodybų pasiūla (2.3 pav.).

2.3 pav. Kaimo turizmo sodybų skaičius 2000 – 2005 m.

Šaltiniai: Iliustracija parengta, remiantis VŽ straipsniais [23, 24, 26, 49, 80, 87]

Kalbant apie turistų skaičiaus bei kaimo sodybų skaičiaus augimą, kyla klausimas, kas turėjo tam įtakos, kokie veiksniai lemia Lietuvoje šių rodiklių kilimą. Atliekant straipsnių analizę, įsitikinau, kad prabilus apie kaimo turizmą analizuojamos įvairios problemos: paslaugų įvairovė bei jų kokybė, Lietuvos klimato sąlygų poveikis poilsiautojų skaičiui, kraštovaizdis ir pan.

Jau aštuonerius metus gyvuojantis kaimo turizmo verslas neprivedė prie bankroto nė vieno kaimo turizmo sodybos savininko. Pagrindinė priežastis, dėl ko kaimo turizmas plečiasi labai lėtai, yra finansai, o vienintelė parama gaunama iš struktūrinių fondų. Taipogi keliami griežtesni reikalavimai, ypač juos kelia sveikatos centras, tad dėl šių priežasčių kaimo turizmo plėtra bus lėtesnė.

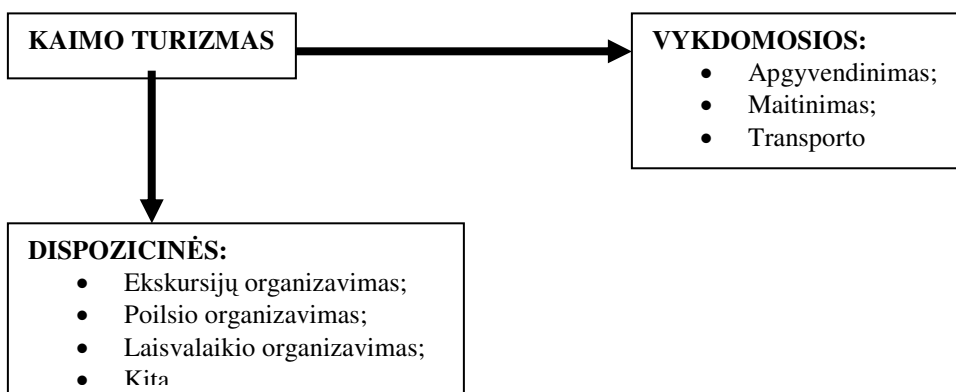
2.3. Kaimo turizmo paslaugų analizė

Kaimo turizmo paslaugos Lietuvoje kas metai įgauna vis didesnę paklausą. Tuo pačiu auga ir sodybų, paruoštų poilsiautojams, skaičius. Lietuvos kaimo turizmo asociacija savo narių sodybas pagal komfortiškumo sąlygas sodyboje skirsto į 4 komfortiškumo kategorijas, suteikiant joms vieno, dviejų, trijų ir keturių gandrų ženklus [18].

- **1 kategorija** suteikiama sodyboms, kuriose nėra vandentiekio, tualetas yra lauke, poilsio kambarys su televizoriumi yra bendras su sodybos šeimininkais. Ši kategorija suteikiama sodyboms, kurio poilsiautojų priėmimui yra pritaikiosios ne tik gyvenamojo namo kambarius, bet svirnus, daržines, kur galima miegoti ant šieno arba kieme pasistatyti palapinę. Poilsiautojų pageidavimu, šeimininkai gali juos ne tik apgyvendinti, bet gaminti maistą.
- **2 kategorija** suteikiama sodyboms, kur šalia poilsiautojų miegamųjų kambarių yra bendras su sodybos šeimininkais tualetas ir dušas bei poilsio kambarys su televizoriumi. Čia yra teikiamas karštas vanduo, bet nebūtinai visą laiką. Ši kategorija suteikiama, kai svečių apgyvendinimui yra paruošta gyvenamojo namo arba atskiri nameliai.
- **3 kategorija** suteikiama sodyboms, kuriose jau yra minimalus komfortas. Šiose sodybose poilsiautojams skiriamas atskiras tualetas su dušu arba vonia, atskiri nuo šeimos narių, bet bendri visiems sodyboje esantiems poilsiautojams poilsio kambariai su televizoriumi, vaizdo aparatūra. Miegamieji kambariai turi ne daugiau kaip dvi vietas. Yra visa įranga maisto gamybai. Svečių pageidavimu šeimininkai pateikia maistą valgomajame, kuriame paprastai yra židinytis, kitos poilsiui skirtos priemonės. Svečių poilsiui paprastai skiriamas visas namas, sodybos šeimininkai gyvena atskirose patalpose.

- **4 kategorija** suteikiama sodyboms, kuriose yra pakankamas komfortas. Tokios sodybos paprastai poilsiautojus priima ištisus metus, poilsiaujama atskirose apartamentuose, kuriuose yra miegamasis, tualetas, dušas, poilsio kambarys su TV aparatūra, gali būti židinys, atskiras vaikų kambarys. Svečiai maitinami pagal iš anksto aptartą valgiaraštį. Be to, svečiams teikiamos visos buitinės paslaugos: kambarių tvarkymas, skalbimas, skalbinių lyginimas, telefonas, faksas, ekskursijų, pasitarimų, šventinių renginių organizavimas, paprastai yra pirtys, uždari arba atviri baseinai.

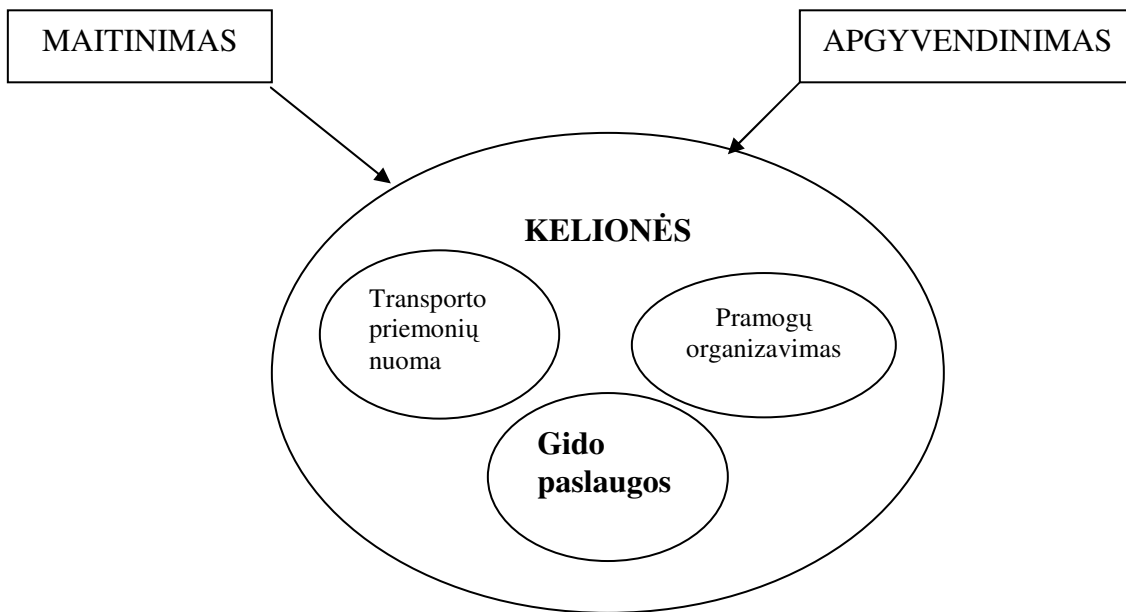
Pagal D. Dvilevičienę kaimo turizmo paslaugos gali būti analizuojamos kaip vykdomųjų bei dispozicinių paslaugų visuma. Šiame 2.4 pav. atsispindi visos kaimo turizmo paslaugos, tačiau svarbiausios yra vykdomosios paslaugos. Dispozicinės paslaugos parodo poilsio rūšies sąsajas su kaimo turizmu.

2.4 pav. Kaimo turizmo paslaugų rūšys

Šaltinis: Astromskienė, A., Sirusienė, R. (2002).

Apjungus poilsio kaime ir kaimo turizmo veiklos bendrumus, galima sudaryti schematinį kaimo turizmo paslaugų sistemos modelį, kuris pateikiamas 2.5 pav.

2.5 pav. Kaimo turizmo paslaugų sistemos modelis

Šaltinis: Astromskienė, A. ir kt. (2002).

Kadangi kaimo turizmo paslaugos „gaminamos“ ir vartojamos toje pačioje vietoje ir tuo pačiu metu, tai turi sutapti minėtų paslaugų paklausos bei pasiūlos ir vieta, ir laikas. Taigi poilsiautojas turi nuvykti į sodybą, kuri užsiima kaimo turizmu ir teikia paslaugas, kitaip paslauga jų nepasieks. Kaimo turizmo paslaugos yra ne tik paslaugos, susijusios su svečių aptarnavimu, bet ir visas paslaugų kompleksas veiksmų, susijusių su kaimo infrastruktūros ir gerbūvio plėtojimu. Pagaliau poilsiautojas atvykęs į kaimo vietovę turi jaustis saugus. Tai ne tik jį priimančio sodybos šeimininko rūpestis, bet visos kaimo socialinės aplinkos problema.

Apgyvendinimas. Nakvynės pasiūla kaimo turizmu užsiimančiose sodybose yra gana įvairiapusė. Kaimo turistams apgyvendinti tinka kaimo sodybos, vasarnamiai, sodo, žvejų, medžiotojų nameliai, individualūs gyvenamieji namai, ūkininkų sodybos, svirnai, pirtys ir pan.

Skiriami tokie pagrindiniai kaimo turistų apgyvendinimo įstaigų tipai [15, p. 56-57]:

1. *Pensionas*. Tai atskiras pastatas kaime turistams apgyvendinti. Jame įrengiami miegamieji, svetainė, sanitariniai mazgai, maitinimo patalpos.
2. *Kaimo sodyba* su butu ar butais, užimančiais dalį gyvenamojo namo. Įrengiama atskira įeiga, poilsio kambarys su televizoriumi, atskira virtuvė, sanitarinis mazgas. Maistą pagal susitarimą teikia sodybos šeimininkas arba turistas gamina pats.
3. *Svečių kambarys*. Kaimo sodyboje turistams išnuomojamas vienas ar keli kambariai, dažniausiai mansardoje. Joje gali būti niša su virtuvės įranga, kur svečiai gali patys sau ruošti

pusryčius ir vakarienę arba maistas ruošiamas šeimininko virtuvėje. Prie miegamųjų būtinas atskiras tualetas, kuriuo naudotųsi tik svečiai.

4. *Vasarnamis*. Didesnėje kaimo sodyboje turistams gali būti pastatytas atskiras pastatas. Jis statomas paežerėje, paupyje, ar kitoje gražioje vietovėje. Vasarnamyje turi būti virtuvėlė, sanitarinis mazgas, svetainė ir miegamieji.
5. *Užeiiga*. Kaimo vietovėje gali būti pastatyta užeiiga pakeleiviams. Jos pagrindinė funkcija – maitinimas. Pastato dalyje, geriau mansardoje, įrengiami gyvenamieji kambariai su atskiru sanitariniu mazgu. Turistai maitinamai užeiigos maitinimo salėje.
6. *Nakvynės namai*. Jie statomi kaimo vietovėse ten, kur turistai, keliaudami tam tikru maršrutu, sustoja tik vienai nakčiai. Nakvynės namuose įrengiami miegamieji, sanitariniai mazgai, virtuvėlė. Maistą turistai gaminasi patys. Lovų skaičius priklauso nuo turistų grupių dydžio.
7. *Palapinių laukas*. Tai laukas vaizdingoje kaimo vietovėje prie ežero ar upės, kuriame įrengiamos izoliuotos želdynų aikštelės palapinėms statyti.

Skiriami šie pagrindiniai reikalavimai kaimo turizmo paslaugas teikiančioms sodyboms dėl apgyvendinimo:

1. Pagrindiniai reikalavimai dėl teritorijos [58]:

- Teritorija turi būti tvarkinga, apželdinta, nušienauta, sistemingai valoma, saugi, joje turi būti dėžės buitiniams atliekoms.
- Teritorija, skirta palapinėms ar kitiems laikiniams statiniams statyti, transporto priemonėms laikyti, turi būti saugiai įrengta ir paženklinta, išdrenuota ar turėti gerą vandens nutekėjimą. Mažiausias aikštelės (su vieta lengvajam automobiliui), skirtos palapinei statyti, plotas yra 60 m², o aikštelės (be vietos lengvajam automobiliui) – 50 m². Mažiausias atstumas tarp automobilių priekabų (karavanų) yra 3 m.
- Kai yra atliekų konteineriai, jie turi būti sandarūs, uždaromi, pastatyti ant kieto pagrindo.
- Rūkymo vietos teritorijoje įrengiamos atokiau nuo gyvenamosios ir poilsio zonų.
- Tamsiu paros metu visos bendro naudojimo patalpos turi būti specialiai apšviestos ir paženklintos, o jų teritorija apšviesta.
- Maudimosi vietos turi būti tvarkingos, saugios, švarios, o juose esantys statiniai – tvarkingi ir saugūs.

2. Minimalūs reikalavimai gyvenamosioms patalpoms [15, p.57-58]:

- Svečių gyvenamosiose patalpose temperatūra turi būti ne žemesnė kaip 18⁰ C.
- Kambarių grindys, sienos ir lubos – švarios, tvarkingos ir saugios.

- Apšvietimas natūralus ir dirbtinas.
- Gyvenamosiose patalpose turi būti : vienvietė arba dvivietė lova su čiužiniu, spintelė arba lentynėlė prie lovos, drabužių spinta, kėdės, veidrodi, stiklinės vandeniui, šiukšlių dėžė, elektra.
- Švari patalynė, rankšluosčiai, lovatiesė.

3. Sanitariniai – higieniniai reikalavimai [15, p.58]:

- Miegamieji kambariai neturi būti mažesni kaip 7 m² vienam turistui, dviem turistams kambarys ne mažesnis kaip 12 m².
- Patalpų aukštis ne mažesnis kaip 2,4 m.
- Vidaus apdailos medžiaga negali būti kenksminga.
- Ventiliacija turi būti natūrali arba mechaninė.
- Patalpos – švarios, tvarkingos, saugios.

Maitinimas – tai maisto gaminimo ir pateikimo paslauga. Maitinimą kaimo turizmo sodyboje galima organizuoti kelias būdais [15, p. 64]:

- *Organizuotai ruošti ir teikti maistą* – kai visiškai arba iš dalies turistus maitina sodybos šeimininkai. Šis būdas yra vienas iš tinkamiausių kaimo turizmo sodybose.
- *Savitarnos virtuvės* – kai maistą gali gamintis patys turistai. Privalumas yra tas, kad mažesnės poilsavimo išlaidos, o šeimininkams – taupomas laikas.
- *Viešojo maitinimo įstaigos* – teikiamos tuomet, kai sodybos šeimininkas yra įregistravęs maitinimo įstaigą savo sodyboje ir maitina ne tik turistus, bet ir kitus klientus.
- *Mišrus maitinimo būdas* – tai dažniausiai dviejų jau minėtų būdų derinys vienoje sodyboje. Dažniausi deriniai būna šie:
 - organizuotas maitinimas ir savitarna;
 - viešojo maitinimo įstaiga ir savitarna.

Turistas turi galimybę rinktis, o šeimininkas turi papildomų rūpesčių.

Kaimo turizmo sodyboms keliami šie reikalavimai dėl maitinimo paslaugos teikimo:

- Patiekalų asortimentas nustatomas atsižvelgiant į gamybos sąlygas, maisto ruošimo technologijas bei higienos reikalavimus.
- Draudžiama gaminti ir parduoti nekokybišką maistą.
- Maistą reikia gaminti tik iš tų Lietuvoje pagamintų ar importuotų žaliavų ir maisto prekių, kurios atitinka jų kokybę reglamentuojančius dokumentus.
- Organizuoto maitinimo paslaugas teikiančiose kaimo turizmo sodybose turi būti įrengtos šios patalpos: virtuvė, sandėliukas, valgomasis.

Kaimo turizmo sodybų šeimininkai turėtų pasirūpinti, kad būtų sudaromas valgiaraštis, kuris reikalingas dėl šių priežasčių [15, p. 72]:

- Ekonomiškumo;
- Estetinio vaizdo;
- Pasirinkimo galimybės vegetarams, dietininkams;
- Sezono produktų panaudojimo;
- Nacionalinių patiekalų pateikimo;
- Klientų pageidavimų įvertinimo.

Lietuvos ir kitų Europos šalių kaimo turizmo objektuose dienos valgiaraščiai skiriasi, o skirtumą galima įžvelgti analizuojant 2.3 lentelę.

2.3 lentelė

Dienos valgiaraštis kaimo turizmo objektuose Lietuvoje ir Europoje

Valgymo laikas	Lietuvoje	Europos šalyse
7 – 9 val.	Pusryčiai (karštas arba šaltas užkandis ir kava arba arbata)	Pusryčiai (švediškas stalas su šaltais užkandžiais, sausi pusryčiai, kava, arbata arba sultys)
12 – 14 val.	Pietūs (du karšti patiekalai – sriuba ir pagrindinis patiekalas, sultys arba mineralinis vanduo, desertas)	Pietūs (mėsos sumuštiniai, karšti užkandžiai, salotos, vaisiai, sultys, mineralinis vanduo arba kava)
18 – 19 val.	Vakarienė (karštas užkandis, desertas, kava arba arbata)	Vakarienė (du karšti patiekalai, desertas, sultys, mineralinis vanduo, arbata arba kava)

Šaltinis: Armaitienė, A. ir kt. (1999).

Kad kaimo turizmo sodybų šeimininkai pritrauktų kuo didesnę turistų skaičių, kad būtų konkurencingi kaimo turizmo paslaugų teikimo rinkoje, patys turi pasiūlyti kokia veikla poilsiautojams užsiimti ir kokių pramogų gali jie čia išbandyti. Kaime dažniausiai poilsiaujama vasarą, bet žiemos atostogų metu turistai čia taip pat apsilanko. Taigi pagal metų laikus pramogos skirstomos į vasaros ir žiemos. 2.4 lentelėje pateikiamos sezoninės pramogos, kurios teikiamos Lietuvos kaimo turizmo sodybose.

Pramogų kaime formos pagal sezoniskumą

Vasaros pramos	Žiemos pramos
Augalų rinkimas Bendravimas su senaisiais kaimo gyventojais Dalyvavimas kaimo šventėse ir kituose renginiuose Gyvūnų ir paukščių stebėjimas, fotografavimas Grybavimas Grožėjimasis kraštovaizdžiu Jodinėjimas arkliais Medžiojimas Meškeriojimas Pasivaikščiojimas Plaukimas Plaukiojimas valtimis, vandens dviračiais Plaukiojimas baidarėmis Sportavimas Susipažinimas su tradiciniais verslais Susipažinimas su vietos paveldu Rankdarbiai Uogavimas Važinėjimas dviračiu Važinėjimas arkliais kinkytu vežimu Žoliavimas Žvejyba	Bendravimas su senaisiais kaimo gyventojais Dalyvavimas kaimo šventėse ir kituose renginiuose Gyvūnų, paukščių ir jų pėdsakų stebėjimas, fotografavimas Grožėjimasis kraštovaizdžiu Jodinėjimas arkliais Medžiojimas Poledinė žūklė Pasivaikščiojimas Slidinėjimas Važinėjimasis rogėmis ir rogutėmis Sportavimas Susipažinimas su tradiciniais verslais Susipažinimas su vietos paveldu Rankdarbiai Žaidimai su sniegu

Šaltinis: Armaitienė, A. ir kt. (1999).

Pagal pobūdį pramos gali būti skirstomos į kultūrinės, gamtinės, nuotykių, sportinės.

Pagal veiklos vietą skiriamos lauko ir vidaus pramos.

Pagal amžiaus grupes – vaikų ir suaugusiųjų pramos.

Pagal kai kuriuos gamtos objektus galima išskirti šias pramos: vandens, miškų, laukų, pievų, kalvų.

Pagal dalyvių skaičių pramos rūšiuojamos į individualias, porines, grupines ir masines.

Pagal kilmę kaimo turizmo pramos skirstomos į:

- vietinės;
- nacionalinės;
- tarptautinės.

Kaimo sodybos savininkas, norėdamas suteikti turistams kuo daugiau pramogų, gali įrengti įvairiausių įrenginių turistams ir jų vaikams. Tai gali būti supynės, karuselės, kalneliai. Tačiau šie įrengimai turi būti nuolat prižiūrimi, kad jie būtų estetiški, techniškai tvarkingi ir saugūs. Jeigu netoli sodybos yra upė ar ežeras, savininkai, gali pasirūpinti, kad svečiams būtų įrengta maudykla, bet ji taip pat turi atitikti tam tikrus reikalavimus.

IŠVADOS: Vienas svarbiausių veiksnių, turinčių poveikį turizmui, yra pripažinimas, kad kaimo turizmas sukurtas žmogui, o ne atvirksčiai – žmogus turizmui. Šį veiksnių suprasti būtina, kad galėtume įvertinti žmogaus, kaip turistų poreikius, kelionių pasirinkimo motyvavimą ir jo elgseną. Kaimo turizmas taip pat turi poveikį gerinant visuomenės gyvenimą, formuojant žmonių poreikius bei keičiant jų požiūrį į kultūros vertybes.

Gera gamtinė aplinka yra viena iš būtinų kaimo turizmo egzistavimo sąlygų. Natūralūs gamtos išteklių, ekologiškai švari gamtinė aplinka, klimatas – yra pagrindinės kaimo turizmo produkto sudėtinės dalys.

Dažniausios problemos, kurios analizuojamos spaudoje, verslininkų tarpe yra tai, kad kaimo turizmas laikomas perspektyviu verslu, bet reikalaujančiu didelių investicijų. Kaip auga turistų bei sodybų skaičius, kas tam daro įtaką, analizuojama situacija kaimo turizmo rinkoje Lietuvai tapus ES nare.

3. KAIMO TURIZMO ŠIAULIŲ APSKRITYJE BŪKLĖS TYRIMAS

3.1. Tyrimo metodologija ir organizavimas

Kaimo turizmo būklei Šiaulių apskrityje ištirti remtasi pirmine ir antrine informacija. Pagrindinis informacijos šaltinis apie Šiaulių apskrities kaimo turizmo paslaugas yra atlikta sodybų šeiminių ir Šiaulių apskrities gyventojų apklausa, bei 2005 m. pabaigos ir 2006 m. Lietuvos kaimo turizmo asociacijos pateikta informacija bei informacija Internete apie sodybų šeiminių teikiamas paslaugas.

Atliekant anketines apklausas, buvo renkami duomenys, kuriuos galima suskirstyti į šias grupes:

- kiekybiniai požymiai (pvz.: poilsavimo trukmė, kambarių skaičius sodyboje);
- kokybiniai požymiai (pvz.: motyvai verstis kaimo turizmo verslu, poilsiautojų poreikiai);
- demografiniai požymiai (pvz.: lytis, amžius, išsilavinimas, užimtumas).

Atliktas tyrimas yra kokybinio pobūdžio, kadangi tyrimo metu buvo renkama informacija apie nuomones, požiūrius, motyvus. Kokybinis tyrimas metodologiniu požiūriu leidžia geriausiai įvertinti kaimo turizmo būklę.

Duomenims apie kaimo turizmo būklę Šiaulių apskrityje buvo pasirinktas apklausos metodas, paruoštas klausimynas – anketa. Buvo paruoštos dviejų tipų anketos: vienos skirtos Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų šeiminiams, kita – Šiaulių apskrities gyventojams. Sudarant anketas buvo kreipiamas dėmesys į tai, kad klausimai būtų aiškūs ir ne dviprasmiški. Tam kad gauti objektyvius atsakymus, buvo paruoštos anoniminės anketos.

Šiaulių apskrityje buvo apklausta 12 kaimo turizmo sodybų šeiminių. Keturiems buvo anketos išsiustos elektroniniu paštu, penki apklausti telefonu, trys sodybų šeiminių buvo aplankyti jų sodybose. Pagrindinė kliūtis, su kuria susidūriau atliekant šeiminių apklausą telefonu. Pagrindinė priežastis ta, kad laiko neturėjimas, tad teko tartis dėl kito skambučio.

Apklausa buvo atliekama 2005 metų pabaigoje. Apklausiant Šiaulių apskrities gyventojus buvo išdalinta 143 anketų, tačiau sugrįžo 100 anketų. Apklausa buvo vykdoma kaimo turizmo sodybose, parduotuvėse, viešose įstaigose (ligoninė, universitetas, mokykla) ir kitose vietose. Anketos trumpos, tad joms užpildyti sugaištama iki 5 minučių. Tačiau buvo susidurta su sunkumais, nes ne visi noriai atsakinėjo. To priežastys galėjo būti: laiko stoka, nesupratingumas, abejingumas, manymas, kad tai laiko gaišimas ir pan.

Pasak K. Kardelio, svarbiausias kokybinių tyrimų elementas – tyrimo duomenų apibendrinimas [51]. Pradiniai duomenys buvo sukaupti ir padoroti *Microsoft Office Excel* programa. Anketos duomenims apdoroti buvo taikomas:

- sisteminimo metodas: atsakymų grupavimas, svertinio vidurkio skaičiavimas, lentelių sudarymas, grafinis duomenų vaizdavimas;
- kriterijų vertinimo bei sintezės metodas: gautų rezultatų apibendrinimas ir išvadų formavimas.

Tyrimo vieta – Šiaulių apskritis.

Imtis – 12 kaimo turizmo sodybų šeimininkų ir 100 Šiaulių apskrities gyventojų.

Tyrimo objektas – Šiaulių apskrities kaimo turizmas.

Tyrimo tikslas – ištirti Šiaulių apskrities kaimo turizmo būklę.

Tyrimo uždaviniai:

1. Charakterizuoti Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų savininkus;
2. Charakterizuoti Šiaulių apskrities gyventojus, dalyvavusius apklausoje;
3. Nustatyti esminius motyvus, nulėmusius imtis kaimo turizmo verslo;
4. Atlikti teikiamų paslaugų vertinimą;
5. Nustatyti šeimininkų domėjimosi lygį kaimo turizmo verslu;
6. Nustatyti Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų populiarumą, konkurencingumą;
7. Nustatyti poilsiautojų poreikius ilsintis kaimo turizmo sodybose.

3.2. Šiaulių apskrities situacijos įvertinimas kaimo turizmui

1994 m. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymą, pagal kurį Lietuvos Respublikos teritorija skirstoma į apskritis ir savivaldybes. Buvo nustatytos ir vienos iš dešimties Lietuvos apskričių t. y. Šiaulių apskrities administracinės ribos (*I priedas.*). Apskritį sudaro Šiaulių miesto bei Akmenės, Joniškio, Kelmės, Pakruojio, Radviliškio, Šiaulių rajonų savivaldybių teritorijos.

Šiaulių apskritis Lietuvos šiaurėje apima Vakarų Aukštaitijos ir Žemaitijos etnografinių regionų dalis. Per apskritį eina sąlyginė etnografinė žemaičių ir aukštaičių tarmių riba.

Bendras Šiaulių apskrities plotas 8751 km². Tai sudaro 13,4 % visos Lietuvos Respublikos teritorijos. Rajonai pagal teritorijos dydį pasiskirstę: Šiaulių raj. - 21 %, Šiaulių m. - 1 %, Radviliškio raj. - 19 %, Kelmės raj. - 19 %, Pakruojio raj. - 15 %, Joniškio - 13 %, Akmenės - 12 %.

Šiaulių apskrityje vandens telkiniai užima 21,1 tūkst. ha plotą, o tai sudaro 1,3 % viso žemės fondo. Tai dvigubai mažiau, negu vidutiniškai šalyje (2,9 %), tačiau vien Šiaulių rajone yra 16 ežerų, 28 tvenkiniai, kurie sudaro 1256 ha vandens ploto.

Vandens išteklių yra naudingi ir rekreacijai bei turizmui plėtoti. Tinkamai sutvarkyta tvenkinių, ežerų ir upių aplinka pritraukia poilsiautojus, žvejus mėgėjus bei turistus, o tai leidžia kaimo gyventojams plėtoti savo verslus. Svarbiausi atsirandantys poreikiai paslaugoms yra: apgyvendinimas, maitinimas, prekyba ir t.t. Tokiu būdu žuvininkystės plėtra ir vandens telkinių tvarkymas padeda kaimo plėtrai ir žemės ūkio veiklos diversifikavimui.

2005 m. sausio 1 d. žemės ūkio naudmenos užėmė 63 % apskrities teritorijos, miškai - 25 %, vanduo - 2 %, keliai - 1 %, užstatyta teritorija - 3 %, kita žemė - 6 %.

Apskrityje gyvena 402100 gyventojų (147 000 gyvena Šiaulių mieste). Tai sudaro 11 % visos Lietuvos gyventojų. Miesto gyventojai sudaro 62 % , kaimo - 38 %. Tai ketvirta pagal gyventojų skaičių Lietuvos apskritis.

Šiaulių apskrityje geras kelių infrastruktūros tinklas. Apskritį kerta šios pagrindinės magistralės - Ryga - Sovietskas (Sankt Peterburgas - Kaliningradas kelio dalis), Daugpilis – Palanga.

Didžiąją rajono ploto dalį sudaro žemdirbystei tinkamos lygumos. Unikalusis Kryžių kalnas, Kurtuvėnų regioninis parkas, medžioklės ūkiui tinkamų miškų gausa, tvirtos ir gražiai tvarkomos sodybos yra geras pamatas pažintiniam ir kaimo turizmui plėtoti.

Akmenės rajonas yra gausus įdomių gamtos bei kultūros objektų pažintinio turizmo mėgėjams.

Didelę Joniškio rajono teritorijos dalį užima beveik idealios lygumos. Žagarę garsina žirgininkai, auginantys Lietuvos sunkiujų ir Hanoverio veislės žirgus. Joniškio rajono per metus sparčiausiai augo maitinimo paslaugų sektorius, stiprėjo nakvynės paslaugos, todėl daugiau dėmesio reikėtų skirti pramogų sektoriui ir galvoti apie kaimo turizmo plėtos galimybes. Rajone perspektyviausi galėtų būti ekologinės žemdirbystės, kaimo amatų verslai.

Kelmės rajone yra per 400 kultūros ir gamtos paminklų - dvarų, vienuolynų, bažnyčių, turistams patrauklūs Tytuvėnų bei Kražių kultūros paveldo kompleksai. Visa tai skatina didesnę dėmesį skirti pažintinio bei kaimo turizmo plėtrai. Kelmės rajone plėsti kaimo turizmą, galimybės yra gan optimistiškos, nes praėjusiais metais buvo poilsio sektorius, kuriam tiktų apibrėžimas – nearti dirvonai. Tokie verslai – kaimo turizmo, ekologinės žemdirbystės, kulinarinio paveldo, kaimo amatų – galėtų čia būti perspektyvūs, kuom ir būtų šis kraštas įdomus užsieniečiams. Kelmės kraštas turi kaimo turizmo tradicijų . Aktyvus kaimo bendruomenių judėjimas pajudins ir kaimo amatų plėtrą. Tai perspektyvu. Nėra išskirtiniai savo kulinariniu paveldu Kelmės rajono gyventojai, bet jie galėtų pasiūlyti tik epizodinių vaišių – Velykų, Užgavėnių valgių. Ir Lietuvos žmonėms, ir užsieniečiams būtų įdomūs

savo dailiaisiais amatais, kultūros tradicijomis. Pramonės – viena iš opiausių problemų ne tik Kelmėje, nes šis kraštas dar nieko negali pasiūlyti potencialiam turistui, kur išleisti pinigus, - t.y. pramonės sektoriaus. O privačių turizmo įmonių savininkų vis dar silpna motyvacija vystyti kaimo turizmo verslą.

Pakruojio rajonas - tai lygumų ir jose įsikūrusių žemdirbių kraštas. Apie galias žemdirbystės tradicijas byloja daugelio dvarų ir vėjo malūnų liekanos. Nedaug jų išliko iki mūsų dienų. Pakruojio dvaras - vienas iš gražiausių, geriausiai išsilaikiusių bei atstatytų dvarų šalyje. Čia įsikūręs muziejus, koncertų bei parodų salės mena lankytojams buvusią krašto šlovę, atspindi jo dabartinį gyvenimą. Pakruojio rajonas kaip ir kiti Šiaulių apskrities rajonai turi galimybių atskleisti vietos žmonių sugebėjimus, plėtojant kaimo turizmą. Tik Pakruojio rajono turizmo silpnosios vietos yra tos, kad neparengti lankymui turizmo objektai, menkos apgyvendinimo, pramonės paslaugos, verslininkai kol kas per mažai domisi šiomis galimybėmis.

Radviliškio rajone paplitę derlingi dirvožemiai, daug įdomių gamtos bei kultūros objektų, viliojančių pažintinio turizmo mėgėjus, geri automobilių keliai, jungiantys Radviliškį su Šiauliais, Panevėžiu, Kėdainiais.

3.3. Šiaulių apskrities kaimo turizmo organizavimo įvertinimas

Kaimas – patraukli erdvė dirbti, gyventi ir ilsėtis. Čia gyvena išsilavinę ir iniciatyvūs žmonės, sveika aplinka ir gražus kraštovaizdis. Kaimo turizmas – kitokia, iki šiol kaimo žmonėms neįprasta veikla. Ja užsiimančios žmonės teikia paslaugas atvykusiems pailsėti žmonėms. Kaimo gyventojui kaimo turizmas yra viena iš galimybių kurti savo verslą, išnaudoti įvairius kaimo aplinkos išteklius, tenkinti poilsiautojų poreikius ir uždirbti pajamų. Nors Šiaulių apskritis nelaikoma labai patrauklia turistams, tačiau ir čia yra daug įdomių objektų, turtingas kultūros paveldas ir nemažai kaimo turizmo sodybų, kurių šeimininkų tikslas – parduoti poilsį kaime, skatinti žmones atvykti į šią apskritį.

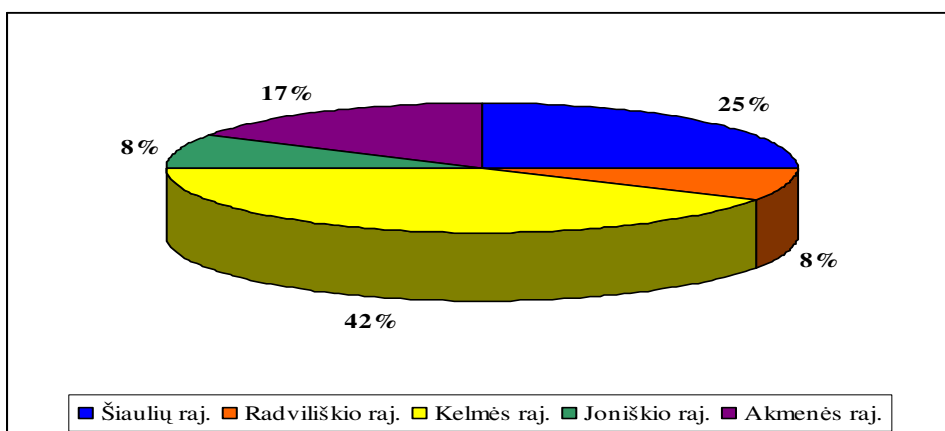
3.3.1. Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybos

Šiaulių apskritis nėra turtinga kaimo turizmo sodybomis, kaip kitos apskritys, bet ji jau gali didžiuotis tomis, kurios yra jau įkurtos ir gyvuoja. Remiantis turizmo informacinio centro duomenimis šiuo metu Šiaulių apskrityje galima rasti tik 12 kaimo turizmo sodybų, kurios pateiktos 3.1 lentelėje.

Kaimo turizmo sodybos Šiaulių apskrityje (parengta Šiaulių Turizmo Informacinio Centro duomenimis)

ŠIAULIŲ RAJONAS	1. Onos Gutkauskienės sodyba	Žačių k., Meškuičių sen., Šiaulių r.
	2. Z. ir A. Jocu svečių namai	Masiuliškių g. 1, Sutekūnai, Šiaulių r.
	3. L. Sabaliauskienės sodyba	Užtvankos g. 5, Kurtuvėnų k., Bubių sen., Šiaulių r.
RADVILIŠKIO RAJONAS	4. Zigmąs Daukšas, Šeduvos malūnas	Vytauto g. 89A, Šeduva, Radviliškio r.
KELMĖS RAJONAS	5. Vlado Lušo sodyba	Puikiškės k., Šaukėnų sen., Kelmės r.
	6. A. Juškio sodyba	Lupikų k., Kukečių Sen., Kelmės r.
	7. P. Slizevičiaus sodyba	Lopetiškės sv., Kelmės apylinkių sen., Kelmės r.
	8. V. J. Balnio sodyba	Cedroniškės k. Kukečių sen., Kelmės r.
	9. Žydrūno Petrausko sodyba „Miego klinika“	Raudsparnės kaimas, Kukečių sen., Kelmės raj.
JONIŠKIO RAJONAS	10. V. Krištopaičio kaimo turizmo sodyba	Butvydžių km., Joniškio raj.
AKMENĖS RAJONAS	11. Rasutės Gžimailienės kaimo turizmo sodyba	Kadagių k., Akmenės sen., Akmenės r.
	12. A. Martišiaus agroturizmo paslaugų įmonė	Nepriklausomybės g. 96, Papilės mst., Akmenės r.

Šiaulių apskrityje Kelmės rajonas gali didžiuotis kaimo turizmo sodybų gausiu skaičiumi (42 proc.) palyginus su kitais rajonais (3.1 pav.). Šiaulių rajone sodybos sudaro 25 proc., o Akmenės rajonas garsėjantis didžiausiu bedarbystės skaičiumi, gali pasigirti dviem kaimo turizmo sodybomis, t.y. 17 proc. Mažiausias sodybų skaičius yra Joniškio rajone, o Pakruojio rajonas bent jau pagal TIC duomenis neturi nė vienos kaimo turizmo sodybos.

3.1 pav. Kaimo turizmo sodybų pasiskirstymas Šiaulių apskrityje pagal rajonus

Kaimo turizmo sodybų pasiskirstymas Šiaulių apskrityje labai skirtingas. Pagal šiuos duomenis galima teigti, kad Šiaulių apskrityje kaimo turizmo niša nėra užpildyta, tad yra galimybių, vietų šiam verslui plėtoti.

3.3.2. Šiaulių apskrities sodybų paslaugų lyginamoji analizė

Atliekant lyginamąją analizę, svarbu išsiaiškinti, koks sodybos tipas, kokioje aplinkoje ji yra, kokias paslaugas teikia, kokios pramogos. Tad remiantis duomenimis iš kaimo turizmo sodybų katalogų, internetiniais puslapiais, parengta 3.2 lentelė, kurioje pateikta visa informacija apie sodybą, jos aplinką ir teikiamas paslaugas bei

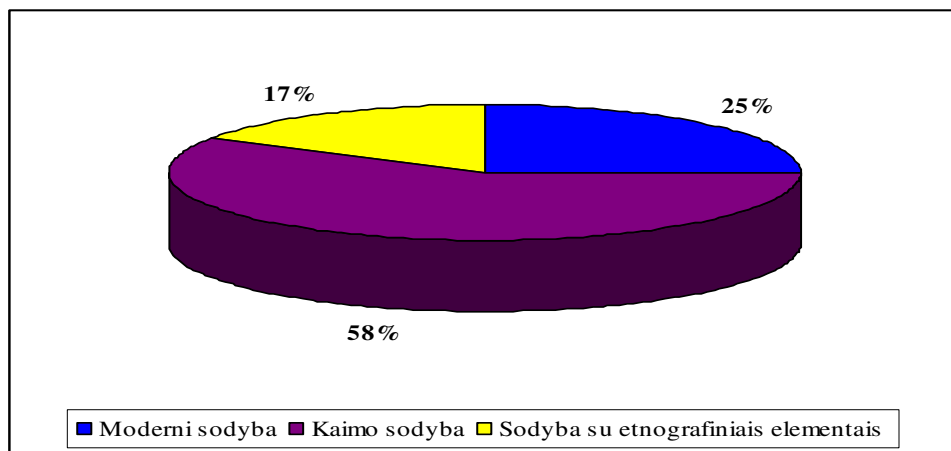
3.2 lentelė

Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų duomenys (parengta autorės L. Kunickaitės, remiantis informacija internete, kataloguose, lankstinukuose ir pan.)

Paslaugos, požymiai, pramogos	Kaimo turizmo sodybos Šiaulių apskrityje pagal 5 lentelės numerologiją											
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Moderni sodyba		●			●						●	
Kaimo sodyba	●					●	●	●	●	●		●
Sodyba su etnografiniais elementais			●	●								
Poilsio nameliai					●							
Poilsis palapinėse		●			●							
Vienkiemis												
Graži gamta			●	●	●	●		●	●	●	●	
Ežeras			●					●				
Upė						●						
Tvenkinys	●						●			●	●	
Žirgynas	●											
Parkas			●				●		●			
Modernūs kambariai		●		●	●				●		●	●
Sveikos gyvensenos poilsis							●					
Konferencijų ir pokylių salė	●	●	●		●					●	●	●
Leidžiama atsivežti gyvūnus		●	●		●	●		●		●	●	
Pirtis	●	●	●	●	●	●		●	●		●	●
Baseinas	●		●	●					●		●	
Židinyas	●	●	●	●	●		●	●	●	●	●	●
Biliardas			●		●				●		●	
Dviračių nuoma		●	●		●	●			●		●	
Žvejyba	●		●		●		●	●		●	●	
Medžioklė					●	●						
Miško uogų ir grybų rinkimas			●					●				●

Vaikų žaidimo aikštelės		●		●	●	●		●	●		●	●
Vandens sporto inventoriaus nuoma					●	●					●	●
Sporto ir žaidimų inventoriaus nuoma					●	●					●	
Žiemos sporto inventoriaus nuoma					●						●	
Jodinėjimas	●	●	●	●		●						●
Žygiai				●					●			
Maitinimas				●			●		●	●	●	●
Supažindinimas su retais augalais							●					
Invalidam pritaikyta įranga		●		●								

Iš 12 Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų 58 proc. yra kaimo sodybos, 25 proc. – modernios sodybos ir 17 proc. – sodybos su etnografiniais elementais (žr. 3.2 pav.).

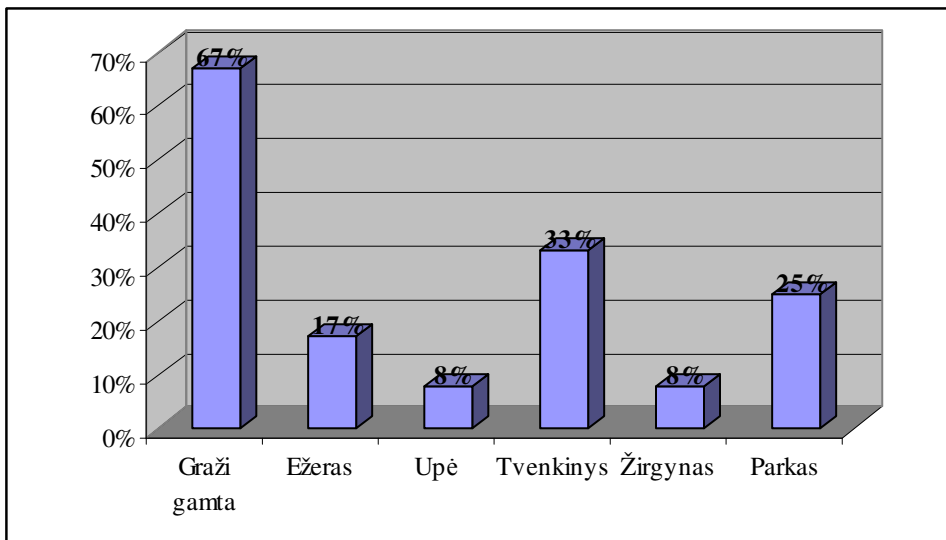

3.2 pav. Kaimo turizmo sodybos pagal tipą

Tačiau pagal 3.2 lentelės duomenis, galima teigti, kad Šiaulių rajone kaimo turizmo sodybų tipas pats įvairiausias, nes yra ir modernių, ir kaimo, ir sodybų su etnografiniais elementais. Gal sodybų tipų įvairovė priklauso nuo to, kad Šiaulių rajono kaimo turizmo savininkai priklauso asociacijom, gauna daugiau informacijos, turi daugiau galimybių dalyvauti konferencijose ir su kaimo turizmu susijusiuose renginiuose, nes Šiaulių miestas yra ketvirtas miestas Lietuvoje pagal dydį, kuriame skleidžiama ir populiarinama naujausia informacija kaimo turizmo savininkams, rengiami kaimo turizmo plėtros planai.

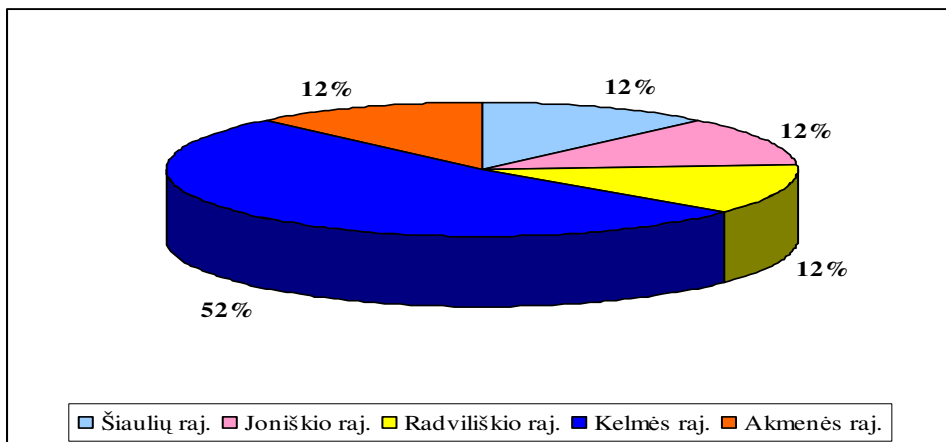
Sodybų konkurencingumas, poilsiautojų skaičius labai priklauso nuo to, kokia gamta ten, kur įsikūrusi kaimo turizmo sodyba, ar prie ežero, upės, ar yra tvenkinys, parkas, žirgynas. Šiaulių apskrities 67 proc. kaimo turizmo sodybų yra įsikūrusios gražioje, ramioje aplinkoje. 17 proc. sodybų yra prie ežero, 8 proc. – prie upės, 33 proc. sodybų turi savo tvenkinius, net 8 sodybos turi savo

žirgynus. Sodybų pasiskirstymą procentais pagal gamtos reiškinius ir kitus dalykus, kurie labai traukia poilsiautojus matome 3.3 paveikslėlyje. 25 proc. sodybų yra šalia parko arba turi savo mini parkelį, kuriame šeimininkai gali savo poilsiautojams suteikti daug pramogų: jodinėjimas, važinėjimas karieta, važinėjimas dviračiu, pasivaikščiojimas, sūpuoklės vaikams ir įvairūs kiti dalykai.

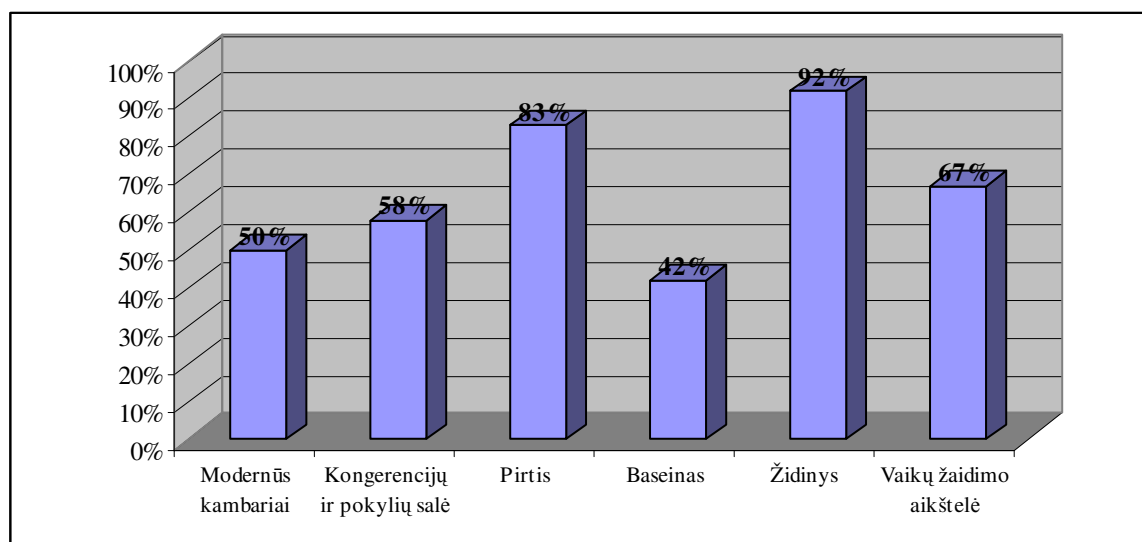
3.3 pav. Sodybų įsikūrimo vietos

Daugiausia kaimo turizmo sodybų įsikūrusių gražioje gamtoje yra Kelmės rajone. Net 52 proc. sodybų puošia gražus kraštovaizdis (žr.3.4 pav.). O tai turi dideliu plėtros perspektyvų dar daugiau kurtis kaimo turizmo sodybom Kelmės rajone ir augti jų konkurencijai. Kuo bus didesnė pasiūla, tuo daugiau Kelmės kraštas pritrauks poilsiautojų. Akmenės raj., Pakruojio raj. bei Joniškio raj. yra patys mažiausi pagal savo plotą, bet šie rajonai taip pat turi daug vietovių, kurios trauktų turistų akis. Tad yra tikimybė, kad ir šiuose rajonuose kaimo sodybos plėsis ir kursis naujos, kuriomis didžiuosis ne tik pats rajonas, bet ir visa Šiaulių apskritis bei visa Lietuva.

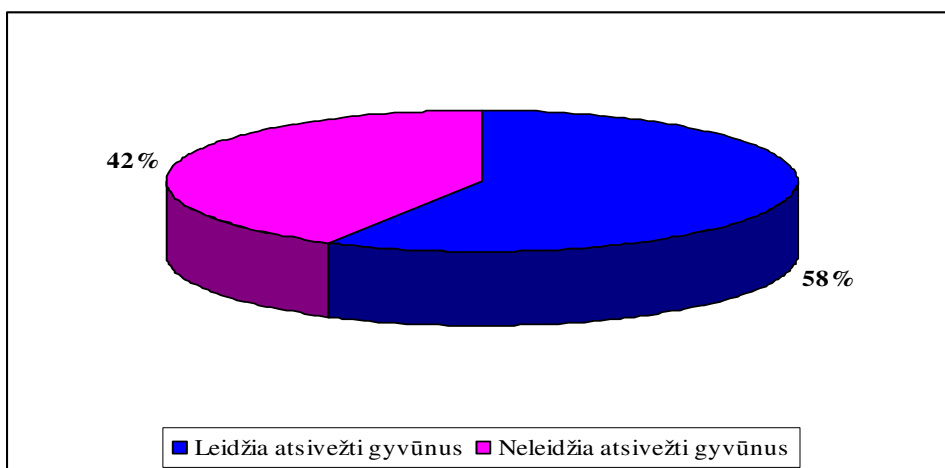
3.4 pav. Rajonų pasiskirstymas pagal gražų kraštovaizdį

Poilsiautojas, rinkdamasis kaimo turizmo sodybą ir atsižvelgdamas į savo galimybes, atkreipia dėmesį kaip įrengta sodyba: ar joje modernūs kambariai, tualetai lauke ar viduje. Daugelis poilsiautojų renkasi poilsį kaimo turizmo sodyboje, nes ten yra pirtis bei baseinas. Verslo žmonės itin domisi, ar kaimo turizmo sodybų šeimininkai turi konferencijų ir pokylių sales. Šeimos, vykdamos su vaikai, renkasi sodybas, kuriose aišku bus įrengtos vaikų žaidimo aikštelės. Įrengtas židiny sodyboje, yra privalumas žiemos sezonu. Atlikus analizę, buvo nustatyta, kad iš 12 kaimo turizmo sodybų Šiaulių apskrityje 6 –iose sodybose, t.y. 50 proc., yra įrengti modernūs kambariai, 58 proc. sodybų turi konferencijų bei pokylių sales. Beveik kiekviena sodyba turi židinį, tad Šiaulių apskrityje 92 proc. sodybų juos turi ir net 83 proc. sodybose yra įrengtos pirtys bei 42 proc. sodybų – baseinas. Daugiau nei pusė kaimo turizmo sodybų, t.y. 67 proc. turi vaikų žaidimo aikšteles (žr. 3.5 pav.). Taigi galime, daryti išvadą, kad nėra nė vienos sodybos, kuri turėtų visus šiuos sodybos įrengimo privalumus. Bet duomenys rodo, kad jei nėra baseino, yra pirtis, jei nėra modernių kambarių, bet šeimininkai yra įrengę konferencijų bei pobūvių sales. Tad kiekvienas sodybos šeimininkas, siekia, kad jo sodyba turėtų kuo daugiau privalumų, kurie trauktų tiek Lietuvos poilsiautojus, tiek užsieniečius, tiek verslo klientus, tiek šeimas su vaikais.

3.5 pav. Kaimo turizmo sodybų skaičius pagal jos įrengimą

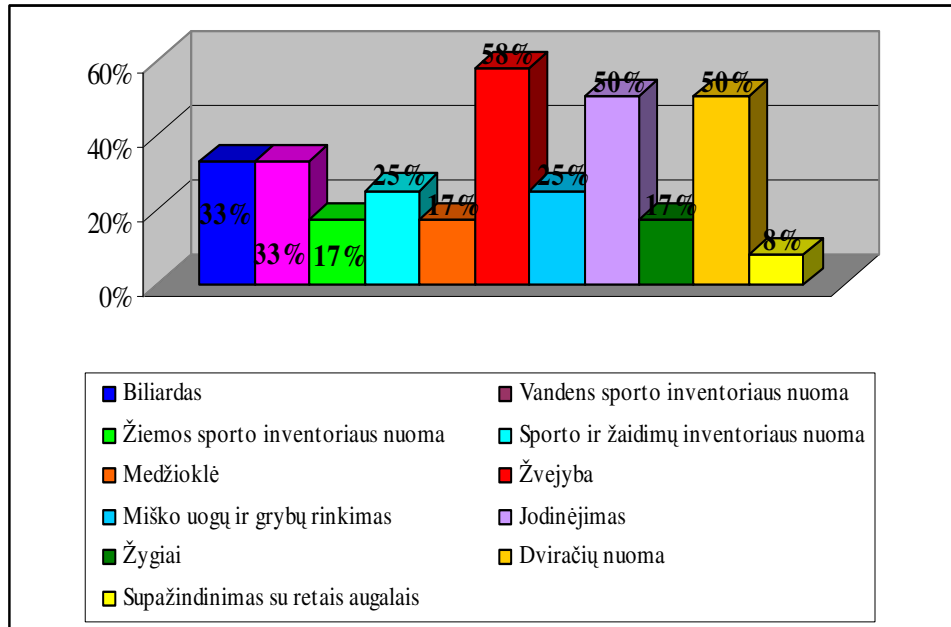
Viena iš paslaugų, kurią teikia arba neteikia kaimo turizmo sodybų šeimininkai yra leidimas atsivežti poilsiautojams savo naminių gyvūnėlių. Šiaulių apskrityje daugiau nei pusė sodybų šeimininkų, t.y. 58 proc., sutinka priimti ir naminius gyvūnėlius pasisvečiuoti jų sodyboje ir palakstyti jų kieme (žr. 3.6 pav.).

3.6 pav. Leidimas atsivežti naminius gyvūnėlius

Kad pritraukti turistus į kaimo sodybas, yra svarbu, kad toje sodyboje būtų ką veikti. Šeiminiškams yra didelė problema, kad paslaugų ir pramogų spektras būtų labai įvairus, ir kad jis tikrai pritrauktų turistus. Pagrindinės pramogos ir paslaugos teikiamos Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybose yra šios:

- Biliardas;
- Dviračių nuoma;
- Vandens sporto inventoriaus nuoma;
- Sporto ir žaidimų inventoriaus nuoma;
- Žiemos sporto inventoriaus nuoma;
- Miško uogų ir grybų rinkimas
- Medžioklė;
- Žvejyba;
- Žygiai;
- Supažindinimas su retais augalais;
- Jodinėjimas.

3.7 pav. Teikiamos pramogos ir paslaugos kaimo turizmo sodybose

Remiantis 3.7 pav. galima daryti išvadą, kurios pramogos ir paslaugos dažniausiai teikiamos Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybose. Net 58 proc. sodybų savo poilsiautojams siūlo pažvejoti, nes sodybos yra įkurtos prie vandens telkinių. 25 proc. sodybų nuomoja sporto ir žaidimų inventorių, 33 proc. - vandens sporto inventorių, 50 proc. – nuomoja dviračius, 50 proc. sodybų galima pajodinėti. Labai mažai yra sodybų, kurios teikia medžioklės pramogą, tik 17 proc. Tai įtakoja, kad ne kiekviena sodyba įsikūrusi prie miško, kuriame būtų galima medžioti, ir savininkai turi turėti specialius leidimus, kad galėtų teikti šia paslaugą savo turistams. Moderniose sodybose, t.y. 33 proc. galima pažaisti biliardą, o žiemos sezonu išsinuomoti žiemos sporto inventorių – 17 proc.

Visų paslaugų ir pramogų suteikti viena kaimo turizmo sodyba negali ir nebūtų pajėgi ir dėl savo galimybių, dėl išorinių veiksnių, dėl geografinės padėties ir pan. Bet Šiaulių apskrityje yra keletas kaimo turizmo sodybų kurių paslaugų ir pramogų spektras gan platus. Taigi remiantis 3.3 lentele matome, kad daugiausia paslaugų teikia šios sodybos:

- Vlado Lušo sodyba;
- Rasutės Gžimailienės kaimo turizmo sodyba;
- L. Sabaliauskienės sodyba
- A. Juškio sodyba;
- A. Martišiaus agroturizmo paslaugų įmonė.

Paslaugų kiekis pagal sodybas

Sodybos	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Paslaugų kiekis, vnt.	2	2	5	2	7	5	2	2	3	1	6	3
Paslaugų kiekis, %	18	18	45	18	63	45	18	18	27	9	54	27

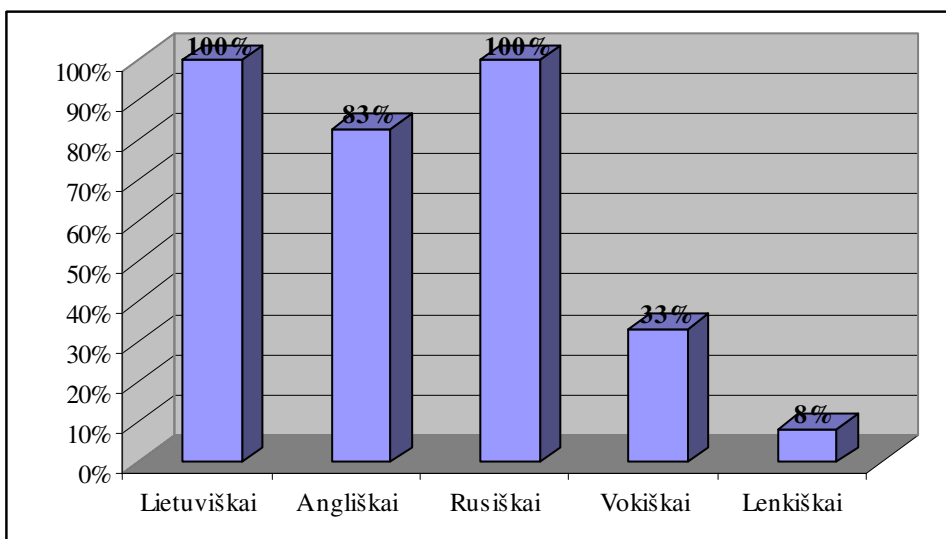
Sodybos taip pat teikia ir išskirtines paslaugas. Yra kaimo turizmo sodybų, kurios organizuoja žygius. Tai įdomi ir turistus pritraukianti pramoga. Šią pramogą organizuoja Zigmo Daukšos Šeduvos malūnas. Šeduvos malūne organizuojamos kelionės po apylinkes su žirgais ir karietomis. Tai taip pat puiki atrakcija suaugusiems ir vaikams.

Kad kaimo turizmo sodybos būtų komfortiškos, patogios ir ne tik modernios, kai kurių savininkai pasirūpino, kad būtų jų sodybose įrengta įranga pritaikyta invalidams. Tai didelis plusas šiom sodybom, nes jos atsižvelgia ne tik į sveikų žmonių poreikius, bet nepamiršta, kad Lietuvoje yra nemažai negalių žmonių, kuriuos taip pat traukia kaimas, jo aplinka, gražus kraštovaizdis, bet ne visur kaimo sodybos tam yra pritaikytos. Tad Šiaulių apskrityje jau net dvi sodybos turi įrangą pritaikytą invalidams. Įvertinus ir išanalizavus sodybų privalumus ir trūkumus, svarbu atkreipti dėmesį į tai, kokiomis kalbomis gali susikalbėti sodybų šeimininkai su savo svečiais.

3.4 lentelėje pateikta informacija, kokiomis kalbomis gali kalbėti Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų savininkai su savo poilsiautojais.

Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų šeimininkų bendravimas šiomis kalbomis

Šeimininkai kalba	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Lietuviškai	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Angliškai	●	●	●	●	●	●		●	●	●	●	
Rusiškai	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Vokiškai		●			●	●						●
Lenkiškai						●						

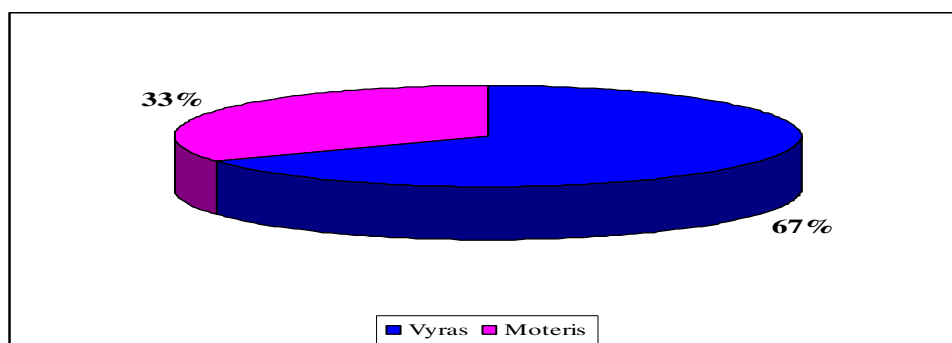
3.8 pav. Kalbos, kuriomis gali bendrauti šeimininkai su savo poilsiautojais

3.8 pav. matome, kad visi Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų savininkai susikalba rusų kalba (100 proc.), net 55 proc. kalba angliškai ir 33 proc. vokiškai. Galima daryti išvadą, kad kaimo turizmo sodybų poilsiautojai gali būti ne tik Lietuvos Respublikos gyventojai, bet ir užsieniečiai. Šiaulių apskrities kaimo turizmo savininkai juos noriai priims, patenkins jų poreikius ir dar užsienio turistai bus suprastas.

3.3. Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų šeiminių apklausos analizė

Atlikus Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų savininkų apklausą, pateikiama duomenų analizė, pagal atskirus sociodemografinius požymius. Tyrimo metu buvo prašoma, kad anketą pildytų tas asmuo, kurio vaidmuo kaimo turizmo versle yra dominuojantis.

Buvo išdalinta 12 anketų, kurias užpildė 33 proc. moterų ir 67 proc. vyrų (3.9 pav.). Šiaulių apskrityje kaimo turizmo versle aktyvesni yra vyrai.

3.9 pav. Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų šeiminių pasiskirstymas pagal lytį

Atliekant tyrimą buvo prognozuojama, kad kaimo turizmo sodybų versle dominuojanti vaidmenį užimantys asmenys bus jaunesnio amžiaus (iki 45 metų), nes šio amžiaus žmonių adaptacinės galimybės, pasikeitus gyvenimo ir verslo sąlygoms, yra didesnės. Šio tyrimo rezultatai prognozės nepatvirtino. Nors remiantis Lietuvos Statistikos Departamento duomenimis Šiaulių apskrityje kaime gyvenančių žmonių nuo 18 iki 45 metų yra 51580, o nuo 46 iki 75 metų yra 44602 (3.5 lentelė).

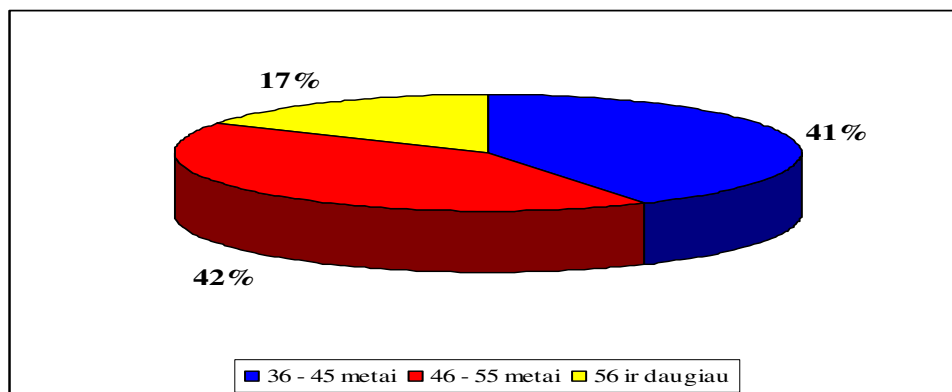
3.5 lentelė

Šiaulių apskrities kaimo gyventojų pasiskirstymas pagal amžių

Nuo 18 – 25		Nuo 26 – 35		Nuo 36 – 45		Nuo 46 – 55		Nuo 55 – 65		Nuo 66 – 75	
Amžius	Skaičius	Amžius	Skaičius	Amžius	Skaičius	Amžius	Skaičius	Amžius	Skaičius	Amžius	Skaičius
18	2077	26	1641	36	1912	46	1738	56	1267	66	1484
19	1761	27	1563	37	1988	47	1504	57	1612	67	1556
20	1790	28	1641	38	1948	48	1559	58	1652	68	1456
21	1640	29	1837	39	2114	49	1540	59	1825	69	1514
22	1609	30	1946	40	2133	50	1692	60	1578	70	1438
23	1626	31	1845	41	2066	51	1537	61	1572	71	1212
24	1643	32	1903	42	1984	52	1541	62	1540	72	1354
25	1622	33	1921	43	1985	53	1356	63	1550	73	1251
		34	1967	44	1771	54	1386	64	1631	74	1097
		35	1962	45	1721	55	1437	65	1642	75	1081
13768		18190		19622		15920		15869		13443	

Šaltinis: Lietuvos Statistikos Departamentas (www.std.lt)

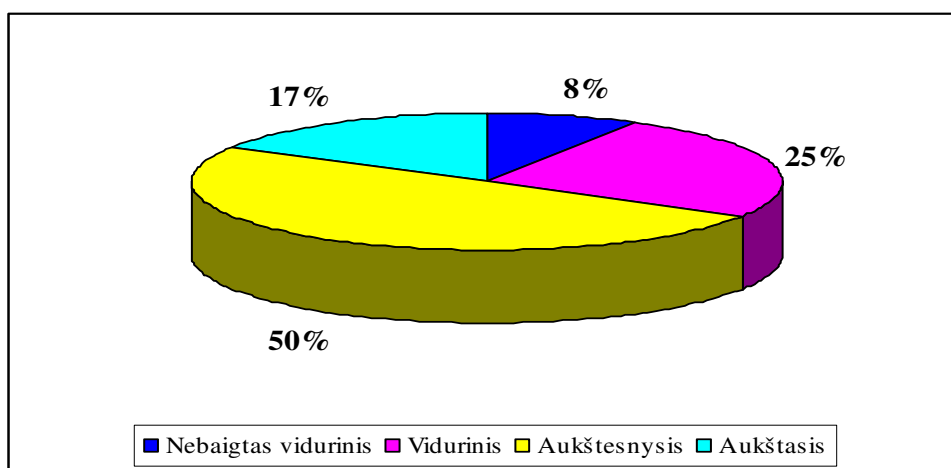
Tyrimo rezultatai rodo (3.10 pav.), kad Šiaulių apskrityje kaimo turizmo verslu daugiau verčiasi vidutinio amžiaus asmenys. Tai gali būti susiję su to amžiaus žmonių nuostatomis, kad jog gauti oficialų darbą, sumažėjus darbo vietų skaičiui, įsidarbinimo ir papildomų pajamų galimybės yra tokiam amžiuje ribotos, tad pasinaudojus galimybe plėtoti kaimo turizmo verslą, pasitiki savo jėgomis, savo patirtimi įsitvirtina turizmo verslo rinkoje.

3.10 pav. Kaimo turizmo sodybų šeimininkų pasiskirstymas pagal amžių

Tyrimo rezultatai rodo, kad visi 12 Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų šeimininkai yra asmenys gyvenantys santuokoje. Jau anksčiau analizuotose rezultatuose, buvo pastebėta, kad sodybų šeimininkai yra vidutinio amžiaus asmenys, tad jie laikosi tradicinių šeimos formavimo principų.

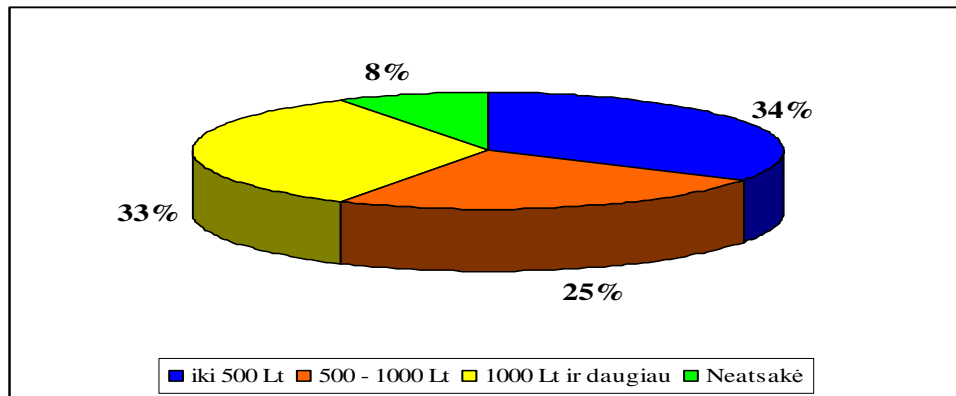
Asmenys, verčiantys kaimo turizmo verslu, turi turėti pakankamai žinių bei supratimo kaip jį plėtoti, tad buvo galima prognozuoti, kad kaimo turizmo paslaugų teikėjai bus aukštesnio intelekto kaimo žmonės. Tyrimo rezultatai prognozę patvirtina, nes 50 proc. respondentų yra įgiję aukštesnį išsilavinimą, 17 proc. – aukštąjį, ir tik 33 proc. yra nebaigę vidurinės arba baigę tik vidurinę (3.11 pav.). Šie rezultatai patvirtina dėsningumą, kad žmonės su aukštesniu išsilavinimu lengviau prisitaiko prie aplinkos pokyčių, išbandydami savo jėgas šiame dar naujame versle.

3.11 pav. Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų šeimininkų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Gana svarbu išsiaiškinti ir apie kaimo turizmo paslaugų teikėjų pajamas, nes daug diskutuojama apie jų pajamų šaltinį. Vieni teigia, kad kaimo turizmas gali tapti pagrindiniu pragyvenimo šaltiniu, kiti teigia, kad šis verslas tik papildomas papildomos pajamos iš kaimo turizmo verslo.

Daugumoje šaltinių analizuojančių gyvenimo sąlygas kaime pabrėžia, kad kaimo gyventojų pajamos yra labai mažos [16]. Kokios yra realios Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų šeimininkų pajamos rodo 4 pav. Rezultatai rodo, kad mėnesinės pajamos iki 500 Lt gauna net 34 proc., nuo 500 – 1000 Lt – 25 proc. Teiginys apie mažas pajamas patvirtina. Į klausimą apie pajamas respondentai atsakinėjo nenoriai, bet tik 1, t.y. 8 proc., iš 12 kaimo turizmo sodybų šeimininkų į šį klausimą neatsakė.

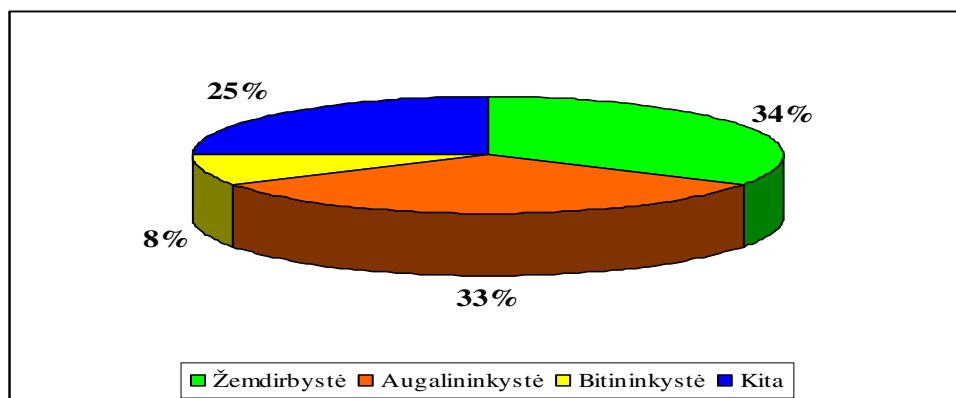

3.12 pav. Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų šeimininkų pasiskirstymas pagal pajamas

Tačiau atliekant analizę toliau ir gilinantį į kitus klausimus, vis dėlto galima teigti, kad Šiaulių apskrityje kaimo turizmo verslas yra tik kaip papildomas pajamų šaltinis, nes paklausus kokia ūkine veikla užsiima šeimininkai be kaimo turizmo, buvo gauti šie rezultatai (3.13 pav.):

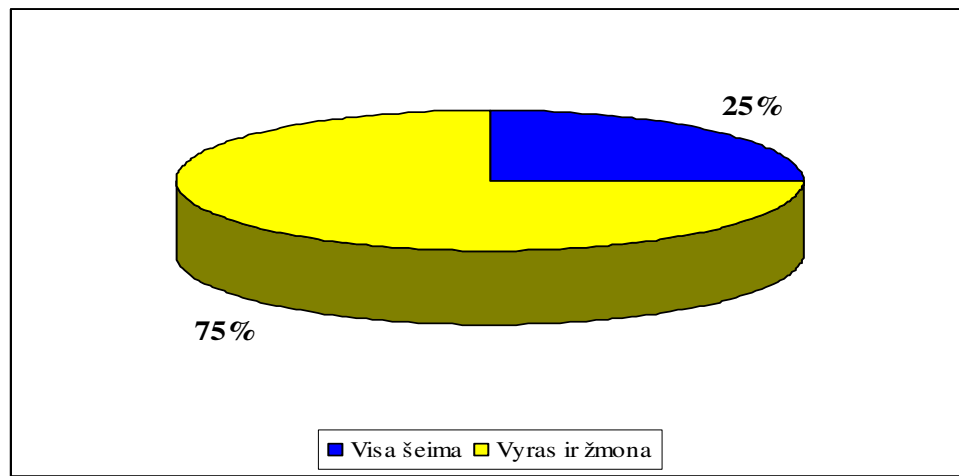
- 34 proc. užsiima žemdirbyste;
- 33 proc. – augalininkyste;
- 25 proc. – kita veikla – daržininkyste, gėlininkyste ir pan.
- 8 proc. – bitininkyste.

Aplink Šiaulius įsikūrusių sodybų savininkai neslepia, kad kaimo turizmas čia – ne verslas, o veikiau užsiėmimas, kuris duoda papildomų pajamų. Tačiau anot A. Sabaliausko, jei reikėtų pradėti verslą nuo nulio, kažin ar ryžtųsi investuoti į kaimo turizmą. O. Gutkauskienė teigia, kad kaimo turizmo ji net nepavadintų verslu, nes pagrindines pajamas gaunanti iš nuomos banketams, vestuvėms, verslo klientams [54]. Z. ir A. Jocai teigia, kad atpigus kaimo turizmo paslaugoms, sumažėjo pajamos iš šio verslo, tad teko imtis kitos veiklos, o kaimo turizmo verslas lieka antroje vietoje [93].

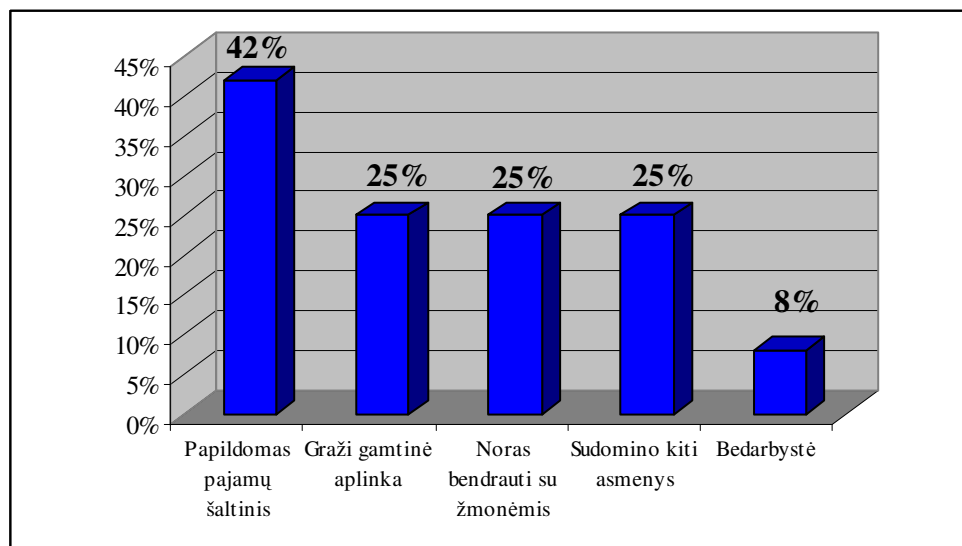
3.13 pav. Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų šeimininkų pasiskirstymas pagal ūkinę veiklą

Apklausoje metu paaiškėjo, kad kaimo turizmo verslas yra visos šeimos verslas., tik jame dalyvauja daugiausia vyras su žmona, t. y. 75 proc., o visa šeima – 25 proc. (3.14 pav.).

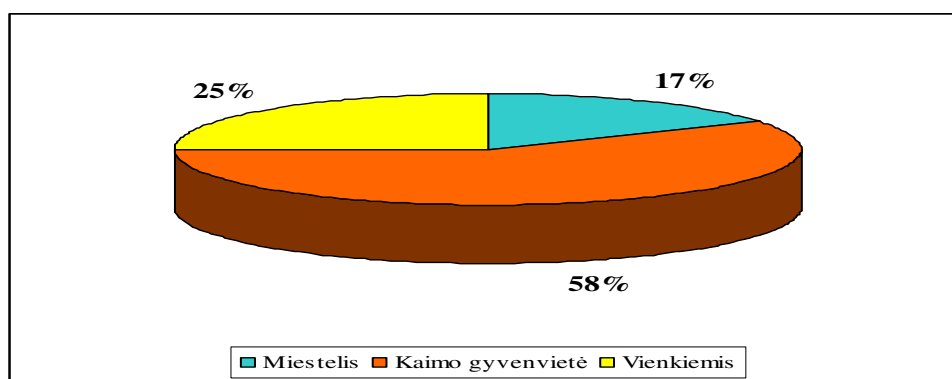
3.14 pav. Šeimos narių dalyvavimas kaimo turizmo versle

Tyrimo metu bandžiau išsiaiškinti motyvus, kurie paskatino Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų šeimininkus imtis būtent šio verslo. Daugiausia nurodė (3.15 pav.) ekonominio pobūdžio motyvą – „kaimo turizmas papildomas pajamų šaltinis“ (42 proc.), tačiau po 25 proc. nulėmė šio verslo pasirinkimą ir graži gamtinė aplinka, noras bendrauti su žmonėmis bei kitų asmenų sudominimas užsiimti šiuo verslu.

3.15 pav. Motyvai, nulėmę pasirinkimą verstis kaimo turizmu

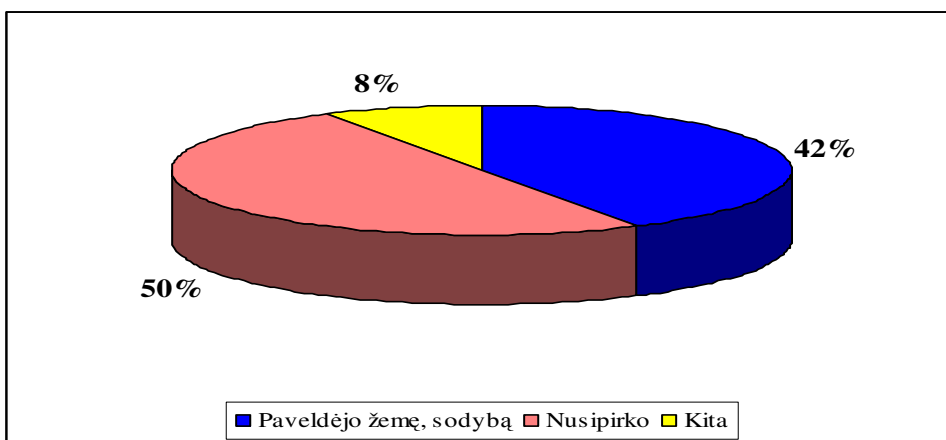
Galima daryti išvadą, kad imtis kaimo turizmo paslaugų teikimo, pagrindinį vaidmenį vaidina ekonominio pobūdžio motyvai, kaip ir bet kurioje verslo srityje. Dauguma (58 proc.) kaimo turizmo paslaugų teikėjų gyvena kaimo gyvenvietėje, 25 proc. gyvena vienkiemyje, ir tik 17 proc. – miestelyje (3.16 pav.). Šie tyrimo rezultatai tik patvirtina prieš tai padarytą išvadą, kad kaimo gyventojams nepakanka pajamų, tad jie ieško būdų kaip jų gauti. Tad kaimo turizmo verslas – papildomas pajamų šaltinis. Kaimo turizmo paslaugas perkantis miestietis, norėdamas atitrūkti nuo miesto triukšmo, renkasi ramią, poilsiui tinkamą aplinką. Rodos, tai turėtų būti vienkiemis, kuris geriausiai atspindi pageidaujamus kaimo ypatumus, bet kaimo turizmo sodybų vienkiemiuose šeimnininkai teigia, kad jie susiduria su sunkumais, nes yra toli nuo pagrindinių susisiekimo kelių. Nors vienkiemiai yra puiki vieta kaimo turizmui plėsti, bet iš dalies tai stabdo kaimo turizmo plėtrą.

3.16 pav. Kaimo turizmo sodybų šeimnininkų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą

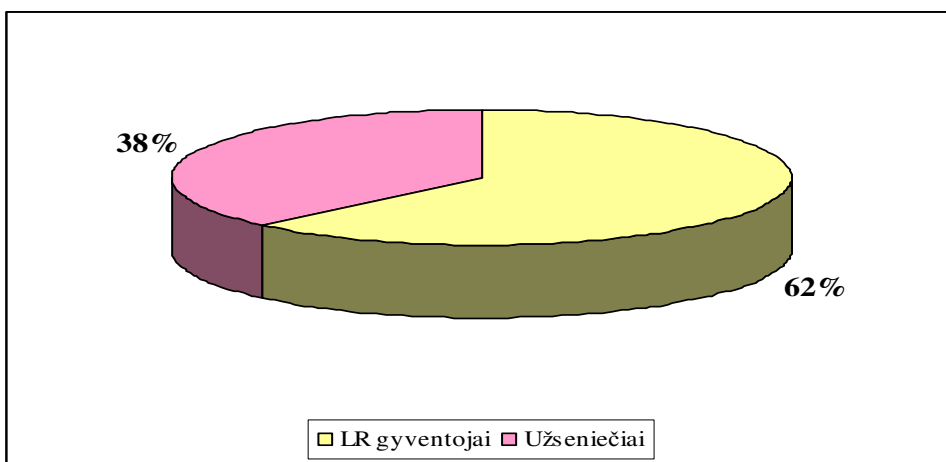
Kaimo turizmo verslas yra jauna verslo šaka. Todėl gauti rezultatai apie gyvenimo trukmę kaimo turizmo sodyboje tai patvirtina. Laiko tarpas labai skirtingas, bet jis laipsniškai didėjantis. Vieni sodyboje gyvena jau metus, antri – 2, treti – 4. Šie duomenys rodo, kad kaimo turizmas kiekvienais metais būtent Šiaulių apskrityje vystosi, nes kasmet didėja kaimo turizmo sodybose gyvenančių šeimnininkų. Pagal apklausos duomenis pragyventų metų vidurkis kaimo turizmo sodyboje yra 11,5 metai. Kai kurie sodybų šeimnininkai gyvena jau nuo pat gimimo, nes jų tėvai taip pat gyvenę šioje sodyboje.

Dauguma kaimo turizmo sodybų šeimnininkai jas nusipirko, t.y. 50 proc., net 42 proc. žemę su sodyba paveldėjo (3.17 pav.). Šiaulių apskričiai šie duomenys turėtų būti naudingi, nes žmonės įsigiję sodybą vykdo kaimo turizmo plėtrą, o paveldėję sodyba įvertina visus veiksnius ir drąsiai imasi pakankamai naujos verslo šakos, apie kurią informacijos dar nėra labai daug.

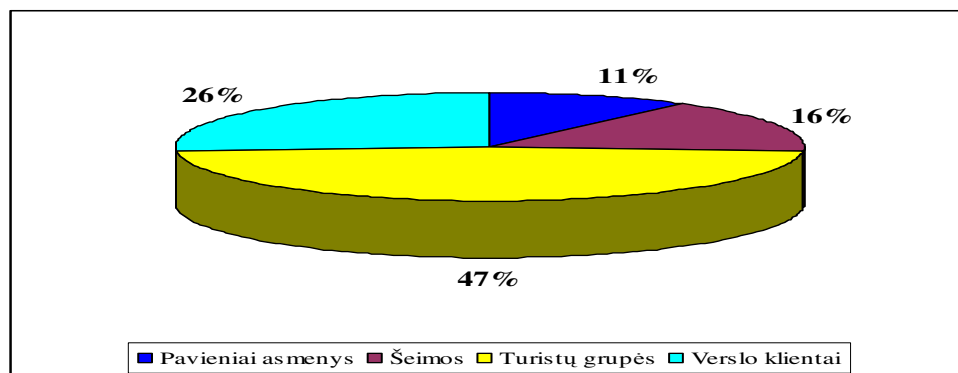
3.17 pav. Kaimo turizmo sodybų šeimininkų pasiskirstymas pagal nuosavybės formą

PTO atstovas Europai teigė, kad Lietuvoje yra platus turizmo galimybių pasirinkimas – nuo poilsio pajūryje iki kaimo turizmo sodybų. Lietuvai po narystės Europos Sąjungoje atsivėrė galimybė pritraukti daugiau užsienio turistų, nes Lietuva turi patogią geografinę padėtį, galias senąsias lietuviškas kultūros tradicijas bei saugumo jausmą šalyje [48]. Tačiau atvykstantys užsieniečiai, kad ir kaimo sodyboje, ieško komforto bei labai kokybiškų ir įdomių paslaugų. Tačiau tiek visoje Lietuvoje, tiek ir Šiaulių apskrityje kaimo turizmo sodybų savininkai susiduria su problema, kad nėra lėšų atnaujinti ir modernizuoti kaimo sodybą. Taigi ir gauti rezultatai rodo, kad daugiausia Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybose lanko Lietuvos gyventojai, t. y. 62 proc. ir tik 38 proc. užsieniečių. Užsieniečių skaičius yra pakankamai normalus, nes iš 12 Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų tik trys yra modernios.

3.18 pav. Kaimo turizmo sodybose poilsiaujančių turistų pasiskirstymas

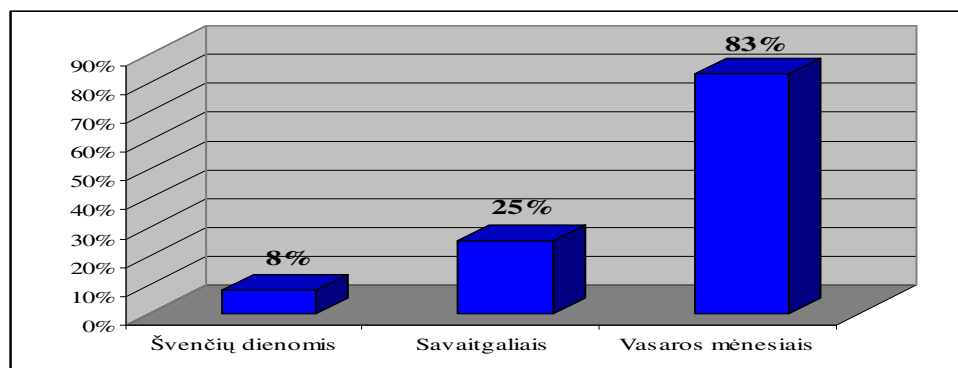
Šiaulių apskritis negali pasigirti gausiu kaimo turizmo sodybų skaičiumi, bet apklausus sodybų šeimininkus, kokių turistų daugiausia jie sulaukia (3.19 pav.), pavyko išsiaiškinti, kad daugiausia tai yra turistų grupės (47 proc.) bei verslo klientai (26 proc.). Šeimos sudaro tik 16 proc. visų turistų, tad galiam teigti, kad nėra suinteresuoti ir mažai populiarinama ši verslo šaka. Gali būti, kad trūksta informacijos, reklamos apie kaimo turizmo sodybos, įsikūrusias Šiaulių apskrityje.

3.19 pav. Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybas lankantys turistai

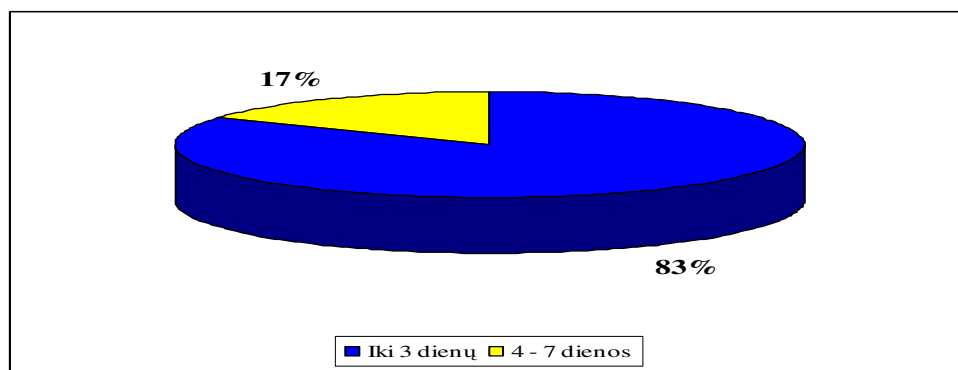
Sodybų šeimininkai didžiausio turistų antplūdžio sulaukia vasaros sezonu (3.20 pav.). Daugiau nei pusė kaimo turizmo sodybų žiemos sezonu net nepriima poilsiautojų, nes tai nėra pelninga, bet prieš šventes problematiška rasti laisvą kaimo turizmo sodybą, nes kol kas paklausa viršija pasiūlą.

Tradiciskai šventimo bumai prasideda nuo gruodžio 12 d. Didžiosios šventės vainikuoja sezono pabaigą – tai paskutinis laikotarpis, kai kaimo turizmo sodybų savininkai gauna stabilų pajamų, nes šiomis dienomis įkainiai padidėja 2-3 kartus [72].

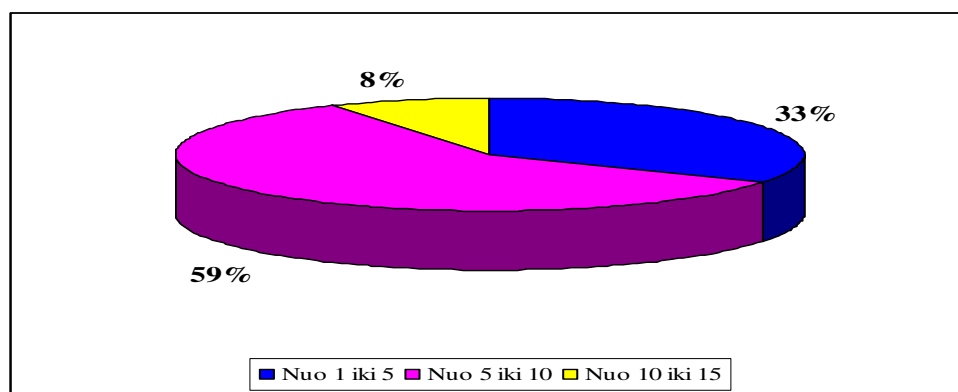
3.20 pav. Turistų pasiskirstymas pagal laikotarpį

Kaimo turizmo sodybos palyginus su pajūriu, nepritraukia vis dar poilsiautojų atostogauti ilgesniam laikui. Didžioji dalis turistų (83 proc.) kaimo sodyboje apsistoja iki 3 dienų savaitgaliais, per šventes ar net vasaros sezonu. Bet tik maža dalis, t.y. 17 proc. pasirenka savaitę pailsėti ramioje kaimo aplinkoje (3.21 pav.).

3.21 pav. Laiko tarpas, kuriam apsistoja turistai Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybose

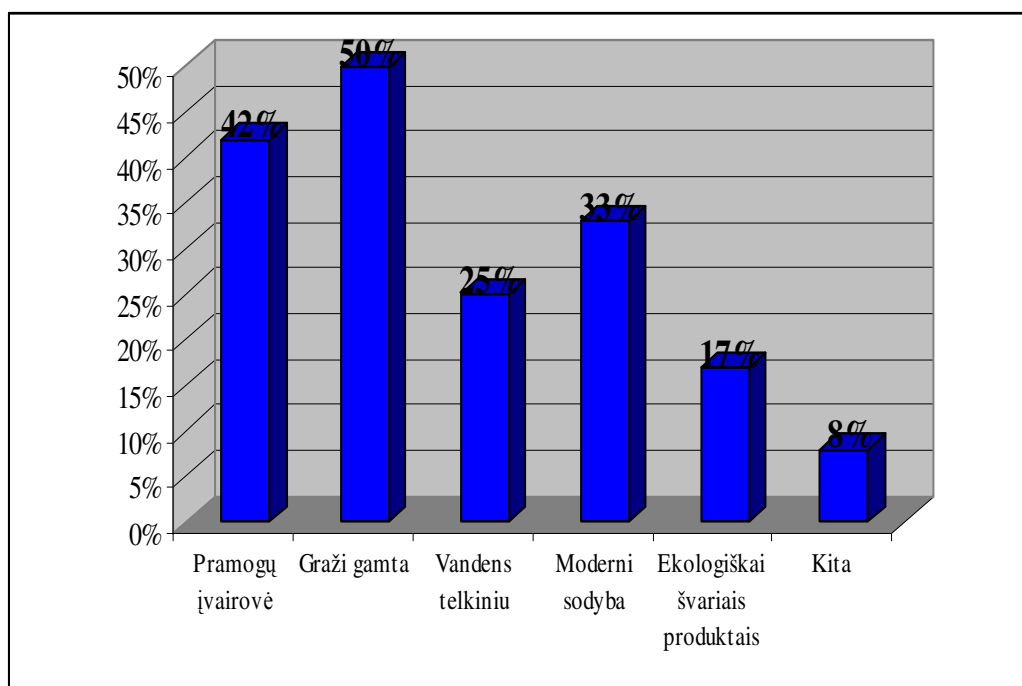
Apklausoje rezultatai rodo, kad Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybos yra vidutinio dydžio, nes net 59 proc. sodybose yra įrengta nuo 5 iki 10 kambarių ir 33 proc. – iki 5 kambarių (3.22 pav.). Kiek daug turistų gali priimti, priklauso kiek šeimininkai yra įrengę kambarių. Visiškai suprantama, kad daugiau kambarių turinti sodyba ir daugiau turistų aptarnauti gali. Bet formuojasi jau toks požiūris, kad senesnės kaimo turizmo sodybos mažina kambarių skaičių, nes jų tikslas atsižvelgti į poilsiautojų poreikius ir sukurti jiems mažą rojų tylioje, ramioje, gražiu kraštovaizdžiu apsuptoje aplinkoje. Tačiau naujai užsiimančios kaimo turizmo verslu sodybų šeimininkai investuoja didelius pinigus, kad galėtų suteikti nakvynę kuo daugiau turistų. Tokie verslininkai jau yra orientuoti į pelną, o ne į turizmo paslaugų vartotojų poreikius.

3.22 pav. Kambarių skaičius kaimo turizmo sodybose

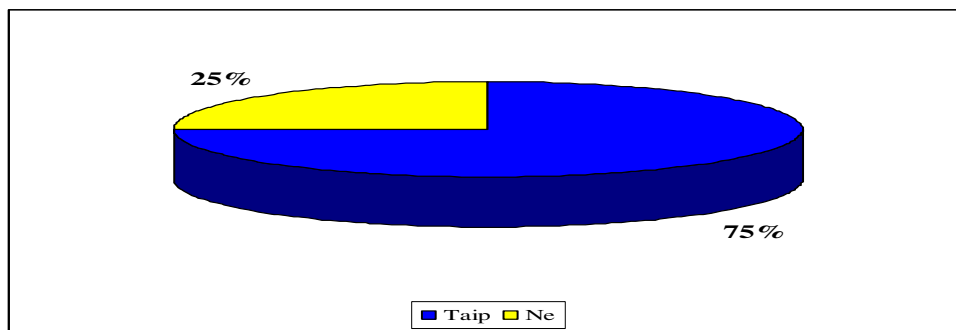
Pagal turizmo įstatymą kaimo turizmo sodyboje gali būti priimama ne daugiau kaip 20 poilsiautojų [59]. Tad Šiaulių apskrities sodybos laikosi šių reikalavimų ir 4 sodybos gali suteikti nakvynę iki 10 žmonių, 6 sodybos – iki 20 žmonių.

Atlikus analizę pagal informaciją internete, remiantis Turizmo Informacinio Centro duomenis, matome, kad Šiaulių apskrityje yra pakankamai įvairių kaimo turizmo sodybų, teikiančių įvairių, įdomių paslaugų. Tačiau 50 proc. kaimo turizmo sodybų šeimininkų teigia, kad jie poilsiautojus traukia gražioje gamtoje įkurta sodyba, 42 proc. gali pasiūlyti įvairių paslaugų, 33 proc. sodybų yra modernios (3.23 pav.).

3.23 pav. Paslaugos pritraukiančios turistus į Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybas

Kaimo turizmas nors ir nauja verslo šaka, atrodanti, kad nereikalaujanti daug žinių. Bet iš tikrųjų yra priešingai. Kad vystyti, plėtoti ir neprarasti gero vardo kaimo, turizmo sodybų šeimininkai turi turėti pakankamai žinių apie šio verslo vingrybes, domėtis ir ieškoti kuo naujesnės informacijos. Turėdami tokį požiūrį, mano manymu, kaimo turizmo plėtra Šiaulių apskrityje bus gana sėkminga. Kaip rodo gauti rezultatai, Šiaulių apskrities sodybų šeimininkai nėra abejingi. 75 proc. sodybų šeimininkai domisi kitomis sodybomis, esančiomis ir Šiaulių apskrityje, ir kituose Lietuvos regionuose (34 pav.).

3.24 pav. Kaimo turizmo sodybų šeimininkų domėjimasis konkurentais

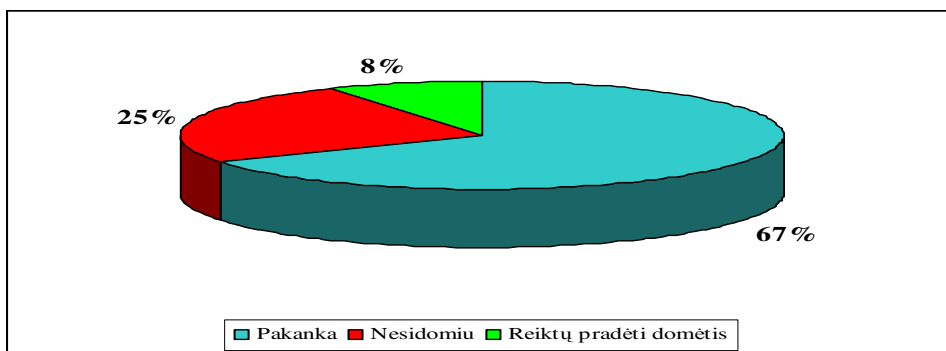
Tai rodo, kad kaimo turizmu užsiimantys žmonės ieško galimybių, ką būtų galima patobulinti ir pasiūlyti savo klientam. Konkurencija tarp Šiaulių apskrities sodybų gali būti naudinga, nes tobulindami ir investuodami į savo sodybas, jie kels kaimo turizmo paslaugų lygį Šiaulių apskrityje. Tie sodybų šeimininkai, kurie renka informaciją, domisi įvairiais dalykais (žr. 3.6 lentelė): ir apie konkurentų teikiamas paslaugas (33 proc.), ir kokią informaciją pateikia apie savo sodybą konkurentai (33 proc.), ar kokybiškas paslaugas teikia konkurentai ir kokie atsiliepimai iš aplinkinių (56 proc.), kaip įrengia kambarius, sutvarko aplinką (33 proc.).

3.6 lentelė

Informacija, dominanti Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų šeimininkus

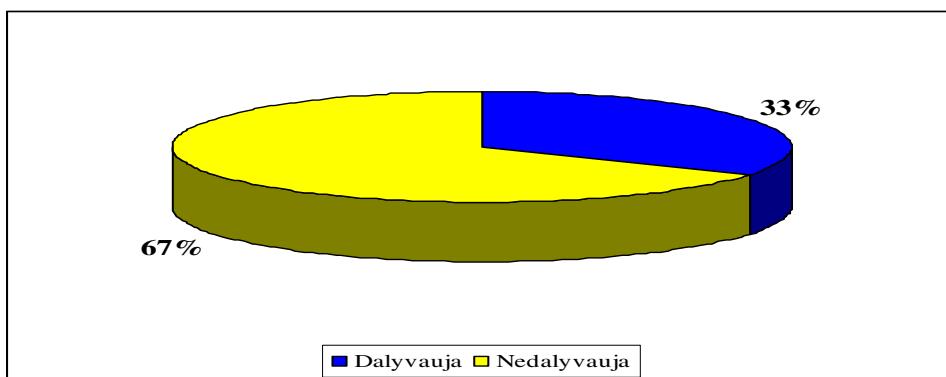
Informacija	Skaičius, proc.
Informaciją, kurią pateikia konkurentai apie savo sodybą	33
Paslaugų įvairovė	33
Paslaugų kokybė	56
Konkurentų sodybos aplinka, įrengimu	33

Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų savininkai domisi kaimo turizmo verslu kaip nauja verslo šaka ir jie teigia, kad informacijos jie gauna apie šį verslą pakankamai, t.y. 67 proc., bet 25 proc. savininkų nesidomi (3.25 pav.). Kad taip ne objektyviai žiūri mūsų apskrities kaimo turizmo sodybų savininkai į šį verslą nėra geras rodiklis. Toks požiūris neužtikrina nuoseklios kaimo turizmo plėtros, nes neturint informacijos ir nesidomint, verslas nebus perspektyvus ir nešantis naudą tiek patiem savininkam, tiek visai Šiaulių apskričiai bendrai paėmus.

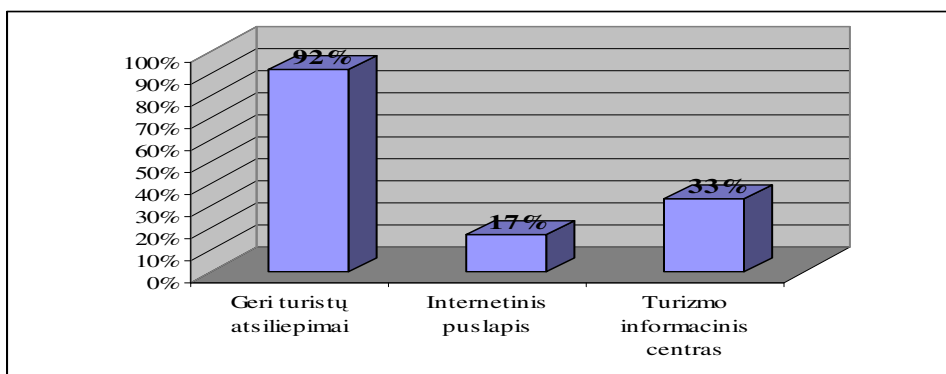
3.25 pav. Kaimo turizmo suinteresuotumas šiuo verslu

Kaimo turizmo sodybų savininkų pasyvumą rodo ir tai, kad 67 proc. nedalyvauja organizuojamuose kursuose, seminaruose (3.26 pav.).

3.26 pav. Kaimo turizmo sodybų savininkų dalyvavimas rengiamuose renginiuose, susijusiuose su kaimo turizmu

Kaimo turizmo sodybai daugiausia naudos gali atnešti tik gyva reklama, tai būtent kaimo turizmo sodyboje poilsiausiųjų atsiliepimai. Tai patvirtina ir gauti rezultatai (92 proc.), kad ir patys savininkai vertina tokį kaimo turizmo sodybos populiarinimo būdą, kuris jų nuomone yra efektyvus (3.27 pav.). Reklama – iš lūpų į lūpas yra efektyvus būdas.

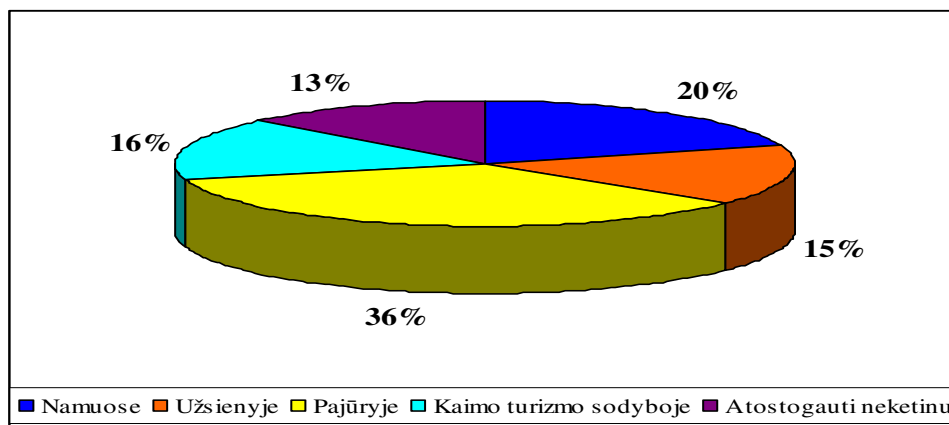
3.27 pav. Kaimo turizmo sodybas populiarinimo priemonės

Nemažai naudos duoda ir internete sukurtas puslapis, įdėtas skelbimas, reklama, forumai, konferencijos, bendravimas elektroniniu paštu, nes informacija pasauliniame voratinklyje ieško vis daugiau potencialių vartotojų [103]. Tačiau mūsų apskrities kaimo turizmo savininkai mano, kad Turizmo Informacinis centras (33 proc.) pateikia daugiau informacijos nei Internete (17 proc.).

IŠVADOS: Atgavus Lietuvos nepriklausomybę, pradėta suvokti, kad turizmas – tai viena iš verslų, kuris galėtų padėti atsigauti Lietuvos ekonomikai, nes plėtojant ir kaimo turizmą, kuriamos darbo vietos, didinamas BNP, vystomas paslaugų verslas, gerinama aptarnavimo kultūra. Tačiau remiantis atlikta analize, kaimo turizmas Šiaulių apskrityje vystosi lėtai, nes kaimo turizmo sodybų savininkus varžo LR įstatymai, trūksta informacijos ir noro domėtis gan nauja verslo šaka. Sodybų šeiminių pasyvumas tikrai nekels kaimo turizmo lygio visos Lietuvos mastu.

3.4. Šiaulių apskrities gyventojų apklausos analizė

Artėjant vasarai, artėja ir atostogos. Tad kiekvienas pagalvoja, kaip ir kur norėtų praleisti savo atostogas. Kaip jau įprasta lietuviai dažniausiai atostogauja Lietuvos pajūryje. Ne išimtis, kad dauguma apklaustų respondentų atostogas planuoja praleisti pajūryje, tai sudaro 36 proc. 20 proc. atostogas leis namuose, galbūt turėdami tikslą susitvarkyti nebaigtus darbus, pasidaryti remontus, 15 proc. planuoja savo atostogas praleisti užsienyje. Bet vis dėlto duomenys rodo, kad 16 proc. planuoja savo atostogas praleisti kaimo turizmo sodyboje (3.28 pav.).

3.28 pav. Respondentų pasirinkimas, kur leisti atostogas

Tačiau remiantis 3.7 lentelės duomenimis galima padaryti tokias išvadas, kad atostogauti kaimo turizmo sodyboje daugiau planuoja moterys (60 proc.). Aukštesnio intelekto žmonės domisi įvairovėmis, tad ne nuostabu, kad 55 proc. aukštąjį išsilavinimą įgiję respondentai planuoja atostogas

kaime. Palyginus su kainomis pajūryje, kaimo turizmas paslaugos yra pigesnės, tačiau poilsį kaime planuoja daugiausia dirbantys asmenys, t.y. 75 proc. bei gaunantys pajamas virš 1000 Lt. – t.y. 65 proc. Ne tik norai lemia pasirinkimą, kur planuoti atostogas, bet ir poilsiautojų galimybes.

3.7 lentelė

Kaimo turizmo sodyboje atostogauti planuojančių respondentų pasiskirstymas pagal demografinius požymius

Lytis	%	Amžius	%	Išsilavinimas	%	Užimtumas	%	Pajamos, Lt	%
Vyras	40	21-30	25	Vidurinis	15	Studentas	20	100-500	15
		31-40	35	Aukštesnysis	30	Dirbantis	75	501-1000	10
Moteris	60	41-50	20	Aukštasis	55	Pensininkas	5	virš 1000	65
		nuo 51	20					nenurodė	10

Kyla klausimas, ar Šiaulių apskrities gyvenantys asmenys iš vis žino bent vieną kaimo turizmo sodybą. Kaip rodo 3.8 lentelės duomenys, kad net 20 proc. visų respondentų neturi jokios informacijos apie Šiaulių apskrityje veikiančias sodybas. 44 proc. respondentų žino iki 3 sodybų.

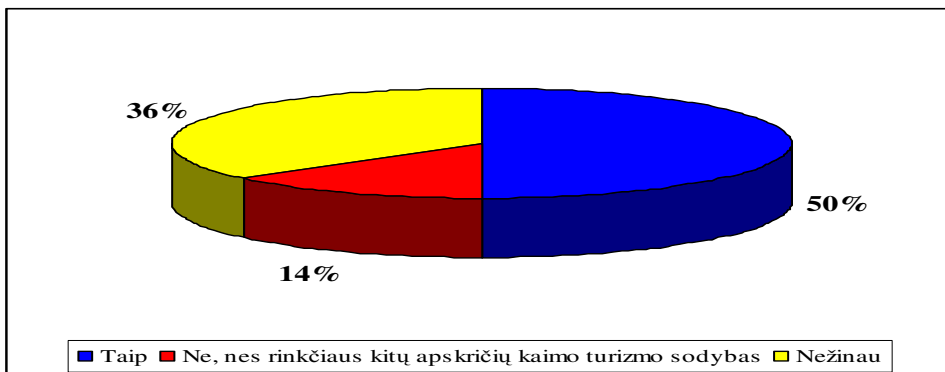
3.8 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal žinomą kaimo turizmo sodybų skaičių

Sodybų skaičius	Nežino	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Procentai	20	17	20	7	7	11	7	4	2	1	3	1

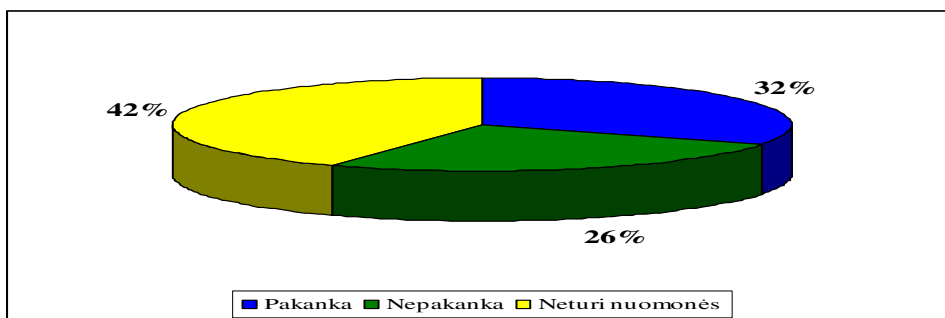
Todėl, galima daryti išvadą, kad Šiaulių apskrityje žinomos tos sodybos, kurios įvairiais būdais save populiarina. Tai gali būti informacija internetiniame puslapyje, informaciniai ženklai pakeliuose, reklama laikraščiuose ir pan.

Remiantis 3.29 pav. rezultatais, matyti, kad Šiaulių apskrities gyventojai nėra abejingi poilsui kaime ir norėtų tai išbandyti (50 proc.), bet 36 proc. tam yra abejingi. Galima teigti, kad jie nesidomi arba nežino kur gauti informacijos apie poilsį kaime, arba dar nėra girdėję apie šią naują turizmo rūšį.

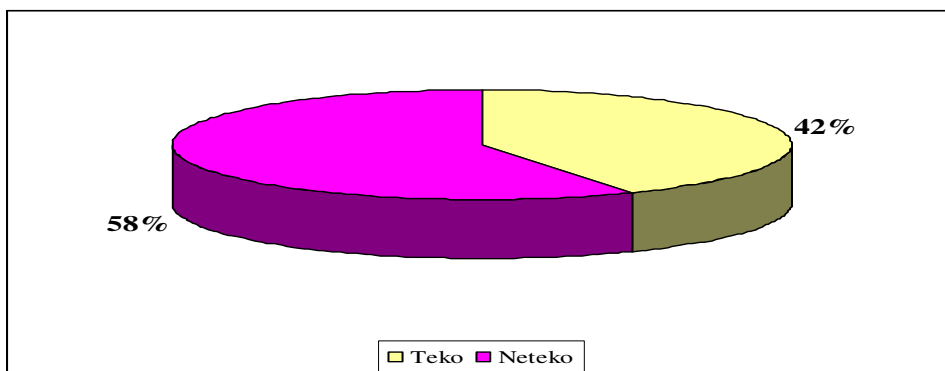
3.29 pav. Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybose norinčių poilsiauti respondentų pasiskirstymas

Šiaulių apskritis negali didžiuotis gausiu kaimo turizmo sodybų skaičiumi, tačiau 32 proc. respondentų mano, kad Šiaulių apskrityje kaimo turizmo paslaugas siūlančių sodybų yra pakankamai, o 26 proc. mano, kad nepakanka (3.30 pav.). Šie duomenys, leidžia daryti išvadą, kad kaimo turizmo plėtrai niša Šiaulių apskrityje yra, tik reikia išmanančių ir norinčių imtis šio verslo.

3.30 pav. Respondentų nuomonė apie kaimo turizmo sodybų pakankamumą Šiaulių

Apklausoje rezultatai rodo (3.31 pav.), kad beveik pusė respondentų, t.y. 42 proc. yra atostogavę kaimo turizmo sodyboje, tačiau pagal 3.27 pav. duomenys 15 proc. šią vasarą planuoja atostogauti kaimo turizmo sodyboje. Įvertinus šiuos rezultatus galima daryti išvadą, kad sodybų šeimininkams trūksta įgūdžių, gal nepakanka informacijos, kaip pritraukti naujus ir senuosius svečius. Tie, kurie šiemet nebeplanuoja savo atostogų kaimo turizmo sodyboje, gali turėti daug priežasčių, bet viena gali būti, kad nebuvo patenkinti jų poreikiai. Tokiu atveju jie nelinkę rizikuoti, ir renkasi poilsį pajūryje ar užsienyje.

3.31 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal poilsiavimą Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybose

Tiek respondantai, kurie planuoja poilsiauti kaimo turizmo sodyboje, tiek, kuriems yra tekę poilsiauti, yra dirbantys asmenys (62 proc.), gaunantys pajamas virš 1000 Lt (50 proc.). Šie duomenys pateikti 3.9 lentelė, tik patvirtina, kad kaimo turizmo paslaugos nėra pigios, nors informacijai

pateikiama kitokia, kad kaimo turizmas – pigi poilsio rūšis. Nakvynės kaina vienam asmeniui, kaimo sodyboje nėra didelė, bet norint įvairesnių, naujesnių pramogų bei paslaugų tenka už jas mokėti. Pasirinkimą kur leisti atostogas labai lemia pajamos. Pagal Statistikos Departamento duomenis vidutinės Lietuvos Respublikos gyventojų pajamos 2005 m. buvo 1453,40 Lt. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad poilsiauti kaimo turizmo sodyboje yra prestižas.

3.9 lentelė

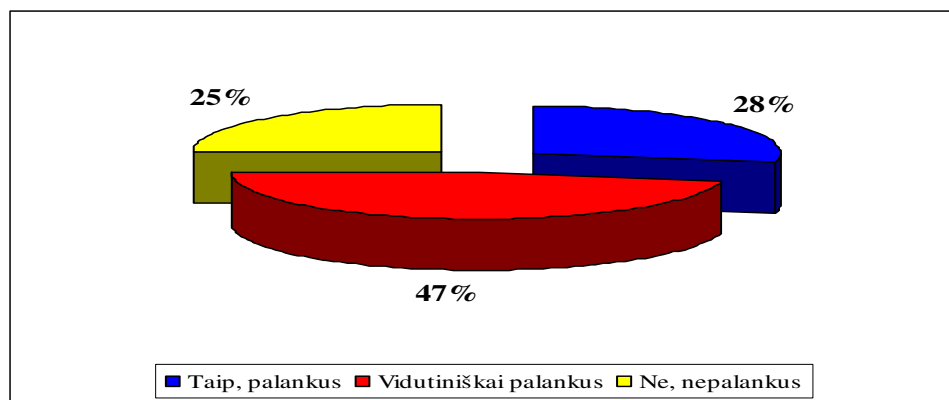
Respondentų, atostogavusių kaimo turizmo sodybose, pasiskirstymas pagal demografinius požymius

Lytis	%	Amžius	%	Išsilavinimas	%	Užimtumas	%	Pajamos, Lt	%
Vyras	45	iki 20	5	Nebaigtas vidurinis	7	Moksleivis	5	iki 100	10
		21-30	26	Vidurinis	19	Studentas	23	100-500	14
Moteris	55	31-40	38	Aukštesnysis	31	Dirbantis	62	501-1000	19
		41-50	17	Aukštasis	43	Bedarbis	5	virš 1000	50
		virš 50	14			Pensininkas	5	nenurodė	7

Pastaruoju metu spartėjanti kaimo turizmo plėtra – puiki galimybė kaimo žmonėms išgyventi ir papildyti kuklias šeimų pajamas. Tačiau kaimo turizmas, agroturizmas, ekoturizmas, kaimo dvasingumo atgavimas įmanomas tik turint aiškią Lietuvos kaimo kraštovaizdžio formavimo strategiją, teikiančią pagrindą išlikti įdomios, savitos ir identiškos kultūros kraštu. Pagrindiniai kaimo kraštovaizdžio kriterijai yra ekologiškumas, funkcionalumas, estetiškumas. Išskirtinas kriterijus yra estetiškumo, kurį būtų galima apibūdinti penkiais pagrindiniais aspektais [41]:

- natūralumas;
- įvairovė;
- funkciškumas;
- savitumas;
- kompozicinis tobulumas.

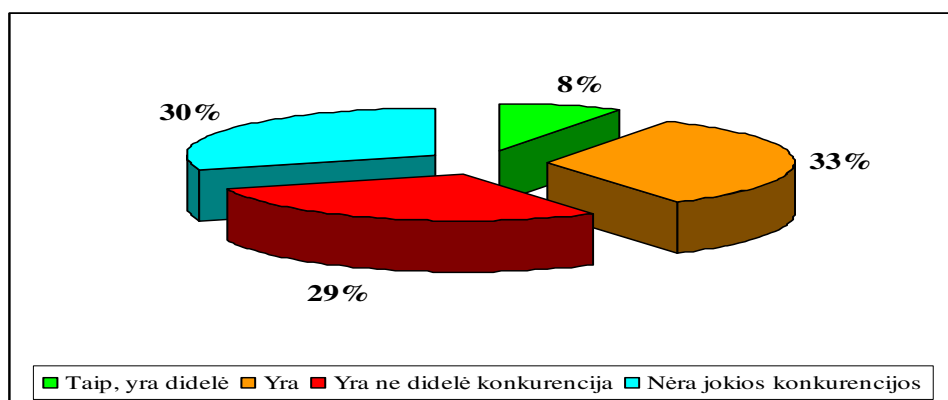
Susiklosčius sudėtingai situacijai Lietuvos kaime, daugėja kraštovaizdžio tyrimų, kurie padeda ieškoti galimybių naujoms veiklos rūšims, tame tarpe ir kaimo turizmui. Apklaustųjų respondentų nuomone 47 proc. teigia, kad Šiaulių apskrities kraštovaizdis kaimo turizmui plėtoti palankus vidutiniškai, 28 proc. mano, kad palankus ir 25 proc. – visiškai nepalankus (3.32 pav.).

3.32 pav. Kraštovaizdžio vertinimas kaimo turizmui plėtoti Šiaulių apskrityje

Pagal E. Ribašauskienę kaimo plėtros potencialo skirtumai rajonuose yra ryškūs. Lietuvos kaimo regionams identifikuoti buvo pasirinkti svarbiausi demografinę, socialinę, ekonominę, gamtinę aplinką įvertinantys rodikliai. Pagal kompleksinį įvertinimą skiriamos 4 rajonų grupės [82]. Šiaulių apskrityje I rajonų grupei priskiriami Šiaulių raj., Pakruojio raj., Joniškio raj., ir Radviliškio raj., kur gamtinės sąlygos kaimo plėtrai nepalankios. Pagal 4 priede pateiktą lentelę turizmui ir su juo susijusioms paslaugoms plėtoti sąlygos yra tinkamos, tačiau nerekomenduojama. Akmenės raj. priskiriamas II rajonų grupei, kur dažnos stichinės nelaimės, specifinės klimato sąlygos, tačiau kaimo turizmą plėtoti tikslinga. IV rajonų grupei priskiriamuose rajonuose sąlygos ūkininkauti mažai tinkamos, iš žemės ūkio gaunama mažiausiai pajamų, tačiau didelė dalis teritorijos tinka rekreacinėms zonoms. Taigi Kelmės raj. ir yra tas rajonas, kuriame kaimo turizmo plėtrai teikiamas prioritetas.

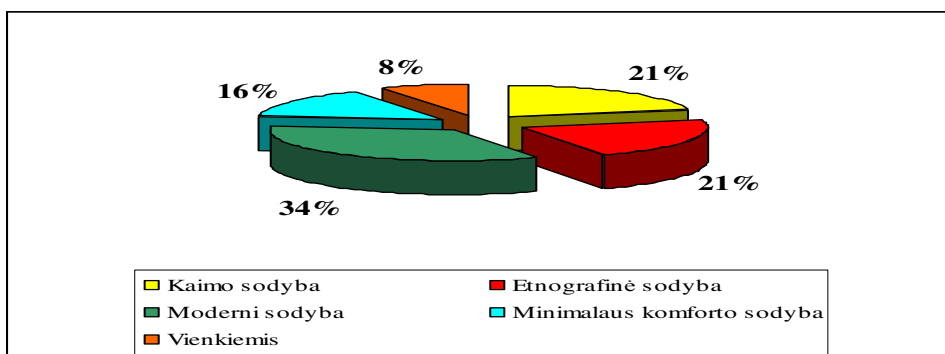
Įvertinant analizės duomenis (3.3.2) galima teigti, kad Šiaulių apskrityje kaimo turizmo verslas nėra konkurencingas, nes kiekviena sodyba teikia skirtingas paslaugas, siūlo pramogas tokias, kiek jiems leidžia gamtinė aplinka, sodybos dydis, vieta ir kiti dalykai. 3.33 pav. pateiktas respondentų įvertinimas konkurencija kaimo turizmo sodybų Šiaulių apskrityje.

3.33 pav. Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų konkurencingumo įvertinimas

33 proc. respondentų teigia, kad konkurencija yra, 29 proc. – yra ne didelė konkurencija ir 30 proc. mano, kad nėra jokios konkurencijos. Asmenys, kurie poilsiauja kaimo turizmo sodybose, žino jų teikiamas paslaugas, gali sakyti, kad paslaugų įvairovė yra pakankama, bet vienoje sodyboje nėra labai gausus paslaugų spektras. Tad konkurencingumas nebeįveikiamas, nes teikiamos skirtingos paslaugos.

Šiaulių apskrities gyventojų pasirinkimas kaimo turizmo sodybos labai įvairus (3.34 pav.). Didžioji dalis, t.y. 34 proc. respondentų mielai atostogautų modernioje sodyboje, po 21 proc. rinktųsi kaimo ir etnografinėje sodyboje. Apibendrinant rezultatus, galima padaryti išvadą, kad poreikiai respondentų labai skirtingi, tad Šiaulių apskrityje būtina plėtoti įvairaus tipo kaimo turizmo sodybų. Nebūtina visom sodybom modernizuotis, nes tokiu atveju neturės pasirinkimo kur ilsėtis toks turistai, kuriam pakanka minimalaus komforto sodybos.

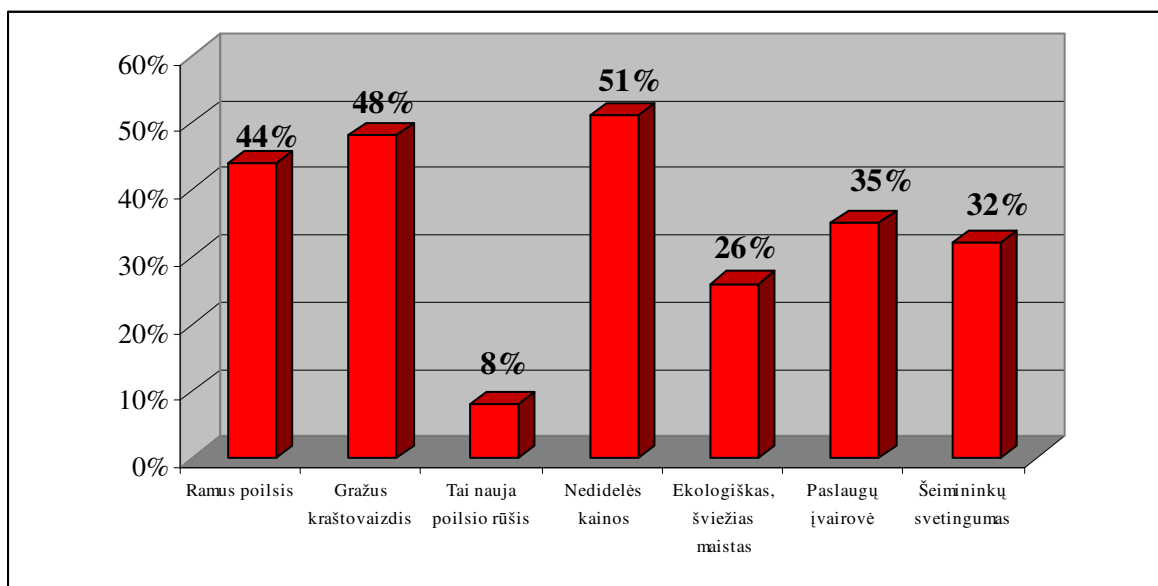
3.34 pav. Sodybos atitinkančios respondentų lūkesčius

Anketos duomenų pagalba buvo sudaryta lentelė, kuri pateikiama 5 priede. Pagal šią lentelę 5 priede galimas išskirti paslaugas, kuriom teikiamas prioritetas. Didžioji dalis respondentų, t.y. 30 proc. pirmenybę teikia tam, kad kaimo turizmo sodyba negali būti be pirties. Antras prioritetas – baseinas (14 proc.), trečias – židiny su lauko terasoje (18 proc.), ketvirta – biliardas (15 proc.), penkta – dviračių nuoma (12 proc.) bei žvejyba (12 proc.). Tačiau rezultatai, leidžia daryti išvadą, kad, deja, respondentai nėra suinteresuoti paslaugų įvairove. Jų dar nedomina specializuotos paslaugos, kaip jodinėjimas, medžioklė ir pan. Juos itin domina įprastos pramogos, kurių galima rasti ir kurorte (dviračių nuoma), ir mieste (biliardas). O baseinas, pirtis, židiny su lauko terasoje, tai pramogos, be kurių neapsieina nei viena kaimo turizmo sodyba. Tam kad plėtoti kaimo turizmą Šiaulių apskrityje, neužtenka vien sodybų savininkų suinteresuotumo, būtinas ir turistų suinteresuotumas.

Išanalizavus apklausos rezultatus apie veiksnius, įtakančius ilsėtis kaimo turizmo sodyboje, svarbiausias yra nedidelės kainos (51 proc.). Niekas nesiginčija, jog sodyba, kuriai pašonėje gamta nepašyktėjo telšančio ežero, išdidžiai tekančios upės, bent čiurlenančio upeliuko ar prie namų

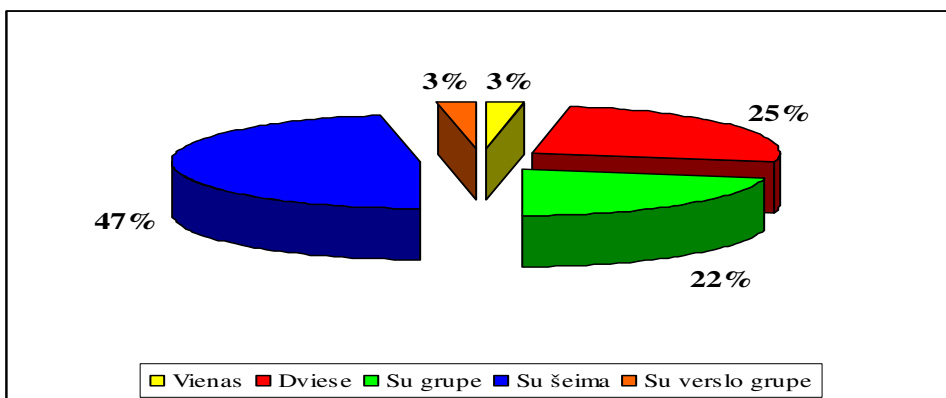
stūgstančio miško, jau turi pranašumą, patraukiančių poilsiautojo akį ir priverčiančių jį prasegti pinigine [36]. Tai rodo ir apklausos rezultatai (3.35 pav.), kad 48 proc. Šiaulių apskrities gyventojam, poilsis kaime asocijuojasi su sodyba, įsikūrusia gražiame gamtos kampelyje. Tačiau vien gamtos dosnumo neužtenka, nes panašų ežerą ar girią gali užtikti bet kuriame Lietuvos regione. Todėl sodybų savininkai kas kart siūlo vis įdomesnių pramogų 35 proc. respondentam tai ypač aktualu, kad būtų atrakcijų, ekstremalių, įdomių bei unikalių pramogų. Tačiau 44 proc. respondentų teigia, kad jiems svarbu ramus poilsis. Taigi atvykęs apsisvečiuoti žmogus tikisi atsikartyti įtampos, atsipūsti bei pailsėti nuo miesto triukšmo. Sodybų šeimininkai, turėtų tai suprasti ir nelydėti svečių kiekviename žingsnyje, norėdami ką nors papasakoti. Sodybų šeimininkų svetingumas, taip pat labai svarbus veiksnys (32 proc.), lemiantis pasirinkimą atstogauti kaimo turizmo sodybose. Tad ir sodybų šeimininkai stengiasi, kad apie jų sodybą informacija sklindanti iš lūpų į lūpas, būtų kuo naudingesnė jų verslui.

Remiantis rezultatais 3.35 pav., galima teigti, kad *hipotezė „sodybos pasirinkimą lemia kraštovaizdis ir pramogų įvairovė“*, pasitvirtino.

3.35 pav. Veiksniai, įtakoiantys apsisprendimą poilsiauti kaimo turizmo sodyboje

Beveik pusė respondentų (47 proc.) kaimo turizmo sodyboje poilsiautų su šeima, jaunesnio amžiaus, t.y. 25 proc. rinktųsi ilsėtis dviese, o 22 proc. – su grupe. Tad galima teigti, kad kaimo turizmo sodybose ilsisi labai įvairios turistų grupės, o sodybų savininkų pagrindinis uždavinys, kad tiek šeimai, tiek porėm, tiek grupėm pramogauti, ilsėtis būtų įdomu.

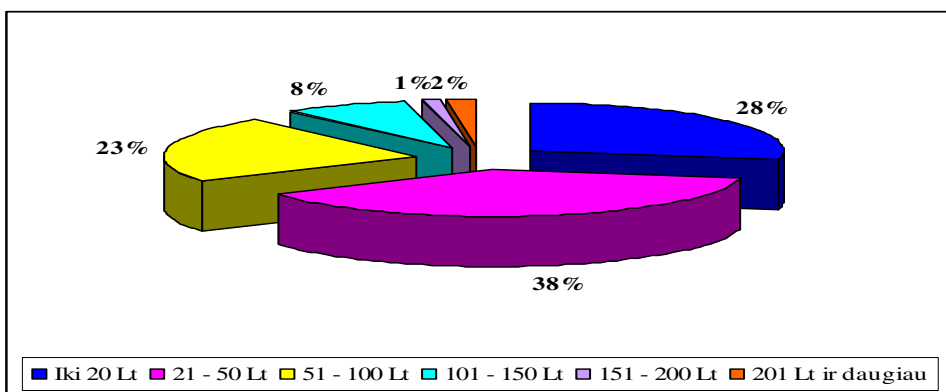

3.36 pav. Poilsiautojų grupės

Kaimo turizmas traktuojamas kaip pigiausia turizmo rūšis, tačiau besiverčiantiems šiuo verslu tenka daug investuoti, kad pasiūlyti šią verslo paslaugą tiek Lietuvos gyventojam, tiek užsieniečiam. Tad suprantama, kad sodybų šeiminkai investavę, tikisi gauti ir pelną, tad įvertinę savo teikiamų paslaugų kokybę, prašo ir atitinkamo atlygio. Tačiau gauti rezultatai (3.37 pav.) rodo, kad respondentai nelinkę daug mokėti:

- 38 proc. priimtina kaina nuo 21 – 50 Lt;
- 28 proc. priimtina kaina iki 20 Lt;
- 23 proc. priimtina kaina nuo 51 – 100 Lt;
- 8 proc. priimtina kaina 101 – 150 Lt;
- 2 proc. priimtina kaina virš 200 Lt;
- 1 proc. priimtina kaina 151 – 200 Lt.

Šiuo atveju *hipotezė, kad paslaugų kaina atitinka jų kokybę, nepasitvirtina*. Poilsiautojai renkasi poilsį pagal kainą, o ne pagal kokybę, nes visų pirma jie įvertina savo finansines galimybes.

3.37 pav. Kaina, kuri būtų priimtina ilsėtis kaimo turizmo sodyboje

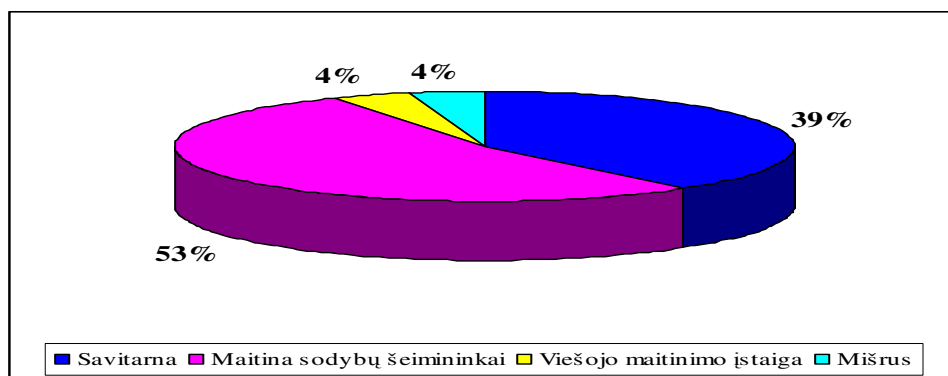
Lyginant respondentų pasiskirstymo pagal gaunamas pajamas ir priimtina kainą poilsiui kaime sąryšį (3.10 lentelė), galima daryti išvadą, kad kuo didesnės pajamos, tuo didesnė ir priimtina kaina poilsiui kaimo turizmo sodyboje. 39 proc., kurių pajamos 100 – 500 Lt, priimtina kaina iki 20 Lt, 39 proc. , kurių pajamos 501 – 1000 Lt, priimtina kaina 21 – 50 Lt ir pan. Taigi proporcingai didėjant pajamoms, didėja ir kaina, kurią sutinka mokėti respondentas.

3.10 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal priimtina akiną lyginant su gaunamomis pajamomis

PRIIMTINA KAINA	RESPONDENTŲ PAJAMOS				
	Iki 100 Lt	100-500 Lt	501-1000Lt	Virš 1000 Lt	Neatsakė
Iki 20 Lt	14	39	22	18	7
21-50 Lt	11	26	39	21	3
51-100 Lt	4	22	13	61	-
101-150 Lt	-	-	13	74	13
151-200 lt	-	-	-	-	100
Virš 200 Lt	-	-	-	100	-

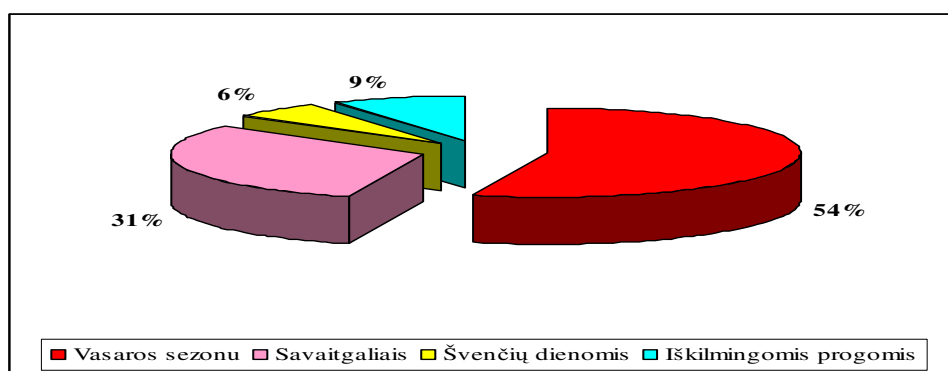
Maitinimas – viena iš paslaugų, kuri yra teikiama ir kaimo turizmo sodybose. Tačiau Šiaulių apskrityje tik pusė darbe analizuojamų kaimo turizmo sodybų teikia šią paslaugą (skyrelis). Kaip teigia VTD Informacijos, analizės ir kontrolės skyriaus vedėja R. Jakytė, kaimo turizmo sodyboms keliami griežti reikalavimai dėl maitinimo. Norint maitinti poilsiautojus, reikia derinti net virtuvės projektą su atitinkamomis institucijomis [73]. Tačiau pagal 3.38 pav. matyti, kad 53 proc. respondentų pageidautų, kad maitintų sodybų šeimininkai. Tokiu atveju atsiranda problema, kad ne visi pajėgūs patenkinti kliento poreikius, nes valstybinės institucijos kelia savo reikalavimus, kas labai lėtina kaimo turizmo plėtrą tiek Šiaulių apskrityje, tiek visoje Lietuvoje.

3.38 pav. Priimtinausias maitinimo būdo kaimo turizmo sodyboje

Tačiau analizuojant problemą susijusią su maitinimu, Kaimo turizmo asociacija bando spręsti, ir jau „dabar kaimo sodybų virtuvėms reikalavimai minimalūs, jose galima gaminti iš visų savo ar kaimynų ūkyje užaugintų daržovių, kiaušinių, pieno ar mėsos produktų. Leista kepti savo duoną senoviniuose duonkepiuose, maišyti girą ar kisielių, spausti sūrius. Nebereikalingos technologinio proceso kortelės, t.y. nebereikės kruopščiai aprašinėti kiekvieno patiekalo sudėties. Tiesa, už kaimynų tiekiamus maisto produktus sodybos šeimininkai atsakys savo verslu ir garbe“ [67].

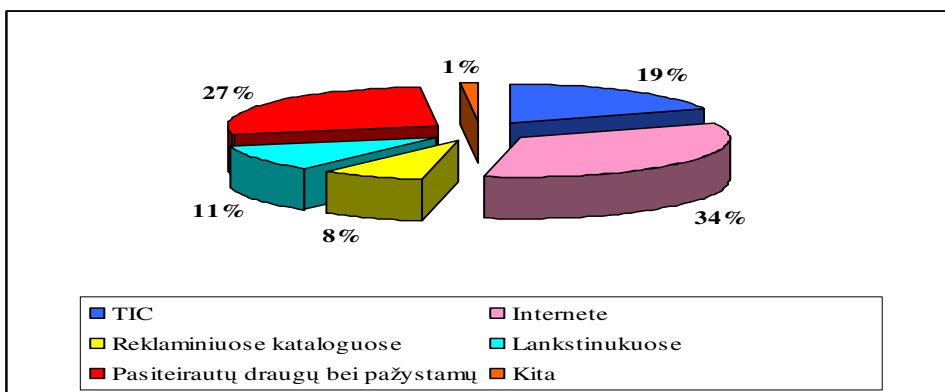
Populiarėjant kaimo turizmo verslui, vis daugiau poilsiautojų domisi šia nauja turizmo rūšimi. Pagal apklausos duomenis (3.39 pav.), didžioji dalis, t.y. 54 proc. respondentų kaimo turizmo sodyboje ilsėtusi vasaros sezonu, o 31 proc. savaitgaliais. 6 proc. respondentų atostogautų tik švenčių dienomis, 9 proc. rinktųsi kaimo turizmo sodybą esant ypatingai progai, šventei.

3.39 pav. Priimtinausias laikotarpis ilsėtis kaimo turizmo sodyboje

Nors turizmas Lietuvoje labai priklauso nuo oro, kaimo sodybos poilsiautojų sulaukia ištisus metus, mat vasarą ramaus poilsio ieškančius turistus rudenį keičia grybautojai, medžiotojai, žiemą grupės draugų atvyksta švęsti įvairių progų [77].

Pasirinkimą kada poilsiauti, lemia orai. Ypač prasti orai vasaros metu mažina poilsiautojų skaičių, bet kaip teigia vienas sodybos šeimininkas, kad „jei pasiklausime tik orais, Lietuvoje iš viso turizmu užsiimti neapsimoka [89]. Tad kiekviena sodyba turi rasti savo nišą. O, kad sodyba būtų žinoma, reikia reklamuoti, pateikti informaciją apie savo sodybą. Internetas (34 proc.), draugų, pažįstamų rekomendacijos (27 proc.), Turizmo informaciniai centrai (19 proc.), lankstinukai (11 proc.), informacija kataloguose (8 proc.) yra informaciniai šaltiniai, kuriuose ieško, teiraujasi apklausoje dalyvavę respondentai (3.40 pav.).

3.40 pav. Informacijos apie kaimo turizmą pagal šaltinius

„Naujas populiarėjantis projektas SALA.LT ėmėsi kaimo turizmo – interneto tinklapyje www.sala.lt pateikti visą informaciją apie Lietuvos kaimo turizmą. Svetainės lankytojai tinklapyje gali sužinoti apie didžiąją dalį Lietuvos sodybų, teikiančių turizmo paslaugas“. Informacijos apie kaimo turizmą galima rasti ir svetainėje www.atostogos.lt. Informacijos stoka iš dalies stabdo kaimo turizmo plėtrą [78].

IŠVADOS: Nors kaimo turizmo verslas yra pakankamai nauja verslo šaka, tačiau Šiaulių apskrities gyventojai domisi ir poilsiauja kaimo turizmo sodybose. Poilsiautojai rinkęsi poilsį įvairaus tipo kaimo sodybose, kurios teikia populiariausias paslaugas: pirtis, baseinas, židinytis, dviračių nuoma. Šiaulių apskrities gyventojai neieško ekstremalių, naujų kaimo turizmo pramogų. Juos tenkintų įprastos. Tačiau poilsį kaimo turizmo sodyboje renkasi ir rinkęsi asmenys, gaunantys didesnes pajamas. Tad poilsiauti kaimo turizmo sodyboje yra prestižas.

3.5. SSGG (SWOT) analizė

Šis strateginio sprendimo generavimo metodas grindžiamas iš anksto nustatytais nagrinėjamomis vidinėmis stiprybėmis ir silpnybėmis bei išorinėmis galimybėmis ir grėsmėmis. Tai būtent yra SSGG (angl. SWOT) analizė.

Inventorizavus visas stiprybes, silpnybes, galimybes ir grėsmes, seka strateginio sprendimo kūrimo etapas. Jame poromis gretinamos skirtingos stiprybės ir silpnybės su galimybėmis ir grėsmėmis. Siūlomi sprendiniai privalo duoti atsakymus į tokius klausimus:

- kaip panaudoti stiprybes galimybėms įgyvendinti;
- kaip ištaisyti silpnybes pasinaudojant galimybėmis;
- kaip panaudoti stiprybes grėsmėms įveikti;

- kokias silpnybes reikia pašalinti, kad apsisaugotume nuo grėsmių.

Siekiant plėtoti kaimo turizmą Šiaulių apskrityje, reikia įvertinti jo plėtrai palankius ir neigiamus veiksnius. Neigiamų veiksnių išskyrimas pirmiausia būtinas tam, kad būtų galima objektyviai juos įvertinti ir rasti priemonių jiems elimituoti ar bent sumažinti neigiamą poveikį. Šiuo tikslu atlikta SSGG (SWOT) analizė (3.11 lentelė).

3.11 lentelė

Kaimo turizmo plėtros Šiaulių apskrityje SSGG (SWOT) analizė

STIPRYBĖS	SILPNYBĖS
<ol style="list-style-type: none"> 1. Poilsis Lietuvos bei užsienio kurortuose, daugeliui Šiaulių apskrities gyventojams neprieinamas malonumas. 2. Šiaulių apskrityje nėra didelės kaimo turizmo sodybų konkurencijos. 3. Tankus vietinių kelių tinklas. 4. Palyginti tankus turizmo objektų (etnografijos, istorijos, gamtos, architektūros ir meno paminklų, kultūros įstaigų) tinklas. 5. Gausūs gamtiniai rekreaciniai ištekliai, tinkamai įvairiapusiam turizmui ir rekreacijai plėtoti. 6. Mažas kaimo gyventojų užimtumas verčia juos imtis papildomų verslų ir užsiėmimų. 7. Vaišingi ir nuoširdūs sodybų šeimininkai 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Neišplėtota informacinių kelio ženklų į kaimo turizmo objektus sistema. 2. Nepakankamai suformuotas Šiaulių apskrities kaimo turizmo įvaizdis. 3. Nepakankama laisvalaikio praleidimo formų įvairovė, pramogų stoka. 4. Būtinės didelės investicijos sodyboms modernizuoti, kurti, jų aplinkai tvarkyti, kurių gyventojai neturi. 5. Nepakankama gyventojų verslinė motyvacija, požiūris į kaimo turizmą. 6. Nepakankamas kaimo gyventojų domėjimasis kaimo turizmo plėtros galimybėmis atskiruose rajonuose. 7. Nepakankamas Turizmo Informacinio Centro Šiauliuose aktyvumas reklamuojant ir populiarinant kaimo turizmą.
GALIMYBĖS	GRĖSMĖS
<ol style="list-style-type: none"> 1. Didelis turistų susidomėjimas poilsiui netoli Šiaulių bei Šiaulių apskrities. 2. Šiaulių apskrityje yra didelė niša kaimo turizmo veiklai plėsti. 3. Yra galimybių gauti lėšų kaimo turizmui plėsti iš SAPARD, ES struktūrinių fondų ir pan. 4. Augantis užsienio investuotojų susidomėjimas kaimo turizmo verslu. 5. Šiaulių apskrities rajonai (pvz.: Kelmė) turi gausų kultūros paminklų paveldą. 6. Populiarėjantis savaitgalių turizmas, sveikatingumo turizmo plėtra bei specializuotų kaimo turizmo sodybų poreikis. 7. Galimybė kaimo gyventojams plėsti akiratį, priimant naujus žmones. 8. Galimybė plėsti apskrities ekonominę bazę, sukuriant darbo vietas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kitų Lietuvos kaimo turizmo sodybų didėjantis konkurencinis patrauklumas, sumažina galimybes Šiaulių apskrities kaimo turizmo plėtra. 2. Žemdirbių migracija į miestus bei užsienį. 3. Nepakankamas kaimo turizmo rėmimas. 4. Nepakankami gebėjimai įsisavinti šalies bei užsienio fondų paramą. 5. Žemas gyventojų pajamų lygis neleidžia jiems pakankamai lėšų skirti poilsiui kaime.

SSGG analizė rodo, kad kaimo turizmo paslaugų stipriosios pusės siejamos su geografine padėtimi bei kultūriniu paveldu, o silpnosios pusės susijusios su valstybės vykdoma kaimo turizmo politika, finansinių išteklių stoka, kurie reikalingi kaimo turizmo plėtrai.

Kad kaimo turizmo plėtros politikos vykdymas būtų efektyvus, atlikta kaimo turizmo plėtros Šiaulių apskrityje SSGG analizė padeda nustatyti priežastis trukdančias kaimo turizmo plėtrai ir pranašumus, kuriais pasinaudojus galima pasiekti tam tikrų rezultatų. Gerėjant Lietuvos ekonominei, socialiniai, technologinei ir teisinei aplinkai, susidarys palankesnės sąlygos atvykstamojo ir vietinio turizmo, o tuo pačiu ir kaimo turizmo plėtrai.

3.6. Kaimo turizmo plėtros galimybės

Kaimo turizmas savo esme apima ne tik poilsį kaimo sodyboje, bet ir visas kelionių bei poilsio rūšis, susipažįstant su kaimo žmonių gyvenimu, kaimo gamtiniais, etniniais, istoriniais, etnografiniais, kultūriniais, architektūriniais turtais [19].

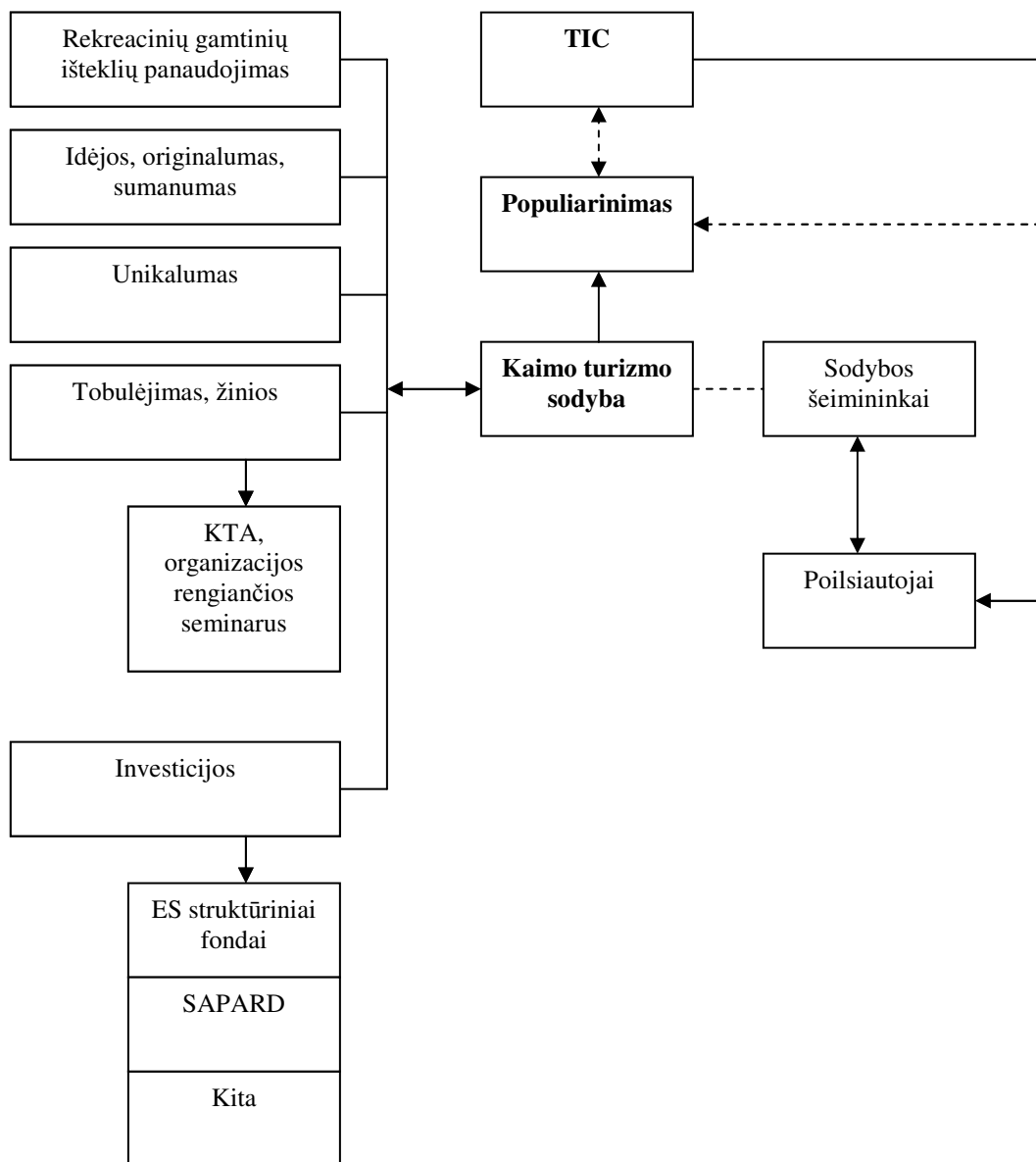
Tam kad plėtoti kaimo turizmo verslą, svarbu įvertinti Šiaulių apskrities gamtinę aplinką. 3.4 skyrelyje buvo aptarta, kad Šiaulių apskrities rajonai nėra palankūs kaimo turizmui plėtoti, bet yra dar neišnaudotų rekreacinių gamtinių išteklių. Žinoma, Šiaulių apskritis negali lygintis su gamtine aplinka Aukštaitijoje, bet kaimo gyventojai išnaudodami savo galimybes, idėjas, sumanumą bei originalumą gali kurti ir naujas kaimo turizmo sodybas bei atnaujinti, patobulinti senąsias. Jie turėtų ieškoti kažko unikalaus, ko neturėtų kitų apskričių sodybos. Tačiau, kad pasiekti gerų rezultatų, neužtenka vien gražaus kraštovaizdžio, genialių idėjų, nes kaimo turizmas nors naujas verslas, bet gana sudėtingas, reikalaujantis daug žinių, tobulėjimo, domėjimosi. Tokiu atveju sodybų šeimininkai negali atsisakyti pagalbos, kurią siūlo Kaimo turizmo asociacija, patiems dalyvauti seminaruose, konferencijose. Tik pačių savininkų indėlis ir pastangos padės plėtoti kaimo turizmą Šiaulių apskrityje.

Intis plėtoti kaimo turizmo verslą nelabai drįsta kaimo gyventojai, nes tai reikalauja didelių investicijų. Nors Šiaulių apskrityje nebankrutavo nė viena kaimo turizmo sodyba, bet poilsiautojų skaičius juose mažėja dėl šių tokių priežasčių, kad poilsiautojai kas kart randa vis tą patį, nėra jokių pasikeitimų. Kad kaimo turizmo sodybos neapmirtų ir kurtųsi naujos, yra galimybė gauti finansinę paramą iš ES struktūrinių fondų, SAPARD ir kt. Tačiau, kad gauti finansinę paramą, svarbu turėti informaciją kaip tai galima pasinaudoti. Informacijos stoka, gali būti labai svarbi priežastis stabdanti kaimo turizmo plėtrą Šiaulių apskrityje.

Kad kaimo turizmo sodyba taptų žinoma, svarbu ją populiarinti. Tai gali būti reklama, internetinis puslapis, lankstinukai. Tačiau labai svarbu, kad apie įkurtas kaimo turizmo sodybas

informacijos turėtų Šiaulių apskrityje veikiančios Turizmo Informaciniai Centrai (TIC). Teko susidurti su problema, kad Šiaulių TIC negauna informacijos iš rajonų savivaldybių, kitų apskrities TIC centrų informacijos apie veikiančias kaimo turizmo sodybas. Darbe buvo paminėta 12 kaimo turizmo sodybų, kuriuos veikia Šiaulių apskrityje, tačiau tikėtina, kad jų gali būti daugiau, tik nėra skleidžiama informacija atitinkamoms įstaigoms bei organizacijoms.

Kaimo turizmo plėtros galimybės priklauso ir nuo turistų. Poilsį kaimo turizmo sodyboje pasirenks tik tokiu atveju, jei jis matys, kad jo poreikiai bus patenkinti, kad jis ras tai, ko ieško. Tad labai glaudus ryšys yra tarp poilsiautojo ir sodybos šeimininko. Poilsiautojas kelia reikalavimus, o sodybos šeimininkas stengiasi juos patenkinti. 3.40 pav. pateikiama schema, kurioje numatomos galimybės kaimo turizmui plėtoti.

3.41 pav. Kaimo turizmo plėtros galimybių schema

Šio darbo esmė atlikus analizes, apklausas ir gavus tam tikrus rezultatus panaudoti praktiniam pritaikymui. Gautų rezultatų dėka ir padarytų išvadų sukurta kaimo turizmo plėtros galimybių schema, kuri gali būti kaip aiškinamoji priemonė asmenims, planuojantiems imtis kaimo turizmo verslo, kad galėtų įvertinti išorines bei savo galimybes.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Išvados:

1. Išanalizavus turizmo apibrėžimus ir juos apibendrinus, galima daryti išvadą, kad PTO pateikė vieną bendrą turizmo sąvoką, kur *turizmas* yra visos kelionių, ekskursijų rūšys, kai asmuo palieka savo darbo ir gyvenamąją vietą ilgiau nei vieną parą ir trumpiau nei 12 mėnesių, ir kai išvykos tikslas nėra samdoma, apmokama veikla. Apibendrinant kaimo turizmo sąvokas, galima teigti, kad kaimo turizmas atspindi kaimo aplinką, statinius joje, kultūrinius bei socialinius potencialus bei tos vietovės bendruomenę.
2. Apibendrinant kaimo turizmo patirtį užsienio šalyse, galima teigti, kad jos didelį dėmesį skiria kaimo turizmo reklamai. Valdžia rūpinasi kaimo turizmo plėtra, jos tyrimais, projektais. Paslaugų rūšys yra klasifikuojamos pagal tikslus. Lyginant su užsienio šalimis, Lietuva per mažai specializuojasi į vieną ar kitą rinkos segmentą.
3. Kaimo turizmo teikiamų paslaugų lygis ir kokybė įvertinami suteikiant ženklą – gandrą, kuris atspindi paslaugos ir kokybės santykį. Išanalizavus teikiamas paslaugas kaimo turizmo sodybose, nustatyta, kad apgyvendinimo paslauga yra įvairiapusė, maitinimas organizuojamas keliais būdais: savitarna, viešos įstaigos, maitina savininkai bei mišrus maitinimo būdas. Siūlomos pramogos Lietuvos kaimo turizmo sodybose yra grupuojamos pagal jų pobūdį, vietą, asmenų skaičių, kilmę, sezoną ir kita.
4. Nustatyta, kad plėtojant kaimo turizmą susiduriama su sunkumais gauti finansinę paramą, paslaugų kainos nustatymu, kuri atitiktų jų kokybę. Teigiami veiksniai kaimo turizmui Lietuvoje bei Šiaulių apskrityje yra augantis turistų skaičius, bendradarbiavimas, konkurencija, ES įtaka kaimo turizmo plėtrai.
5. Šiaulių apskrityje kaimo turizmo verslu užsiima vidutinio amžiaus, aukštesnįjį išsilavinimą įgiję asmenys, iš kurių yra 67 proc. vyrų ir 33 proc. moterų. Kaimo turizmo verslas yra šeimos verslas, kuris duoda papildomų pajamų.
6. Poilsį kaimo turizmo sodyboje renkasi didesnes pajamas gaunantys asmenys, kuriems ilsėtis sodyboje yra prestižas.
7. Ištirta, kad Šiaulių apskrities kaimo turizmo teikiamos paslaugos tenkina vartotojų poreikius. Sodybų savininkai vidutiniškai turistui gali pasiūlyti 2-3 paslaugas, o poilsiautojas renkasi kiekvienai kaimo turizmo sodybai būdingas pramogas ir paslaugas: pirtis, baseinas, židinytis lauko terasoje, dviračių nuoma, žvejyba, biliardas.
8. Poilsiautojų nedomina specializuotos paslaugos kaip jodinėjimas, medžioklė ir pan.

9. Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų savininkams kaimo turizmo plėtra yra aktuali, kadangi 67 proc. savininkų dalyvauja seminaruose, konferencijose, susijusiose su kaimo turizmu kūrimu, plėtojimu.. Iš 12 sodybų savininkų 75 proc. domisi savo konkurentais, jų teikiamomis paslaugomis, kokybe, sodybos įvaizdžiu.
10. Efektyviausios Šiaulių apskrities kaimo turizmo sklaidos priemonės – žodinė rekomendacija ir Internetas.

Rekomendacijos:

1. Kaimo turizmo finansinėms bei organizacinėms problemoms spręsti reikėtų kurti bendruomenes Šiaulių apskrityje.
2. Tikslinga skirti dėmesį kaimo turizmo specialistams Šiaulių apskrityje rengti bei turizmo
3. Plėtojant kaimo turizmą Šiaulių apskrityje rekomenduojama tobulinti informacinę sistemą bei gerinti reklamą, skatinti specializuotą kaimo turizmą, tobulinti paslaugų kokybę, derinti miesto ir kultūrinį turizmą su kaimo turizmu.
4. Kaimo turizmo sodybų savininkai turėtų pasirūpinti savo sodybos reklama pakelėse, pastatydami savo gamybos rodykles, ženklus prie pagrindinių kelių, kaimuose, kryžkelėse.

LITERATŪRA

1. Aleknienė H. (2003). Turizmo verslui – finansinė injekcija. *Verslo žinios*, Nr. 76, P. 3.
2. Aleknienė, H. (2003). Kaimo turizmas – kaimo ir biudžeto aruodas. *Verslo žinios*, Nr. 76, p. 11.
3. Andružytė, R. (2001). Kaimo turizmo verslas neša pelną. *Verslo žinios*, Nr. 111, p. 19.
4. Andružytė, R. (2001). Turizmo verslas pamažu įsisuka. *Verslo žinios*, Nr. 137, p. 7.
5. Andružytė, R. (2001). Kaimo turizmas įgauna pagreitį. *Verslo žinios*, Nr. 85, p. 7.
6. Andružytė, R. (2001). Kaimo turizmas Utenos apskrityje plečiasi. *Verslo žinios*, Nr. 100, p. 10.
7. Andružytė, R. (2001). Kartelė beįsibėgėjančiam turizmo verslui. *Verslo žinios*, Nr. 192, p. 8.
8. Andružytė, R. (2002). Turizmo įstatymas saugos vartotoją. *Verslo žinios*, Nr. 236, p. 7.
9. Andružytė, R. (2002). Kaimo turizmo sodybų klestėjimo metas. *Verslo žinios*, Nr. 110, p. 12.
10. Andružytė, R., Valeckas, E. (2002). Turizmo organizatorius laukia mūsų atostogų. *Verslo žinios*, Nr. 76, p. 12.
11. Andružytė, R. (2003). Naujasis Turizmo įstatymas atneša naujovių. *Verslo žinios*, Nr. 76, p. 24.
12. Andružytė, R. (2003). Nori kaime sulaukti turistų – galvok apie paslaugas. *Verslo žinios*, Nr. 250, p. 6.
13. Andružytė, R. (2004). Skatinamieji turtai – ir nauda, ir pramoga. *Verslo žinios*, Nr. 73, p. 16.
14. Ar tenkina poilsavimo sąlygos Lietuvoje? (2003). *Verslo žinios*, Nr. 104, p. 4.
15. Armaitienė, A., Grecevičius, P., Urbis, A., Vainienė I. (1999). *Kaimo turizmas: mokomoji priemonė*. Vilnius.
16. Armaitienė, A., Raišutienė J. (2002). Vakarų Lietuvos kaimo turizmo paslaugų teikėjų sociodemografinių charakteristikų ypatumai. *Tiltai*, 2, p. 1-9.
17. Armonaitė, A. (2001). JAV ir Kanada nebenori europietiškos mėsos. *Verslo žinios*, Nr. 52, p. 8.
18. Astromskienė, A., Sirusienė, R. (2002). *Poilsis kaime – knyga sodybų šeiminiams*. Kaunas: Lietuvos kaimo turizmo asociacija.
19. Astromskienė, A., Sirusienė, R. (2004). *SAPARD įtaka ekonominės veiklos plėtrai ir alternatyvių pajamų skatinimui kaimo turizmo versle*. Kaunas: Lietuvos kaimo turizmo asociacija.
20. Astromskienė, A. (1998). Poilsio kaime organizavimo prielaidos ir būklė Lietuvoje. *Ekonomika ir vadyba* – 98, p. 10-12.
21. Bagdanavičiūtė, V. (2006). Dešros beberūkomos, pasuko į kaimo turizmą. *Verslo žinios*, Nr. 6, p. 4.
22. Be komentarų. (2005). *Verslo žinios*, Nr. 31, p.4.

23. BNS. (2001). Daugiau turistų Lietuvoje ir kaime. *Verslo žinios*, Nr. 125, p. 7.
24. BNS. (2002). Populiarėja kaimo sodybos. *Verslo žinios*, Nr. 75, p. 7.
25. BNS. (2002). Populiarėja kaimo turizmas. *Verslo žinios*, Nr. 49, p. 5.
26. BNS. (2005). Kaimo turizmo sodybos pilnėja. *Verslo žinios*, Nr. 235, p. 18.
27. Damulienė, A. (2003). Tourism Infrastructure in Lithuania: Theoretical and practical aspects. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 26, p. 77-87.
28. Danazas, M. (2005). Tas nėra žemaitis, katras nenuo būt pirms. *Verslo žinios*, Nr. 161, p. 8.
29. Davison, R. (1990). *Tourism*. G. B.: London.
30. Dževeckytė, R. (2004). Kaimo turizmas nelėtina tempų. *Verslo žinios*, Nr. 43, p. 18.
31. Dževeckytė, R. (2004). Išėitis – ne konkuruoti, o kartu dirbti. *Verslo žinios*, Nr. 43, p. 21.
32. Dževeckytė, R. (2004). Sėkmės slaptažodis – vieta ir svetingumas. *Verslo žinios*, Nr. 162, p. 4.
33. Dževeckytė, R. (2004). Sezono įkaltai. *Verslo žinios*, Nr. 151, p. 1.
34. Dževeckytė, R. (2005). Nebūtinai ant ežero kranto. *Verslo žinios*, Nr. 67, p. 13.
35. Dževeckytė, R. (2005). Kaimo turizmo plėtrai stabdžių nėra. *Verslo žinios*, Nr. 43, p. 22.
36. Dževeckytė, D. (2006). Gražios gamtos kaimo sodybose poilsiautojui neužtenka. *Verslo žinios*, Nr. 43, p. 7.
37. ELTA. (2001). Informacija apie kaimo turizmą. *Verslo žinios*, Nr. 102, p. 6.
38. ELTA. (2004). Kaliningrado sritis laukia investicijų į turizmo sektorių. *Verslo žinios*, Nr. 142, p. 12.
39. Gaižauskas, V. (2005). Marijampolės apskritis – nelygių galimybių kraštas. *Verslo žinios*, Nr. 152, p. 8.
40. Grecevičius, P., Armaitienė, A., Junevičienė, O., Labanauskienė, D., Luošaitė, A., Slušnys, E., Vaidebys, A. (2002). *Turizmas: vadovėlis*. Kaunas: Kauno kolegijos leidyklos centras.
41. Grecevičius, P. (2002). Kraštovaizdžio planavimo strategija Lietuvos kaimo ūkinės veiklos tarptautinės integracijos procese. *Tiltai*, 1, p. 23-26.
42. Griškevičius, A. (2002). Kaimo turizmas sudomino užsienio investuotojus – „Lietuvos rytas“. *Verslo žinios*, Nr. 115, p. 9.
43. Jakubauskas, R. (2002). Poilsiauti jau siūlo specializuotose kaimo sodybose. *Verslo žinios*, Nr. 210, p.8.
44. Jankauskas, G. (2005). Apie rytdieną būtina galvoti šiandien. *Verslo žinios*, Nr. 43, p. 3.
45. Januškytė, M. (2002). Nesėdėkite namie – važiuokite prasiblaškyti. *Verslo žinios*, Nr. 211, p. 38.
46. Jokubauskaitė, J. (2005). Ietys dėl naminukės dar nesudėtos. *Verslo žinios*, Nr. 133, p. 16.

47. Junkevičius, T. (2003). Kaimo turizmas Lietuvoje: staigmenos už kiekvieno posūkio. *Verslo žinios*, Nr. 117, p. 3.
48. Kaimo sodybos konkurencijos neįaučia. (2005). *Verslo žinios*, Nr. 2, p. 15.
49. Kaimo turizmas vilioja užsieniečius. (2003). *Verslo žinios*, Nr. 5, p. 5.
50. Kaimo turizmas – internete. (2001). *Verslo žinios*, Nr. 123, p. 16.
51. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai: vadovėlis*. Kaunas: Judex leidykla.
52. Kirstukas, J. (2002). Kaimo vietovių regioniniai tipai ir jų plėtros rėmimas. *Tiltai*, 3, p. 47-63.
53. Kmieliauskas, L. (2003). Dzūkai pasikinkė turizmo „arkliuką“. *Verslo žinios*, Nr. 169, p. 8.
54. Koskienė, N. (2004). Šiaulių krašte reikia susikurti Zarasus. *Šiaulių kraštas*, 202(3871), p. 15.
55. Kšivickienė, D. (2004). Kaimo turizmas ES šalyse. *Rinkotyra*, 4(25), p. 70 – 77.
56. Labanauskienė, D. (2002). Turizmo vystymosi prielaidos ir perspektyvos vakarų Lietuvos regione. *Tarptautinė konferencija Regionų ekonomika ir plėtra*, p. 68-69.
57. Lietuvos turizmo statistika 2004. (2005). Vilnius, p. 36-37.
58. Lietuvos Respublikos įsakymas „DĖL LIETUVOS HIGIENOS NORMOS HN 118:2002 „APGYVENDINIMO PASLAUGŲ SAUGOS SVEIKATAI REIKALAVIMAI“ PATVIRTINIMO“. (2003). [žiūrėta 2005-05-25]. Prieiga per internetą: <<http://www3.lrs.lt>>
59. Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas. (2002). [žiūrėta 2004-12-15]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrs.lt>>
60. Markauskas, R. (2002). Dzūkijoje atšilimas. *Verslo žinios*, Nr. 136, p. 13.
61. Maskoliūnaitė, D. (2003). Kaimo turizmas Airijoje. *Kelionės ir pramogos*, 10, p. 61-62.
62. Maskoliūnaitė, D. (2004). Kaimo turizmas Lietuvoje. *Rinkotyra*, 3(24), p. 51-57.
63. Matekonienė, J., Navickienė L., Dubauskaitė J. (2002). Kaimo turizmo vieta tolydžioje kaimo plėtroje. *Regionų plėtra 2002*, p. 132 – 136.
64. Meškauskaitė, J. (2001). Dviratininkai sunkiai veža pinigus į Lietuvos kaimą. *Verslo žinios*, Nr. 198, p. 15.
65. Meškauskaitė, J. (2002). Prabangos ir jaukumo pažadai iš senovės. *Verslo žinios*, Nr. 179, p. 18.
66. Meškauskaitė, J. (2004). Fondai į kaimą vilioja perdirbėjus ir pažangiuosius. *Verslo žinios*, Nr. 236, p. 47.
67. Meškauskaitė, J. (2005). Leido pardavinėti kiaušinius. *Verslo žinios*, Nr. 216, p. 14.
68. Meškauskaitė, J. (2005). Kaimas prie suskilusios geldos. *Verslo žinios*, Nr. 231, p. 2.
69. Meškauskaitė, J. (2005). Pramogų trokštantiems vakariečiams Lietuvoje trošku. *Verslo žinios*, Nr. 43, p. 16.

70. Mickevičiūtė, J. (2005). Druskininkai pagaliau turi modernų kempingą. *Verslo žinios*, Nr. 130, p. 25.
71. Mikelis, D. (2002). Europos Sąjungos veikla turizmo srityje. *Tiltai*, 1, p. 129-133.
72. Milašius, A. (2005). Pavėlavusieji švęs namie. *Verslo žinios*, Nr. 239, p. 14.
73. Milašius, A. (2005). Nelegalios sodybos gali būti skaičiuojamos šimtais. *Verslo žinios*, Nr. 241, p. 15.
74. Milašius, A. (2005). Pagal gandro snapą – ir kliento pinigai. *Verslo žinios*, Nr. 242, p. 15.
75. Milašius, A. (2006). Vieni siūlo adrenalina, kiti – ramybę. *Verslo žinios*, Nr. 16, p. 18.
76. Milašius, A. (2006). Siautėjantys klientai sodybose nepageidaujami. *Verslo žinios*, Nr. 3, p. 15.
77. Nečiūnienė, L. (2001). Dzūkijoje turistų kaip grybų. *Verslo žinios*, Nr. 137, p. 18.
78. Poilsis kaime – iš tinklapio. (2001). *Verslo žinios*, Nr. 122, p. 15.
79. *Poilsis Lietuvos kaime*. (2001). Kaunas: Lietuvos kaimo turizmo asociacijos centras.
80. Populiarėja kaimo turizmas. (2003). *Verslo žinios*, Nr. 248, p. 4.
81. Radvila, K. (2002). Strategijos kryptis – pramonė ir turizmas. *Verslo žinios*, Nr. 111, p. 9.
82. Ribašauskienė, E. (2000) . Lietuvos kaimo regionai ir jų plėtros kryptys integracijos į ES kontekste. *Tiltai*, 4, p. 23-29.
83. Saulaitytė, J. (2004). Kaimo turizmas subrendo permainingoms. *Verslo rengimas ir pramogos*, 4, p. 15.
84. Saunorytė – Norutienė, R. (2003). Kaimo turizmas mažino vykstančiųjų į užsienį skaičių. *Verslo žinios*, Nr. 159, p. 14.
85. Simėnas, D. (2004). Panevėžio kraštas vilioja malūnais. *Verslo žinios*, Nr. 118, p. 5.
86. Sirusienė, R. (2005). Turizmui pritrūko optimizmo. *Verslo žinios*, Nr. 33, p. 2.
87. Sodybose – daugiau poilsiautojų. (2004). *Verslo žinios*, Nr. 214, p. 5.
88. Stadalnikaitė, D. (2005). Pasaulio piliečiai keliauja be baimės. *Verslo žinios*, Nr. 45, p. 15.
89. Stadalnikaitė, D. (2005). Kaimo turizmo ateitis – išradingi šeiminkai. *Verslo žinios*, Nr. 117, p. 5.
90. Staškovskaja, A. (2004). Sėkmės slaptazodis – vieta ir saugumas. *Verslo žinios*, Nr. 159, p. 17.
91. Srėbalius, T. (2001). Kaimo turizmo plėtrą stabdo Turizmo įstatymas. *Verslo žinios*, Nr. 108, p. 24.
92. Srėbalius, T. (2002). Stabiliausias verslas. *Verslo žinios*, Nr. 91, p. 20.
93. Srėbalius, T. (2002). Kaimo turizmo sodyboje augina serbentus. *Verslo žinios*, Nr. 9, p. 3.
94. Srėbaliūtė, D. (2001). Kaimo turizmas Anglijoje. *Mano ūkis*, 6, p. 20-21.
95. Stankevičiūtė, R. (2002). Kaimo turizmas renčia medinius namus. *Verslo žinios*, Nr. 189, p. 7.

96. Širvinskas, M. (2004). Vasaros sezoną kaimo turizmas užbaigė penktadaliu sėkmingiau. *Verslo žinios*, Nr. 178, p. 17.
97. Terleckas, R. (2005). Nenoras dirbti žemės pasiūlė alternatyvą. *Verslo žinios*, Nr. 143, p. 13.
98. Tourism key to our economic development. [žiūrėta 2004-11-26]. Prieiga per internetą: <http://www.nationmedia.com>
99. Tourism profile. [žiūrėta 2004-12-16]. Prieiga per internetą: < <http://www.ugandainvest.com/tourism.pdf> >
100. Triukšmingi kurortai keičiami į poilsį kaime. (2003). *Verslo žinios*, Nr. 113, p. 7.
101. Turistai vis dažniau renkasi kaimą. (2001). *Verslo žinios*, Nr. 95, p. 5.
102. Vainienė, I. (2002). Kaimo turizmo problematikos Lietuvoje ir užsienyje lyginamoji analizė. *Tiltai*, 2, p. 75-81.
103. Valančiauskienė, V., Kinčiūtė, V. (2002). Kaimo turizmo rinkodaros aspektai. *Tiltai*, 3, p. 75-81.
104. Vasiliauskienė, G. (2003). Palanga sunerimo, ar ne per brangiai siūlo poilsį. *Verslo žinios*, Nr. 189, p. 9.
105. Vengrauskas, V., Hopenienė, R., Grecevičius, P., Stauskas, V., Raguckas, J. (1999). Turizmo plėtros iki 2015 metų strategijos rengimo metodologiniai principai. *Tarptautinės konferencijos pranešimo medžiaga 1999 m. spalio 21-22 d.*, p. 200-215.
106. Žalienė, I., Žalys, L. (2002). Kaimo turizmo plėtros prielaidos Dzūkijos regione. *Tiltai*, 1, p. 37-45.
107. Žukauskaitė, A., Širvinskas, M. (2004). Poilsis – tik savaitgaliais. *Verslo žinios*, Nr. 156, p. 11.
108. Сенин, В. С. (1999). *Организация международного туризма*. Москва.

PRIEDAI

ANKETA KAIMO TURIZMO SODYBŲ ŠEIMINKAMS

Gerb. Kaimo turizmo sodybos šeimininke, šią anketa parengė Šiaulių Universiteto Socialinių mokslų fakulteto II kurso magistrantė Lina Kunickaitė. Jūsų atsakymai, padės atlikti jūsų sodyboje teikiamų paslaugų analizę, ir įvertinti kaimo turizmo plėtros galimybes Šiaulių apskrityje. Maloniai prašau užpildyti šią anketa ir dėkoju už sugaištą laiką.

Jums tinkamų variantų langelius pažymėkite

1. Gyvenimo trukmė kaimo turizmo sodyboje:

2. Jūs kaimo turizmo sodybą:

- nuomojate;
- paveldėjote žemę, sodybą;
- nusipirkote;
- kita.

3. Jūsų ūkio dydis yra:

- iki 3 ha;
- 3 - 10 ha;
- 11 - 20 ha;
- 21 ir daugiau ha.

4. Kokia dar ūkine veikla užsiimate be kaimo turizmo:

- žemdirbystė;
- gyvulininkystė;
- augalininkystė;
- bitininkystė;
- kita.

5. Kokie motyvai nulėmė Jūsų pasirinkimą verstis kaimo turizmu:

- papildomas pajamų šaltinis;
- graži gamtinė aplinka;
- noras bendrauti su žmonėmis;
- sudomino kiti asmenys;
- bedarbystė;
- kita.

6. Kiek šeimos narių dalyvauja Jūsų versle:

- visa šeima;
- vyras ir žmona;
- vaikai;
- kita.

7. Kaimo turizmo verslui vadovauja:
- žmona;
 - vyras;
 - vaikai;
 - kita.
8. Jūsų sodybą dažniausiai aplanko:
- LR gyventojai;
 - užsieniečiai.
9. Jūsų sodyboje dažniausiai lankosi:
- pavieniai asmenys;
 - šeimos;
 - turistų grupės;
 - verslo klientai;
 - kita.
10. Laiko tarpas, kuriam apsistoja jūsų poilsiautojai:
- iki 3 dienų;
 - 4 - 7 dienoms;
 - 8 - 14 dienų;
 - daugiau nei 14 dienų.
11. Didžiausias lankytojų antplūdis būna:
- švenčių dienomis;
 - savaitgaliais;
 - vasaros mėnesiais;
 - visus metus.
12. Vidutinis sodybos užimtumas per metus:
- užimtą visą dieną;
 - daugiau kaip pusė;
 - mažiau nei pusė;
 - kita.
13. Jūsų sodyboje kambarių yra:
- nuo 1 iki 5;
 - nuo 5 iki 10;
 - nuo 10 iki 15;
 - daugiau nei 16.
14. Jūs galite suteikti nakvynę poilsiautojams:
- iki 10;
 - nuo 10 iki 20;
 - daugiau nei 21.
15. Kokiomis paslaugomis pritraukiate poilsiautojus į savo sodybą (nurodykite tris svarbiausius prioritetus):
- pramogų įvairovė;
 - graži gamta;
 - vandens telkinys;
 - modernia sodyba;
 - ekologiškai švariais produktais;
 - pramogomis vaikams;
 - kita.

16. Ar domitės kitomis kaimo turizmo sodybomis?
- taip;
 - ne.
17. Jei domitės, tai kuo?
- kokią informaciją pateikia konkurentai apie savo sodybą;
 - jų paslaugų įvairovę;
 - paslaugų kokybę;
 - konkurentų sodybos aplinka, įrengimu;
 - kita.
18. Ar Jums pakanka informacijos apie kaimo turizmo plėtrą, perspektyvas, galimybes?
- pakanka;
 - nesidomiu;
 - reiktų pradėti domėtis;
 - kita.
19. Ar dalyvaujate mokymuose, seminaruose apie kaimo turizmo paslaugų teikimo naujoves:
- dalyvauju;
 - nedalyvauju.
20. Jūsų nuomone, kas populiarina Jūsų kaimo turizmo sodybą:
- geri turistų atsiliepimai;
 - dalyvavimas renginiuose, skirtuose kaimo turizmo sodybų šeiminkam;
 - reklaminiai lankstinukai, bukletai;
 - reklama televizijoje, spaudoje;
 - internetinis puslapis;
 - informacinis turizmo centras.
21. Jūsų sodybos simbolis ar unikalumas, kuris skiria Jūsų sodybą nuo kitų sodybų ir pritraukia poilsiautojus?
-

22. Lytis:

- vyras;
- moteris.

23. Amžius:

- 18 - 25 metai;
- 26 - 35 metai;
- 36 - 45 metai;
- 46 - 55 metai;
- 56 - 65 ir daugiau.

24. Šeimyninė padėtis:

- ištekėjusi/ vedęs;
- netekėjusi/ nevedęs;
- išsiskyrusi/ išsiskyręs;
- našlė/ našlys.

25. Išsilavinimas:

- nebaigtas vidurinis;
- vidurinis;
- aukštesnysis;
- aukštasis.

26. Kaimo turizmo sodybų šeimininko profesija:

27. Pajamos:

- iki 500 Lt;
- 500 - 1000 Lt;
- 1000 Lt ir daugiau;
- neatsakė.

28. Gyvenamoji vieta:

- miestelis;
- kaimo gyvenvietė;
- vienkiemis.

AČIŪ UŽ JŪSŲ ATSAKYMUS!!

ANKETA APIE KAIMO TURIZMO SODYBAS

Mielas respondente, šią anketą parengė Šiaulių Universiteto Socialinių mokslų fakulteto II kurso magistrantė Lina Kunickaitė. Jūsų atsakymai, padės atlikti analizę, ir įvertinti kaimo turizmo plėtros galimybes Šiaulių apskrityje. Maloniai prašau užpildyti šią anketą ir dėkoju už sugaištą laiką. Jums tinkamų variantų langelius pažymėkite

29. Kur planuojate praleisti šias vasaros atostogas?
- namuose;
 - užsienyje;
 - pajūryje;
 - kaimo turizmo sodyboje;
 - atostogauti neketinu.
30. Kiek kaimo turizmo sodybų žinote Šiaulių apskrityje (*įrašykite skaičių*)?
-
31. Ar poilsiautumėte Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybose?
- taip;
 - ne, nes rinkčiaus kitų apskričių kaimo turizmo sodybas;
 - nežinau.
32. Ar pakanka kaimo turizmo sodybų Šiaulių apskrityje?
- pakanka;
 - nepakanka;
 - neturiu nuomonės.
33. Ar teko poilsiauti ar apsilankyti Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybose?
- teko;
 - ne, neteko.
34. Ar palankus Šiaulių apskrities kraštovaizdis kaimo turizmo sodyboms kurtis?
- taip, palankus;
 - vidutiniškai palankus;
 - ne, nepalankus.
35. Jūsų nuomone, ar yra konkurencija tarp Šiaulių apskrities kaimo turizmo sodybų?
- taip, yra didelė;
 - yra;
 - yra ne didelė konkurencija;
 - nėra jokios konkurencijos.
36. Kokio tipo sodyba atitiktų Jūsų lūkesčius apie poilsį kaimo turizmo sodyboje?
- kaimo sodyba;
 - etnografinė sodyba;
 - moderni sodyba;
 - minimalaus komforto sodyba;
 - vienkiemis.

37. Pasirinkimą poilsiauti kaimo turizmo sodyboje lemtų:

- ramus poilsis;
- gražus kraštovaizdis;
- nes tai nauja poilsio rūšis;
- nedidelės kainos;
- ekologiškas, šviežus maistas;
- paslaugų įvairovė;
- šeiminių svetingumas;
- kita.

38. Kaimo turizmo sodyboje poilsiautumėte:

- vienas;
- dviese;
- su grupe;
- su šeima;
- su verslo grupe.

39. Kokių paslaugų pageidautumėte kaimo turizmo sodybose (*pažymėkite 5 paslaugas prioriteto tvarka*):

- ___ pirtis;
- ___ sauna;
- ___ baseinas;
- ___ židinytis lauko terasoje;
- ___ biliardas;
- ___ žaidimų aikštelė;
- ___ dviračių nuoma;
- ___ vandens sporto inventoriaus nuoma;
- ___ žiemos sporto inventoriaus nuoma;
- ___ žvejyba;
- ___ medžioklė;
- ___ miško uogų ir grybų rinkimas;
- ___ žygiai;
- ___ jodinėjimas.

40. Kokia kaina parai vienam žmogui Jums būtų priimtinausia?

- iki 20 Lt;
- 21 - 50 Lt;
- 51 - 100 Lt;
- 101 - 150 Lt;
- 151 - 200 Lt;
- 201 Lt ir daugiau.

41. Koks maitinimo būdas Jums būtų patogiausias?

- savitarna - maistą gamintis patiems;
- maitina sodybų šeimininkai;
- viešojo maitinimo įstaigos netoli sodybos.

42. Kaimo sodyboje pasirinktumėte ilsėtis šiuo laikotarpiu:

- vasaros sezonu;
- savaitgaliais;
- švenčių dienomis;
- esant iškilmingoms progoms.

- Turizmo Informaciniame Centre;
- Internete;
- reklaminiuose kataloguose;
- lankstinukuose;
- pasiteirautumėte draugų bei pažįstamų;
- kita.

Demografiniai klausimai:

44. Lytis:

- vyras;
- moteris.

45. Amžius:

- Iki 20 metų;
- 21 - 30 metų;
- 31 - 40 metų;
- 41 - 50 metų;
- 51 ir daugiau.

46. Išsilavinimas:

- nebaigtas vidurinis;
- vidurinis;
- aukštesnysis;
- aukštasis.

47. Užimtumas:

- moksleivis;
- studentas;
- dirbantis;
- bedarbis;
- pensininkas.

48. Pajamos:

- iki 100 Lt;
- 100 - 500;
- 501 - 1000 Lt;
- 1001 Lt ir daugiau;
- neatsakė.

AČIŪ UŽ JŪSŲ ATSAKYMUS!!!

Išskirtose rajonų grupėse rekomenduojamos plėtoti alternatyvios veiklos kryptys

RAJONŲ GRUPĖS	Vaistiniai, prieskoniai augalai	Žuvininkystė	Ekologinis žemės ūkis	Smulk. ž.ū. ir žuvininkystės pr. perdirbim. pramonė	Miškininkystė ir medžio apdirb. pramonė	Amatai, ne ž.ū. verslai	Biokuras ir kita energetika	Turizmas ir su juo susijusios paslaugos	Maitinimo ir kitos su poilsiu susijusios paslaugos
I	+-		+	+-	+-		+	+-	+-
II	+-	++	+	++	+	+	+	++	++
III	+	+-	+	+	+	+	+-	+	+
IV	++	++	+	++	++	+		++	++

Žymėjimai: „++“ – veikla yra prioritetinga;
 „+“, – šią veiklą tikslinga plėtoti;
 „+-“, – šakai plėtoti sąlygos tinkamos, bet nerekomenduojama.

Šaltinis: Ribašauskienė R. (2000). Lietuvos kaimo regionai ir jų plėtros kryptys integracijos į ES kontekste. *Tiltai*, 4, p. 29.

Pageidaujamų paslaugų kaimo turizmo sodybose pasiskirstymas prioriteto tvarka

<i>PASLAUGOS</i>	<i>TEIKAMŲ PASLAUGŲ PASISKIRSTYMAS PRIORITETO TVARKA</i>				
	1 VIETA	2 VIETA	3 VIETA	4 VIETA	5 VIETA
Pirtis	30 %	12 %	16 %	5 %	5 %
Sauna	5 %	8 %	2 %	2 %	4 %
Baseinas	7 %	14 %	12 %	11 %	10 %
Židinys lauko terasoje	8 %	10 %	18 %	12 %	12 %
Biliardas	2 %	5 %	5 %	15 %	7 %
Žaidimų aikštelė	6 %	6 %	9 %	9 %	5 %
Dviračių nuoma	4 %	7 %	14 %	8 %	12 %
Vandens sporto inventoriaus nuoma	10 %	5 %	3 %	5 %	10 %
Žiemos sporto inventoriaus nuoma	1 %	1 %	2 %	-	1 %
Žvejyba	10 %	10 %	1 %	5 %	12 %
Medžioklė	-	9 %	5 %	4 %	6 %
Miško uogų rinkimas	4 %	3 %	1 %	2 %	2 %
Žygiai	7 %	4 %	7 %	8 %	4 %
Jodinėjimas	6 %	6 %	5 %	14 %	10 %